

Анализа на
усогласеност на
постапките во
животната
средина

Скопје, Април, 2020 година

Содржина

Користени кратенки:	5
Вовед	6
Индустриски сектор	7
ДЕЛ 1: Сличности и разлики помеѓу Законот за животната средина и Законот за општата управна постапка.....	8
Начела	10
Надлежност на органите на управата	11
Странка и нејзино застапување	11
Поднесоци	12
Записник.....	12
Поведување на постапка	12
Решение	12
Заклучок	13
ДЕЛ 2: Преглед на Законот за животната средина.....	14
Предмет на законот	14
Општи обврски	15
Известување на јавноста	17
Мониторинг	18
Национален информативен центар.....	19
Регистар на загадувачи	21
Катастар за животна средина.....	21
ДЕЛ 3: ПОСТАПКА ЗА ИЗДАВАЊЕ ИНТЕГРИРАНИ ЕКОЛОШКИ ДОЗВОЛИ И ДУОП.....	23
А интегрирана еколошка дозвола	24
Услови и начин за добивање на А интегрирана еколошка дозвола	24
Научно-техничка Комисија за најдобри достапни техники	26
Рок за издавање на А-интегрирана еколошка дозвола	26
Решение	28

Жалба	29
Општи обврски на операторот	29
Измени на А-интегрираната еколошка дозвола	30
Пренос на А-интегрираната еколошка дозвола	31
Надоместок.....	33
Операторите на инсталациите се должни да плаќаат надоместок:	33
Б интегрирана еколошка дозвола	33
Органи надлежни за издавање на Б интегрирана еколошка дозвола.....	34
Барање за издавање Б интегрирана еколошка дозвола	34
Содржина на Б интегрираната еколошка дозвола.....	35
Издавање на Б интегрираната еколошка дозвола	35
Право на жалба и постапка по жалба.....	36
Исполнување на барањата.....	37
Оцена на влијанијата врз животната средина.....	38
Надоместоци	38
Дозволи за усогласување со оперативни планови (ДУОП)	38
Поим за ДУОП.....	38
Барање за добивање дозвола за усогласување со оперативен план	39
Објавување на барањето за дозвола за усогласување со оперативен план и одржување на јавна расправа	40
Содржина на оперативните планови и експерти за изработка на оперативните планови.....	40
Постапката за добивање на дозволата и начинот на преговарање и постигнување согласност околу содржината и рокот за реализација на оперативните планови.....	41
Измени во дозволата за усогласување со оперативниот план	41
Решавање на споровите	41
Надоместок.....	42
Недостатоци утврдени од страна на Државниот завод за ревизија	42
ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ	44

ДЕЛ 4: Преглед на Законот за минералните сировини	51
Концесија за детални геолошки истражувања.....	52
Постапка за доделување на концесија за вршење на детални геолошки истражувања	52
Одлука за започнување на постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања.....	53
Договор за концесија за детални геолошки истражувања	55
Обврски на имателот на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања.....	56
Дозвола за детални геолошки испитувања	59
Експлоатација на минерални сировини	61
Начини на доделување на концесија.....	62
<i>Одлука за доделување на концесија за експлоатација</i>	<i>67</i>
<i>Договор за концесија за експлоатација на минерални сировини</i>	<i>68</i>
<i>Пренос на концесија за експлоатација</i>	<i>68</i>
<i>Престанок на важење на концесијата за експлоатација</i>	<i>69</i>
Дозвола за изведување на рударски работи според дополнителен рударски проект.....	72
Рударски проекти.....	73
Надзор.....	74
Прекршочни одредби	75
ДЕЛ 5: СОГЛЕДУВАЊА И ЗАКЛУЧОЦИ.....	87

Користени кратенки:

РСМ – Република Северна Македонија

МЖСПП – Министерство за животна средина и просторно планирање

ИЕД – Интегрирана еколошка дозвола

ДУОП – Дозвола за усогласување со оперативен план

ЗОУП - Закон за општата управна постапка

ЗЖС – Закон за животна средина

ЗУИ - Закон за управната инспекција

ЗМС - Закон за минералните сировини

ЗКЈПП - Закон за концесии и јавно приватно партнерство

ИСЗК – Интегрирано спречување и контрола на загадувањето

МИЦ – Македонски информативен центар

МЕ – Министерство за економија

Вовед

Оваа анализа за усогласеност на постапките за индустриските капацитети е дел од проектот „Следи ги инцидентите – (не)намерни пропусти и загадување на животната средина,, имплементиран како мал грант согласно отворениот повик со реф.бр. 2210/19. Овој проект е суб-грант во рамките на проектот “Заедно во борба против корупцијата” имплементиран од Здружение – Центар за истражувачко новинарство СКУП – Македонија, во партнерство со Институт за човекови права (ИЧП) и МЕДИУМ, финансиран од Европската Унија (Реф. Бр. IPA/2017/392/518).

Општата цел на проектот е подигнување на свеста на граѓаните за пропустите од страна на институциите во областа на животната средина и препознавање на коруптивни практики.

Спефичична цел е препознавање на коруптивните практики и обезбедување на учество на јавноста во детектирање и превенција на корупција во областа животна средина.

Предмет на оваа анализа се законските одредби од националната регулатива со кои поблиску се уредуваат постапките и процедурите за издавање на интегрирани еколошки дозволи, но и концесии за експлоатација на минералните сировини. Овие постапки директно влијаат врз животната средина, па затоа нивната усогласеност, но и практична примена се од исклучителна важност.

Од друга страна, важно е дали тие одредби се применливи и ефикасни, или истите се конфузни и тешко применливи во конкретните случаи, што доведува до нивна практична неупотребливост.

На крај, но не и помалку важно е дали законските решенија како такви доследно се почитуваат од страна на сите оние чинители кои се должни да постапуваат по истите.

Во текот на оваа анализа е направен преглед на повеќе закони, со посебен фокус на Законот за животната средина и Законот за минералните сировини.

Индустриски сектор

Во развојот на севкупната македонска економија, индустријата има едно од најважните места. Брзиот развој на индустријата е еден од основните двигатели на целиот економски развој, на промената на општествено-економските односи, начинот на живеењето на населението, на зголеменото интересирање за технички прогрес и технолошкиот развој и друго.

Ваквиот развој на индустријата и нејзиното големо влијание ја наметнаа потребата од нејзино покомплексно следење и проучување. Од 1952 година, во Државниот завод за статистика редовно се пресметува индексот на индустриското производство, со што се обезбедува оптимален број податоци, врз чија основа се доаѓа до одговор на прашањата во врска со индустрискиот и со економскиот развој. Индексот на физичкиот обем на индустриското производство го изразува движењето на вкупното индустриско производство и претставува еден од основните статистички показатели за општественото планирање и за економскиот развој, врз чија основа се одредува најприфатливиот начин за водење на економската политика.

Со индустријата се опфатени следните три подрачја: **Б - Рударство и вадење на камен, В - Преработувачка индустрија и Г - Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација**, односно дејностите од одделот 05 до одделот 35 од **Националната класификација на дејностите (НКД Рев 2)**.

- Според податоците за додадената вредност од 2010 година, во вкупното индустриско производство најголемо учество имаат одделите 35 - Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација (14.64%), 10 - Производство на прехранбени производи (11.67%), 14 - Производство на облека (10.19%), 24 - Производство на метали (9.34%), 11 - Производство на пијалаци (6.18%), 23 - Производство на други неметални минерали (5.90%) и 12 - Производство на тутунски производи и ферментација на тутун (4.48%).
- Од вкупниот број активни деловни субјекти (74 424) во 2012 година, во секторот Б - Рударство и вадење на камен се регистрирани 182 деловни субјекти (0.2%), во секторот В - Преработувачка индустрија 8 251 деловни субјекти (11.1%) и во секторот Г - Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација - 134 деловни субјекти (0.2%).
- Индустриските сектори имаат значително учество во структурата на бруто-домашниот производ (БДП). Спред претходните податоци за БДП во 2011 година индустриските сектори учествуваат со 18.0% во вкупната структура на БДП и тоа: секторот Б - Рударство и вадење на камен учествува со 1.5%, секторот В - Преработувачка индустрија со 13.5% и секторот Г - Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација со 3.0%.¹

Во Стратегија за животна средина и климатски промени 2014-2020 на МЖСПП во делот индустрија стои дека: „Индустријата има значајно место во развојот на севкупната македонска економија и обезбедува нејзина стабилност, со директно влијае на зголемување на вработеноста, порастот на извозот, како и на социјалниот живот на населението. Таа учествува со околу 21% во структурата на вкупниот БДП. Најзастапени индустриски гранки во нашата

¹ Државен завод за статистика, линк: <http://www.stat.gov.mk/OblastOpsto.aspx?id=19> [пристапено на 30.03.2020]

држава, со најголемо и најзначајно влијание врз животната средина, вклучувајќи го и квалитетот на воздухот преку емисии на загадувачки супстанции се: металургијата, хемиско-фармацевтска индустрија, градежништвото, производството на храна и пијалаци и други прехранбени производи, производството на електрична енергија и обработката на дрво и хартија. Индустријата учествува со околу 28% во вкупните годишни емисии на сулфур диоксид, околу 14% од вкупните просечни годишни емисии на азотни оксиди, додека има голем удел (38%) во годишните емисии на испарливи органски соединенија и просечен удел од 60% од годишните емисии на цврсти честички. Секторот е одговорен за помалку од 7% од вкупните емисии на стакленички гасови, додека во секторот енергетика (кој е одговорен за околу 70% од вкупните емисии на стакленички гасови), 73% потекнуваат од индустриски енергетски процеси, а 10.7% од самите производни процеси. Особен предизвик за овој сектор во иднина ќе биде 24 воведувањето и примената на европската шема за тргување со емисии на стакленички гасови. Индустриските капацитети се обврзани за воведување мерки за намалување на емисиите во сите медиуми на животната средина (преку добивање и спроведување на ИСКЗ дозвола, воведување на најдобри достапни техники, итн.). Во согласност со Индустриската политика на Република Македонија (2009-2020), земјата има проактивна индустриска политика која ја поттикнува ориентацијата на индустрискиот сектор да создава производи и да врши услуги со поголема додадена вредност што се заснова на знаење, иновација и соработка².

Од погоре наведеното, јасно е дека економијата во едно општество не може да се замисли без индустријата. Колку е поразвиена индустријата, толку е поразвиена и економијата во една држава. Од друга страна, мора да се следи влијанието на индустријата врз животната средина. Во последните години, се прават сериозни обиди да се модернизира индустрискиот сектор во корист на одржливиот развој, па така, преку современите технологии се настојува што повеќе да се одржи здрава животната средина, односно да се спречат или во најмала рака да се сведат на минимум штетните влијанија на индустријата врз животната средина.

ДЕЛ 1: Сличности и разлики помеѓу Законот за животната средина и Законот за општата управна постапка

Во овој дел ќе бидат изнесени сите сличности и разлики помеѓу законот за животната средина и законот за општата управна постапка. Со ЗЖС се уредуваат посебни постапки, и во овој случај одредбите на ЗОУП се применуваат доколку некое прашање не е уредено со ЗЖС. Од тие причини, при прегледот на законските одредби треба да се има во предвид дека

² Стратегија за животна средина и климатски промени 2014-2020, мај 2015, објавена од МЖСПП, линк: <http://www.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2014/12/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82-%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B8-%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8.pdf> [пристапено на 30.03.2020]

посебните постапки регулирани со ЗЖС можат и мора да бидат уредени сосема поинаку од она што го предвидуваат одредбите на ЗОУП, бидејќи станува збор за специфични постапки, и тука најмногу се мисли на постапките за издавање на интегрирани еколошки дозволи.

Со одредбите од Законот за животната средина поблиску се уредуваат начинот, условите и постапката за издавање на А и Б интегрирани еколошки дозволи. Од друга страна, овој вид на постапки се управни постапки бидејќи се водат, односно за нив се надлежни и постапуваат органи на државна управа, како и општините и градот Скопје (зависно од видот на дозволата која се издава).

Законот за општата управна постапка изрично ги определува органите кои се должни да постапуваат согласно неговите одредби, па така, според одредбите од законот за општата управна постапка должни се да постапуваат министерствата, другите органи на државната управа, организации утврдени со закон и други државни органи, кога во управните работи, непосредно применувајќи ги прописите, решаваат за правата, обврските или правните интереси на физички лица, правни лица или на други странки. Според ЗОУП се должни да постапуваат и органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, кога во вршењето на надлежностите решаваат во управни работи за права, обврски или правни интереси на странките во согласност со закон³. Согласно наведеното, а имајќи во предвид дека МЖСПП, но и други надлежни органи, како и општините и град Скопје постапуваат за работи од областа на животната средина, тие се должни да ги почитуваат одредбите содржани во овој закон, секогаш кога определено прашање не е решено и регулирано поинаки со ЗЖС. Во член 2 од Законот за општата управна постапка (во понатамошниот текст: ЗОУП) се дефинира поимот **“управни работи”**, па така, управни работи се сите акти и дејствија преку кои се изразуваат и извршуваат надлежностите на јавната администрација. Исто така, управни акти се и оние акти и дејствија со кои се решава за правата, обврските или правните интереси на странките во управната постапка⁴. Член 3 од ЗОУП јасно укажува на неговата супсидијарна примена, односно, доколку во управните области со закон е пропишана посебна постапка, се постапува според одредбите на тој закон. Оттука, произлегува дека одредбите на ЗОУП важат само за оние прашања кои не се уредени со посебниот закон (во случајов ЗЖС)⁵. Според наведеното, а со оглед на фактот дека со одредбите на Законот за животната средина се уредува, односно е пропишана посебната постапка за прашања од областа на животната средина (на пример: за издавање на А и Б интегрирани еколошки дозволи), во мал дел се применуваат и важат одредби од ЗОУП, само по оние прашања кои не се уредени поинаку со одредбите на ЗЖС. Аналогно на ова, и во ЗЖС, во членот 1 став 2, јасно е определено дека на постапките утврдени со Законот за животната средина се применуваат одредбите од Законот за општата управна постапка доколку со овој закон поинаку не е определено. Заклучокот е дека одредбите од ЗОУП важат само во оние случаи и за оние прашања кои не се уредени со законот за животната средина, во сите ситуации и постапки кога директно се постапува според и за кои се применува законот за животната средина.

3 Член 1 од Закон за општата управна постапка („Службен весник на Република Северна Македонија”, бр.145 од 23.07.2015 година)

4 Ibid член 2

5 Ibid член 3

Начела

Основни начела според ЗОУП се следните:

-**начело на законитост** (надлежните органи кога постапуваат во управни работи, решаваат врз основа и во рамките на закон и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот и други прописи на државните органи и на правните и други лица во вршењето на јавни овластувања.

-**заштита на правата на странките и заштита на јавниот интерес** (органите се должни на странките да им овозможат што полесно да ги заштитат и остварат своите права, водејќи притоа сметка тоа да не биде на штета на други странки, ниту во спротивност со јавните интереси утврдени со закон.

-**начело на еднаквост, непристрасност и објективност** (органите во управната постапка должни се да обезбедат еднаква, непристрасна и објективна примена на законите и другите прописи)

-**начело на сервисна ориентација на граѓаните** (органите кога решаваат во управни работи, сервисно се ориентирани кон граѓаните. Тука постои разлика, бидејќи кога се одлучува според МЖСП треба (или би требало) акцентот да биде ставен на заштита на јавниот интерес.

-**начело на ефикасност, на материјална вистина, на сослушување на странките и на одговорност** (според ЗЖС, исклучено е начелото на сослушување на странките во постапките). Иако во најголем дел овие начела мора да се почитуваат и при примена на ЗЖС, без оглед што не се изрично наведени во истиот, исклучок се начело на сослушување на странките и на сервисна ориентација на граѓаните, бидејќи природата на постапките не го дозволува тоа. За споредба, тука ќе ги изнесеме и начелата изречно наведени во ЗЖС, кои битно се разликуваат од оние во ЗОУП, тоа се: **начело на висок степен на заштита** (секој е должен при преземањето активности или при вршењето дејности да обезбеди висок степен на заштита на животната средина и на животот и здравјето на луѓето), **начело на интегрираност** (основите и целите на политиката за заштита и унапредување на животната средина мора да се интегрираат во сите развојни, стратешки, плански и програмски документи кои ги донесуваат органите на државната власт и органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје), **начело на одржлив развој** (задолжително водење сметка за рационалното и одржливиото користење на природните богатства), **загадувачот плаќа** (загадувачот е должен да ги надомести трошоците за отстранување на опасноста од загадување на животната средина, да ги поднесе трошоците за санација и да плати правичен надомест за штетата причинета врз животната средина, како и да ја доведе животната средина, во најголема можна мера, во состојба како пред оштетувањето), **корисникот плаќа** (корисникот на природните богатства е должен да ги надомести трошоците за обезбедување на одржливиот развој, како и за санација на деградацијата на медиумите и одделните области на животната средина која настанала со користењето на природните богатства), **начело на супсидијарност** (општината, градот Скопје и општините во градот Скопје, во рамките на своите надлежности определени со закон, имаат право и должност на своето подрачје да ги преземаат сите мерки и активности за заштита и за унапредување на животната средина, кои не се во исклучива надлежност на државните органи), **начело на пропорционалност** (системот за заштита на животната средина се заснова на усвојувањето и на спроведувањето на законите, плановите, програмите и одлуките кои обезбедуваат пропорционалност меѓу потребите за развој и потребите за заштита на животната средина), **начело на претпазливост** (доколку постои основано сомневање дека одредена активност може да предизвика штетни последици врз животната средина, се преземаат неопходни мерки за заштита пред да стане достапен научниот доказ дека такви

штетни последици би можеле да настанат), **начело на превенција** (мерките и активностите за заштита на животната средина се преземаат пред да дојде до штетни последици), **начело на почисто производство** (примената на сеопфатна стратегија за заштита на животната средина и тоа во поглед на суровините, производствените процеси, производите и услугите), **начело на меѓународна соработка** (PCM активно учествува во билатерална, регионална и поширока меѓународна соработка во областа на заштитата и унапредувањето на животната средина и во врска со тоа презема соодветни активности), **начело на учество на јавноста и пристап до информации** (органите на државната власт и органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, се должни да ги обезбедат сите потребни мерки и да пропишат постапки со кои се обезбедува остварување на правото на пристап до информациите и учество на јавноста во донесувањето на одлуките кои се однесуваат на состојбата на животната средина, како и да обезбедат изјаснување на јавноста во постапката за донесување на тие одлуки), **начело на подигање на јавната свест за значењето и заштитата на животната средина** (научните, образовните, здравствените, информативните, културните и другите институции и правни лица, вклучувајќи ги и здруженијата на граѓаните, во рамките на нивните активности, промовираат и обезбедуваат подигање на јавната свест за животната средина, за нејзиното значење, како и за потребата од активното учество во нејзината заштита и унапредување) и **заштитна клаузула** (заради заштита на животот и здравјето на луѓето и на животната средина, органите на државната власт и органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, во согласност со законот, имаат право и обврска да преземаат мерки и активности кои се однесуваат на привремената или трајната забрана за вршење на определени дејности или промет на определени производи).

Надлежност на органите на управата

Според член 33 од ЗОУП, во управна работа за чие решавање е надлежен орган на државната управа, решението во управната постапка го донесува функционерот што раководи со органот. Функционерот може да овласти друго службено лице од истиот орган за водење на постапката и донесување на решение. Според ЗЖС, дел од постапките ги води Министерството за животна средина и просторно планирање, односно Управата за животна средина која е составен дел од министерството, како и општините, градот Скопје и општините во градот Скопје, односно сектор за животна средина кој е во нивни составен дел. Тоа одговара на член 35 од ЗОУП каде се наведува дека доколку за решавање на управна работа е надлежна Владата на РСМ, орган на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, постапката ја води органот на управата во чиј делокруг спаѓа таа работа, ако со закон или пропис не е определено постапката да ја води друг орган. Органот или другото службено лице кое ја водело постапката му поднесува на органот надлежен за решавање писмен извештај и предлог на решение, ако со посебни прописи не е определено таков извештај да поднесува комисија или друг орган.

Странка и нејзино застапување

Според член 46 од ЗОУП, странка во управна постапка е лице по чие барање е поведена постапката или против кое се води постапката, или кое заради заштита на своите права и интереси има право да учествува во постапката. Во постапките предвидени со ЗЖС, странката се нарекува **инвеститор или барател** и може да биде правно или физичко лице, правното лице секогаш за застапник го има овластениот претставник.

Поднесоци

Според член 61 од ЗОУП, поднесоци се барања, обрасци кои се користат за автоматска обработка на податоци, предлози, пријави, молби, жалби, приговори и други соопштенија со кои странките се обраќаат до органот. По правило се предаваат непосредно или се испраќаат писмено или усно се соопштуваат на записник, а можат, ако поинаку не е пропишано, да се поднесуваат во електронска форма и по телефакс. Според ЗЖС оваа одредба е неприменлива, бидејќи барањата на однапред пропишан образец во точно определен број на примероци се доставуваат непосредно до органот, но и по електронски пат.

Записник

Записникот е позната категорија и во двата закони, со тоа што во ЗЖС истиот се составува секогаш кога се врши увид на лице место (кој е задолжителен во постапките) и му претходи на издавањето на ИЕД, но записник според овој закон се составува и во други случаи (на пример: кога на барање на засегнатата јавност, инвеститорот организира јавна расправа, тој изготвува записник од јавната расправа и кон него приложува стенограмски белешки од водената расправа). Според ЗОУП истиот се составува при усна расправа или друго поважно дејствие, како и за поважни усни изјави на странките или на трети лица во постапката, што значи дека неговата примена во овие два закони е различна.

Поведување на постапка

Според ЗОУП постапката се поведува по барање на странката или по службена должност, додека постапките за издавање на интегрирани еколошки дозволи секогаш се иницираат, односно се поведуваат на барање на странката односно барателот.

Според ЗОУП постапката во зависност од нејзината природа, може да биде скратена или посебна испитна постапка. Постапките според ЗЖС не можат да бидат подведени под скратена постапка, бидејќи на решавањето на истите им претходи процес на проверка и утврдување на фактичката состојба.

Решение

Според член 205 од ЗОУП, органот надлежен за решавање донесува решение во управната постапка за работата што е предмет на постапката, а тоа го прави врз основа на утврдените факти. Органот чија согласност или мислење е потребно за донесување на решение е должен согласноста односно мислењето да го даде во рок од 15 дена од денот кога му е побарано, доколку со посебен пропис не е определен друг рок. Во случај кога другиот орган нема да даде согласност во рокот, се смета дека дал согласност, а ако не даде никакво мислење, надлежниот орган може да донесе решение и без прибавено мислење, ако со посебен пропис не е поинаку определено. Слично е и кај ЗЖС, каде е потребно прибавување на мислење од другите надлежни органи, рокот за давање мислење според одредбите на законот е 15-30 дена, а доколку мислењето не биде доставено, се смета дека истите дале позитивно мислење.

Според одредбите од ЗОУП (член 221), кога постапката се поведува на барање на странката односно по службена должност, ако е тоа во интерес на странката, а не е потребна посебна испитна постапка, ниту постојат други причини поради кои не може да се донесе решение без

одлагање, надлежниот орган е должен да донесе решение и да и го достави на странката што побрзо, а најдоцна во рок од 15 дена од приемот на барањето. Во другите случаи кога постапката се поведува по барање на странката или по службена должност, надлежниот орган е должен да го донесе решението и да го достави до странката најдоцна во рок од 30 дена, доколку со посебен пропис не е определен пократок рок. Кај ЗЖС е поинаку уредено, односно предвиден е подолг рок при издавањето на решение со кое се доделува интегрирана еколошка дозвола. Тој рок изнесува 60 дена, со можност да биде продолжен за дополнителни 30 дена во случаи кога станува збор за посложени работи, за што секогаш навремено се известува барателот.

Заклучок

Со заклучок, согласно член 223 од ЗОУП, се одлучува за прашања што се однесуваат на постапката, како и за оние прашања кои како споредни ќе се појават во текот на постапката, а кои не се решаваат со решение. Заклучокот го донесува службеното лице кое го врши она дејствие на постапката при кое се појавило прашањето што е предмет на заклучокот, ако со закон поинаку не е определено. Ако со заклучокот се налага извршување на некое дејствие, ќе се определи и рок во кој тоа дејствие ќе се изврши. Според ЗЖС, на пример, со заклучок се определува рок за дополнување на барањето за издавање на интегрирана еколошка дозвола, кој рок не може да биде пократок од 15 дена. Во тој случај, доколку барателот не постапи по заклучокот, надлежниот орган со решение ќе го отфрли барањето како некомплетно. Против ваквото решение барателот има право на жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

ДЕЛ 2: Преглед на Законот за животната средина

Преку преглед и анализа на релевантните законски одредби од Законот за животната средина, со посебен акцент на постапките за издавање на интегрирани еколошки дозволи, ќе се долови предметот и целта на законот, начинот и условите под кои се водат предвидените постапки, правата и обврските кои произлегуваат за субјектите инволвирани во постапките. Осврт ќе се даде и на применливоста односно неприменливоста на определени законски одредби, дали и колку се почитува законот од оние кои се должни во работењето директно да го применуваат, кои законски одредби претставуваат ризик за манипулации и недоследности и слично. Други закони чии одредби се применливи во определен дел согласно ЗЖС се: Законот за општата управна постапка, Законот за инспекциски надзор, Закон за прекршоците, Закон за управната инспекција, Закон за облигационите односи (во делот за надомест на штета), Закон за пазарна инспекција, Закон за санитарен и здравствен инспекторат и други .

Предмет на законот

Законот за животната средина е примарен закон во нашата држава од областа на животната средина, со кој, меѓудругото, се регулираат политиките, мерките и механизмите од сферата на животната средина, начините на нејзина заштита и унапредување, постапките за добивање на интегрирани еколошки дозволи, како и правата и должностите на државата и субјектите во обезбедувањето услови за заштита и за унапредување на животната средина...

Поконкретно, со Законот за животната средина се уредуваат правата и должностите на Република Северна Македонија, на општините, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, како и правата и должностите на правните и на физичките лица, во обезбедувањето услови за заштита и за унапредување на животната средина, заради остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина. На постапките утврдени со Законот за животната средина се применува **Законот за општата управна постапка** доколку со наведениот закон поинаку не е определено. Во постапките при вршење на инспекцискиот надзор се применуваат одредбите од **Законот за инспекцискиот надзор** доколку со Законот за животната средина поинаку не е уредено⁶.

На заштитата и унапредувањето на квалитетот и состојбата на медиумите на животната средина: почвата, водата, воздухот; на областите на животната средина, на биолошката разновидност и други природни богатства, како и на заштитата на озонската обвивка и заштитата од негативното влијание на човекот врз климатскиот систем покрај одредбите од Законот за животната средина **се применуваат и одредбите на законите за одделни медиуми и области на животната средина** (во натамошниот текст: посебни закони). Такви посебни

⁶ Види член 1 од Законот за животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18) и Закон за изменување и дополнување на Законот за животна средина („Службен весник на РСМ“ бр.44/2015 од 19.03.2015 година)

закони се: Закон за квалитет на амбиенталниот воздух, Закон за заштита од бучава во животната средина, Законот за водите и друго. Заштитата на медиумите и одделните области на животната средина се постигнува преку преземање мерки и активности кои се однесуваат на заштитата од штетните влијанија утврдени со овој и посебните закони од: вршењето различни дејности, загадувачките супстанции и технологии, отпадот, бучавата и вибрациите и јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење. Сите мерки, стандарди и цели на животната средина, утврдени со законите и прописите донесени врз основа на нив, **се применуваат како минимални барања**. Доколку со одредбите од ЗЖС или друг закон и прописите донесени врз основа на нив се одредени мерки, стандарди и цели за заштита и унапредување на животната средина, се применуваат мерките, стандардите и целите кои обезбедуваат највисок степен на заштита и унапредување на животната средина⁷.

Мерките и активностите за заштита и унапредување на животната средина се од **јавен интерес**. Јавниот интерес пак, подразбира дејствија, мерки или активности кои влијаат на сите луѓе во едно општество, односно во најмала рака влијаат на мнозинството. Оттука, значајно е за сите кои и какви мерки и политики ќе се насочат кон зачувување на животната средина, бидејќи сите се засегнати од истите. Од друга страна, за спроведување на таквите мерки и активности потребни се финансиски средства кои мора да ги обезбедува државата. Затоа законодавецот предвидел дека, Владата на Република Северна Македонија е должна да обезбеди од државниот буџет финансиски средства за заштита и унапредување на животната средина. На локално ниво, општината, градот Скопје и општините во градот Скопје, се должни, од буџетот на општината, буџетот на градот Скопје и буџетите на општините во градот Скопје, да обезбедат финансиски средства за заштита и унапредување на животната средина⁸.

Општи обврски

Согласно законот, на територијата на Република Северна Македонија никој **не смее** да гради или реконструира инсталации без претходно добиена дозвола за таа намена и без да бидат исполнети утврдените норми и стандарди од системот за заштита на животната средина. А интегрираната еколошка дозвола, по логиката на работите, се добива, односно би требало да се добива по исполнувањето на споменатите норми и стандарди. Исто така, според законот, никој не смее да произведува и да врши увоз на превозни средства кои не ги исполнуваат условите пропишани за емисиите кај мобилните извори на загадување и на бучава и производство, постапување и испуштање на загадувачки материји и супстанции во животната средина, освен на начин и под услови пропишани со закон. Горенаведените активности се изрично забранети со законот.

Концесија, односно дозвола за детални геолошки, хидрогеолошки истражувања и експлоатација на минералните сировини (која е предмет на друга постапка) се издава по претходно мислење, односно согласност на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Начинот на постапување, како и поблиските услови за издавање на мислењето, односно согласноста, ги пропишува министерот кој

⁷ Ibid член 2

⁸ Ibid член 3

раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина⁹.

Заради заштита на животот и здравјето на луѓето и на животната средина, министерот за ЖСПП во согласност со министерот за економија, министерот за земјоделството, шумарството и водостопанството и министерот за здравство, **го ограничува или забранува увозот и извозот** на опасните супстанции, штетните материи и производи во/од/низ Република Северна Македонија. Согласно законот, МЖСПП го следи увозот и извозот на одредени опасни супстанции, штетни материи и производи во/од/низ Република Северна Македонија согласно со прописите за распоредување на стоките на форми на извоз и увоз. Владата на РСМ, на предлог на МЖСПП, ги определува поблиските услови за промет, увоз, извоз и транзит на опасните супстанции, штетните материи и производи, како и на одделни полупроизводи, суровини и стоки кои се под посебен режим на увоз, извоз и транзит во/од/низ Република Северна Македонија (*види член 22 од ЗЖС*).

Министерот за животна средина и просторно планирање **ги пропишува супстанциите** кои ја осиромашуваат озонската обвивка и/или производите кои содржат супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка. Правните и физичките лица кои вршат увоз и/или извоз на вакви супстанции и производи, должни се за тоа да поседуваат **дозвола** која ја издава МЖСПП, и исто така се обврзани, еднаш годишно, најдоцна до 1 март во тековната година, да достават извештај за претходната година за увезените и/или извезените супстанции што ја осиромашуваат озонската обвивка и/или производи кои содржат супстанции што ја осиромашуваат озонската обвивка. Извештајот го доставуваат до МЖСПП (*види член 22-а од ЗЖС*).

Со средствата за ладење и/или со производи кои содржат средства за ладење треба да се постапува на **начин со кој се спречува ослободување на опасни супстанции штетни по животната средина и се обезбедува нивно редовно одржување и спречување на истекувањата**. Со овие средства може да постапува само лице кои поседува **лиценца** за постапување со средства за ладење и/или производи кои содржат средства за ладење (*види член 22-б од ЗЖС*). Издадените, одземените и продолжените лиценци, како и лиценците кои престанале да важат, се евидентираат во Регистарот кој го води МЖСПП и го објавува на својата веб страница и на огласна табла (*член 22-х од ЗЖС*).

Елаборат за заштита на животната средина - Правни или физички лица кои вршат дејности или активности кои не спаѓаат во проектите за кои се спроведува постапка за оцена на влијанието врз животната средина се должни да изготват елаборат за заштита на животната средина, со цел да се оцени влијанието на дејностите или активностите врз животната средина, пред да започнат со спроведувањето на проектот и истиот да го достават до органот надлежен за одобрување на спроведувањето на проектот. Со други зборови, сите оние субјекти кои се ослободени од спроведување постапка за оцена на влијанието врз животната средина, должни се да изготват елаборат. Владата на РСМ, на предлог на министерот за ЖСПП, ги определува дејностите и активностите за кои задолжително се изработува елаборат, а за чие одобрување е надлежен органот за вршење на стручни работи од областа на животната

⁹ Ibid член 20

средина, односно градоначалникот на општината, градоначалникот на градот Скопје и градоначалникот на општината во градот Скопје (член 24 од ЗЖС).

Известување на јавноста

Известување на јавноста за загадување на животната средина и за преземање и воведување на задолжителни мерки е исклучително важна обврска која е регулирана во член 26 од ЗЖС. Тоа е обврската на надлежните органи (Министерот за животна средина - на централно ниво, односно градоначалникот на општината, градоначалникот на градот Скопје и градоначалникот на општината во градот Скопје на локално ниво) да ја информираат јавноста за случаите на надминување на дозволените емисии и во другите случаи на загадување на животната средина од поголеми размери, како и за мерките кои се преземени или воведени или задолжително се преземаат или воведуваат во случаите на надминувањето или загадувањето на животната средина, односно на локално ниво, доколку загадувањето е ограничено само на подрачјето на општината и градот Скопје и нема влијание на пошироката област и за тоа ја известуваат јавноста, на начинот што е утврден со закон и со статутот на општината и на градот Скопје. Во пракса оваа одредба сеуште не се применува доследно, односно известувањето на надлежните органи при надминување на дозволени емисии и други загадувања е на незадоволително ниво, а пошироката јавност за ваквите состојби се информира од други извори на информации (на пример: од апликација “Мој воздух” која впрочем е креирана од приватно лице, преку која се добиваат информации за загаденоста на воздухот по подрачја, но и преку други извори на информирање, како што се електронските и ТВ медиуми). Транспарентноста на надлежните органи во поглед на информирање на јавноста затајува. Стручната, но и пошироката јавност немаат можност преку редовно известување од страна на министерството за животна средина и просторно планирање редовно да се запознаваат со тековните случувања во поглед на животната средина, надминување на дозволени емисии и други случаи на загадување на животната средина од поголеми размери. Законот само декларативно им наложува обврска за известување, изостанува изрична одредба која ќе го санкционира нечинењето од страна на државните органи, во случајов неизвестувањето на јавноста.

Согласно член 26-а од Законот за животната средина, органите кои донесуваат одлуки или плански документи согласно законот, а во кои е предвидено учество на јавноста се должни при постапката на нивното донесување **да ја определат јавноста** која ќе биде засегната или веројатно ќе биде засегната со спроведувањето на донесените одлуки или плански документи, или има интерес во спроведувањето на донесените одлуки или плански документи. Тие се должни своите одлуки за определување на јавноста да ги направат достапни на јавноста уште во најраната фаза на отпочнување на постапката за донесувањето на одлуките или планските документи. Нејасна одредба во поглед на тоа како органите би ја определиле јавноста, кога животната средина е од јавен интерес и нејзината заштита е право, но и обврска на секој граѓанин во РСМ. Прашањата кои се однесуваат на животната средина се прашања кои го засегаат секој граѓанин во државата, бидејќи директно влијаат на неговиот квалитет на живот и задираат во неговото уставно право на здрава животна средина. Според ЗЖС, **јавноста** е

дефинирана како едно и/или повеќе правни и/или физички лица и во согласност со закон формирани организации и здруженија на граѓани, а **засегната јавност** е јавноста која, во моментот, е засегната и/ или во иднина може да биде засегната или има интерес во врска со донесувањето одлука за животната средина со која е во посебен однос со одредена постапка. Засегната јавност ги вклучува и здруженијата на граѓани формирани за заштита и за унапредување на животната средина, како и физичко лице кое има голема веројатност да ги почувствува последиците од донесувањето на одлуката.

Доброволно договарање - Органите и организациите кои застапуваат одредени интереси, групи оператори и поединечни оператори, можат да склучат доброволни договори со МЖСПП, со цел во одделни медиуми на животната средина да се постигне повисок степен на заштита од оној предвиден со ЗЖС и со посебните закони. Постапката на доброволно договарање ја пропишува министерот за животна средина, а потпишаниот доброволен договор е обврзувачки и за неизвршување на одредбите содржани во него соодветно се применуваат одредбите од Законот за облигационите односи (согласно член 30 од ЗЖС). Во јавноста вакво доброволно договарање заради повисок степен на заштита од оној предвиден со законите, не е познато до сега, иако не се исклучува дека истото постои во реалноста.

Мониторинг

Мониторингот на медиумите и областите на животната средина се врши преку: систематско набљудување, испитување и оценување на загадувањето и состојбата на медиумите и областите на животната средина во целина и идентификација и регистрирање на изворите на загадување на одделните медиуми и областите на животната средина. За мониторингот на медиумите и областите на животната средина е надлежен МЖСПП, кој за тоа донесува Стратегија (член 32 од ЗЖС). Сепак, поради недоволно развиената соработка меѓу надлежните органи и институции, генералниот впечаток е дека до денес не е воспоставен генерален мониторинг со кој, меѓудругото, би се детектирале загадувачите на животната средина, нивните влијание и мерата во која ја загадуваат животната средина.

Со цел да се врши мониторинг на медиумите и областите на животната средина, на територијата на Република Северна Македонија законски е предвидено воспоставување **државна мрежа за мониторинг на животната средина**, која се состои од државните мрежи за мониторинг на одделни медиуми и области на животната средина, која ја формира Владата на РСМ на предлог на министерот за животна средина, во согласност со министерот за здравство и министерот за земјоделство. Средствата се обезбедуваат од Буџетот на РСМ и од други извори. За мониторинг на одделни медиуми и области на животната средина, општината и градот Скопје, во согласност со посебниот закон, можат да формираат локални мрежи за мониторинг. Средствата за формирањето, работењето, одржувањето и развојот на локалната мрежа за мониторинг се обезбедуваат од буџетот на општината и на градот Скопје и од други извори, во согласност со закон и актот на општината и на градот Скопје. Локалните мрежи за мониторинг не се задолжителни, односно ваква можност, но за жал не и обврска, им дава Законот за животната средина на општините и на градот Скопје како посебна единица на локалната самоуправа. МЖСПП може **да го делегира вршењето мониторинг** на соодветниот медиум или област на животната средина од државната мрежа, на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, или на други органи на државната управа.

Интерен мониторинг - Правните и физичките лица кои имаат извор на емисија и технолошките процеси и со своите активности влијаат врз еден или повеќе медиуми и области на животната средина и/или користат природни богатства се должни, во согласност со посебниот закон, да вршат интерен мониторинг на изворите на емисија, односно на искористувањето на природни богатства. Обврската за мониторинг може да биде и дел од издадената интегрирана еколошка дозвола, како обврзувачки услов кој мора да се почитува. Би било многу подобро за животната средина доколку мониторингот би бил задолжителна обврска и составен дел на секоја издадена интегрирана еколошка дозвола, бидејќи вака е оставен простор за манипулации, односно не е определено во кои случаи ќе биде определен мониторинг, а во кои случаи не. Лицата, како дел од интерниот мониторинг, меѓудругото, се должни:

- редовно да ги следат емисиите, технолошките процеси и влијанието врз животната средина (преку мерење на емисиите, односно пресметување и процена на количествата емисии) од изворот на загадувањето, на начин што е предвиден со посебниот закон
- редовно да ги следат емисиите во непосредна близина на изворите на емисиите определени со посебниот закон или прописот донесен врз основа на тој закон и на начин утврден во интегрираната еколошка дозвола
- редовно да го следат искористувањето на природни богатства на начин што е предвиден со посебниот закон или прописот донесен врз основа на тој закон,
- податоците од редовните следења, еднаш месечно, најкасно секој петти во тековниот месец и/или согласно со роковите утврдени во интегрираните еколошки дозволи или дозволи за усогласување со оперативен план, да ги доставуваат до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина и на барање на МЖСПП сите податоци да ги доставуваат и во пократок од пропишаниот рок.

Национален информативен центар

Заради управување со податоците за состојбата на животната средина на територијата на Република Северна Македонија, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина воспоставува, развива, води и координира **Национален информативен систем за животната средина**. Работите на Информативниот центар ги врши Македонскиот информативен центар за животна средина. Информативниот систем се воспоставува, развива, води и се координира, на начин што обезбедува база на релевантни податоци сеопфатни, точни и јавно достапни податоци и информации за состојбата, квалитетот и трендовите на сите медиуми и области на животната средина, како и предвидувања со употреба на техниките за моделирање заради интегрално управување со заштита на животната средина и/или со поединечните медиуми или области на животната средина, како и за следење на имплементацијата на документите за одржлив развој и заштита на животната средина (член 40 од ЗЖС). По однос на оваа одредба од законот, државниот овластен ревизор во ревизорскиот извештај во 2018 година, а кој извештај се однесува на периодот 2015-2017 година, го утврдил следното: Не е воспоставен национален информативен систем за животна средина кој би ги опфатил сите податоци во форма и на начин предвидени

со ЗЖС и не е пропишана формата, содржината, начинот на негово водење и одржување, ниту формата и содржината на обрасците и роковите за доставување на податоците и информациите за состојбата со животната средина до министерството. Министерството има воспоставено неколку одделни информациски системи поврзани со посебни веб страни, и тоа: систем за квалитет на воздухот, систем од областа на биодиверзитетот, систем за управување со отпад и регистарот на загадувачи-РИПЗ. Во тек е реализација на проект за развивање на национален информативен систем за животна средина и подготовка на национална програма за мониторинг во животната средина, запазувајќи ги барањата од најновите ЕУ директиви од областа на животната средина. Од 2014 година во МИЦ отпочнати се активности за воспоставување катастар на загадувачи на воздухот и катастар на загадувачи на водите. Врз основа на законот за квалитет на амбиентниот воздух, во 2010 година донесен е Правилник за формата, методологијата и начинот на водење и одржување на катастарот на загадувачи на воздухот, но не е донесен подзаконски акт за катастарот на загадувачи на водите. Заради обезбедување податоци за двата катастри, центарот испраќа прашалници до операторите, но од доставените прашалници во 2016 година, одговор од извршените мерења доставиле само 40% од инсталациите, поради што податоците во катастрите не се целосни. Дел од податоците за операторите во катастрите во однос на називот и видот на дозволата која ја поседуваат не се совпаѓаат со податоците од регистарот на издадени дозволи кој се води во одделението за ИСКЗ. Начинот на кој се водат катастрите не овозможува соодветно чување и пребарување на податоците, ниту дава можност за нивна соодветна анализа, презентирање и пристап до истите. Воспоставен е регистар на загадувачи и пропишана е формата, содржината, методологијата и начинот на водење на истиот кој е во примена од 2013 година. Регистарот функционира како веб апликација и во истиот податоци од извршените мерења внесуваат операторите на инсталации доколку ги надминуваат утврдените прагови на емисија на загадувачи. Од вкупно 50 инсталации кои се должни да внесуваат податоци, регистарот на загадувачи содржи податоци за емисии на загадувачки супстанции од 21 инсталација за 2015 година, односно од 8 инсталации за 2016, што упатува на нецелосност на податоците во истиот. Отсуството на целосно воспоставен информативен систем, пропишана форма за начинот на водење и прибирање податоци за истиот и немање целосни податоци во катастарот и регистарот на загадувачи не е во согласност со членовите 40, 40-а, 41 и 42 од ЗЖС¹⁰. Истото влијае министерството да не располага со комплетни податоци за состојбите со животната средина, да не врши нивна соодветна обработка и анализа и истите да не претставуваат релевантна основа за потврдување на податоците за изворите, видот и обемот на емисии на загадувачки супстанции искажани во годишните извештаи од операторите на инсталации, а со тоа и на точноста на пресметаните податоци. Препораката на државниот овластен ревизор е: Одговорното лице во министерството да преземе мерки за подготвување и донесување на подзаконски акти во врска со Националниот информативен систем и соодветните катастри предвидени со законот за животната средина, продолжување со активностите за развивање и воспоставување целосен Национален информативен систем, регистри и катастри и да обезбеди комплетни податоци за состојбите со животната средина во истите¹¹.

¹⁰ Конечен извештај на овластен државен ревизор, бр.16-209/8 од 02.04.2018 година, линк: https://dzt.mk/Uploads/50_FR_Min_zivotna_sredina_naplata_koristenie_nadomestoci_KOMPLET_2017_REDUCED.pdf [пристапено на 06.04.2020]

¹¹ Ibid

На официјалната веб страна на МЖСПП¹² се наоѓаат прилично нецелосни информации и податоци за состојбата со животната средина, што остава впечаток дека министерството нема контрола врз севкупните информации за состојбата со животната средина генерално, особено за медиумите кои се од исклучително значење: водата и почвата.

Регистар на загадувачи

Регистар за испуштање и пренесување на загадувачи (член 41 од ЗЖС) – МЖСПП воспоставува и одржува **Регистар на загадувачи** кој е составен дел на Катастарот за животна средина. Општината, градот Скопје и општините во градот Скопје, за своите подрачја, **можат** да воспостават и одржуваат Регистар на загадувачи. Податоците од регистарот на општината, градот Скопје и општините во градот Скопје, градоначалникот на општината, градоначалникот на градот Скопје и градоначалниците на општините во градот Скопје, најмалку еднаш месечно, ги доставуваат до МЖСПП. Со оваа одредба од законот повторно на локалните власти им е оставена можност, но не и обврска да водат евиденција на загадувачи во своето локално подрачје. Правните и физичките лица се должни да доставуваат податоци за изготвување и одржувањето на Регистарот на загадувачи. И тука прашање кое заслужува должно внимание е дали и колку се целосни и релевантни податоците во регистрите, и дали редовно се обновуваат и надградуваат истите со нови податоци. Законот во овој дел треба да е попрецизен, за да може да се постигнат посакуваните цели.

Катастар за животна средина

Катастар за животна средина (член 42 од ЗЖС) - Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина го воспоставува и одржува единствениот Катастар за животната средина, кој ги вклучува Катастарот на загадувачите на воздухот, водите и на почвата, Катастарот на создавачите на бучава, Катастарот на создавачите на отпад, Катастарот на заштитените подрачја, Регистарот на загадувачи и другите катастари утврдени со посебните закони. Катастарот содржи податоци за активностите и за инсталации кои ја загрозуваат или можат да ја загрозат животната средина, а особено податоци за: името или називот на операторот и адресата на локацијата на инсталација, краток опис на активностите и на техничкиот процес, значајни податоци кои се однесуваат на емисиите, опасните супстанции присутни во постројките, создавањето отпад, користењето на природните богатства и на енергијата издадени дозволи и измените и дополнувањата на дозволи и за контролата што се врши, за значајните резултати и за преземените мерки. Општината, градот Скопје и општините во градот Скопје, за своите подрачја, можат да воспостават и одржуваат катастар за животната средина. Податоците од катастарот на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, најмалку еднаш во секое тримесечје градоначалникот на општината, градоначалникот на градот Скопје и градоначалниците на општините во градот Скопје, ги доставуваат до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Иако не се

¹²Официјална веб страна на Министерството за животна средина и просторно планирање, линк: www.moepp.gov.mk [пристапено на 06.04.2020]

обврзани, некои општини изработуваат Катастар на загадувачи, таков е примерот со град Скопје¹³.

¹³ Интегриран катастар на загадувачи на животната средина на град Скопје, сумарен извештај, Скопје, 2016, линк: https://drive.google.com/file/d/1ru1Jts9rtq41FnnlgqtGbOeXqRAvQs_M/view [пристапено на 31.03.2020]

ДЕЛ 3: ПОСТАПКА ЗА ИЗДАВАЊЕ ИНТЕГРИРАНИ ЕКОЛОШКИ ДОЗВОЛИ И ДУОП

Начинот и постапката на издавање на А и Б интегрирани еколошки дозволи се поблиску уредени со Законот за животната средина. Разликата помеѓу А и Б дозволи е во тоа што барањето за издавање на А интегрирана еколошка дозвола се поднесува до МЖСПП кое одлучува по истата, а барањето за издавање на Б интегрирана еколошка дозвола се поднесува до општините и градот Скопје, кои се надлежни по нив да постапуваат и одлучуваат (исклучок е барање дозвола во област која важи за заштитено подрачје, каде е надлежно да постапува само МЖСПП).

Дозволата се издава како А-интегрирана еколошка дозвола, која ја издава органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (Управата за животна средина која е во состав на МЖСПП) или Б-интегрирана еколошка дозвола, која ја издаваат општината или градот Скопје или органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (Управата за животна средина која е во состав на МЖСПП) кога се работи за инсталација која се наоѓа во заштитено подрачје.

Интегрираните еколошки дозволи, во зависност од големината на инсталацијата, се изготвуваат како А и Б интегрирани еколошки дозволи. За инсталациите со помал капацитет се изготвуваат Б интегрирани еколошки дозволи и за нив се надлежни градот Скопје и општините. За постоечките инсталации е предвидено издавање на дозвола за усогласување со оперативен план.

Иако законот дава точна дефиниција на поимот инсталација, сепак, не ги определува точно инсталациите за кои е потребна А-ИЕД, односно за кои инсталации е потребно издавање на Б-ИЕД.

Согласно законот¹⁴, **инсталација** се дефинирана како:

- во однос на интегрираните еколошки дозволи, недвижна техничка единица каде што се врши една или повеќе пропишани активности и активности кои се непосредно поврзани со нив, а кои би можеле да имаат ефект врз емисиите и врз загадувањето и
- во однос на спречувањето и контролата на хавариите со учество на опасни супстанции, инсталација е техничка единица во рамките на еден систем во кој се произведуваат, употребуваат, складираат или се ракува со опасни супстанции. Таа ја вклучува целокупната опрема, објектите, цевководите, машините, алатките, приватните железнички споредни колосеци, станиците за истовар кои ја опслужуваат инсталацијата, складовите или сличните градби, потребни за работа на инсталацијата.

Согласно наведеното, постојат:

¹⁴ Член 5 став 1 точка 35 од Закон за животна средина Закон за животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18) и Закон за изменување и дополнување на Законот за животна средина („Службен весник на РСМ“ бр.44/2015 од 19.03.2015 година)

- I. А интегрирана еколошка дозвола
- II. Б интегрирана еколошка дозвола
- III. Дозвола за усогласување со оперативен план

А интегрирана еколошка дозвола

Услови и начин за добивање на А интегрирана еколошка дозвола

Барање за добивање на А интегрирана еколошка дозвола - Заради добивање на А интегрирана еколошка дозвола, операторот на инсталацијата поднесува барање за добивање А интегрирана еколошка дозвола, во писмена и во електронска форма, и тоа во шест оригинални примероци. Се поднесува до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Барањето содржи:

- Податоци за операторот, односно подносителот на барањето
- Податоци и опис на инсталацијата, нејзините технички делови и директно поврзаните активности
- Податоци за управување и контрола на инсталацијата
- Податоци за сировини и помошни материјали, други супстанции и енергии употребени или произведени во инсталацијата
- Податоци за ракување со материјалите
- Податоци за емисиите
- Опис на состојбата на локацијата и влијанието на активноста на инсталацијата
- Опис на технологиите и другите техники за спречување, или доколку тоа не е можно, за намалување на емисиите на загадувачките материи
- Опис на точките на мониторинг на емисиите и земање на примероци
- Еколошки аспекти и најдобри достапни техники
- Опис на други планирани мерки од превентивен карактер
- Ремедијација, престанок со работа на инсталацијата, повторно започнување и грижа за животната средина по престанок на активностите
- Резиме на сите горенаведени активности без податоци од технички карактер
- Изјава
- Табеларни прикази и прилози потребни за образложување на наводите содржани во барањето.

Барањето се поднесува во однапред пропишана форма на точно утврден образец за таа намена¹⁵.

¹⁵ Правилник за постапка за добивање на А интегрирана еколошка дозвола, линк: <http://www.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2014/09/Pravilnik%20za%20postapkata%20za%20dobivanje%20A-integrirana%20ekoloska%20dozvola.pdf> [Пристапено на 20.03.2020]

Постапување по прием на непотполни барања за дозвола - Министерството за животна средина и просторно планирање, односно Управата за животна средина која е во негов состав е надлежна за издавање на А интегрирана еколошка дозвола. Но, доколку овој орган утврди дека барањето за дозвола е нецелосно и треба да се дополни, во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето за издавање на А-интегрирана еколошка дозвола донесува заклучок во кој дел треба да се дополни барањето и да се достави дополнето повторно во рок кој не може да биде пократок од 15 дена. Доколку во рокот не добие дополнето барање за издавање дозвола, органот со решение го отфрла барањето како некомплетно. Против ваквото решение, барателот може да поднесе жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

Постапување по комплетно барање - МЖСПП е должен, во рок од пет работни дена, да достави по еден примерок од комплетното барање по кое што се постапува, до:

- органот на државната управа надлежен за работите од областа на здравството,
- органите на државната управа надлежни за активностите кои би се вршеле во инсталацијата (т.н. други надлежни органи) и
- општината или градот Скопје на чие подрачје се изведува инсталацијата, кои имаат право да доставуваат свои мислења и забелешки по однос на барањето.

Органот е должен, врз основа на нивно писмено барање, да го стави на располагање барањето на здруженијата на граѓани основани заради заштита и унапредување на животната средина.

Објавување на барањето - Во рок од седум дена од денот на приемот на комплетното барање, министерството е должно, на трошок на барателот на дозволата, да го објави барањето во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на својата Интернет страница. МЖСПП е должно, во рок од 15 дена од денот на објавувањето на барањето, да и обезбеди на јавноста пристап до достапните информации потребни за оформување на мислења и на ставови.

Во рок од 30 дена од објавувањето на барањето, јавноста може да ги достави своите мислења и ставови во писмена или електронска форма. МЖСПП е должно во образложението на А интегрираната еколошка дозвола да наведе кои од мислењата и ставовите доставени од јавноста се земени предвид, а кои не се, како и причините за тоа. Доколку јавноста го побара тоа, инвеститорот е должен да организира **јавна расправа** (во рок од 10 дена по истекот на рокот за доставувања мислења и ставови). По тој повод, МЖСПП ја информира општината или градот Скопје за обврската на инвеститорот да организира јавна расправа по барање на засегнатата јавност, а го известува и инвеститорот за обврската, начинот и постапката за организирање на јавна расправа, како и за рокот во кој инвеститорот ја организира расправата.

Инвеститорот ја известува засегнатата јавност за барањето за издавање на А интегрирана еколошка дозвола, инсталацијата и активностите кои се вршат во инсталацијата, како и за времето и точната локација на одржувањето на јавната расправа, и тоа преку еден дневен весник достапен на целата територија на државата, на огласната табла на општината на чија територија се наоѓа инсталацијата, како и на интернет страницата на МЖСПП. По исклучок,

инвеститорот со писмена покана ги известува членовите на засегнатата јавност кои го поднеле барањето (мислења, предлози, забелешки), за времето и точната локација на одржување на јавната расправа. МЖСПП утврдува дали се исполнети условите за одржување на јавната расправа и доколку се, врши објава на официјалната интернет страна која треба да е видлива за јабноста.

За времетраењето на јавната расправа, инвеститорот и обезбедува на јавноста пристап до податоците и информациите во врска со барањето за издавање на А интегрирана еколошка дозвола, и обезбедува увид на јавноста во изворните документи и информациите кои се користени при изготвување на барањето. Инвеститорот изготвува записник од јавната расправа и кон него приложува стенограмски белешки од водената расправа.

Научно-техничка Комисија за најдобри достапни техники

Министерот кој раководи со МЖСПП формира Научно-техничка комисија за најдобрите достапни техники заради определување на најдобри достапни техники во А интегрираните еколошки дозволи. Тој во Комисијата назначува истакнати експерти во областа на техниката, економијата и животната средина. МЖСПП ја консултира Комисијата по потреба. По предлог на Комисијата, министерот кој раководи со МЖСПП, донесува програма за работа на Комисијата. По предлог на Комисијата, МЖСПП донесува национални референтни документи за најдобрите достапни техники, кои преставуваат упатства за применување на најдобрите достапни техники во А интегрираните еколошки дозволи за секој индустриски сектор посебно.

Рок за издавање на А-интегрирана еколошка дозвола

Министерството за животна средина и просторно планирање издава А интегрирана еколошка дозвола **во рок од 60 дена** од истекот на крајниот рок во кој може да се доставуваат мислења по барањето. За особено комплексни случаи, може да се пролонгира издавањето дозвола, но не подолго од 30 дена, за што министерството е должно писмено да го извести барателот на А-интегрираната еколошка дозвола и да ги образложи причините за продолжувањето на рокот. Доколку министерството во наведениот рок воопшто не донесе решение (позитивно или негативно), барателот во рок од 3 работни дена по истекот на рокот за донесување решение ќе поднесе барање до министерот кој раководи со МЖСПП со кое ќе побара да се донесе решение со кое барањето ќе му биде уважено. Министерот во рок од 5 работни денови е должен да донесе решение за издавање или решение за одбивање на издавање на А дозвола.

Недонесување на решение од страна на министерот - Во случаите кога министерот воопшто нема да донесе решение, подносителот на барањето за тоа може да го извести Државниот управен инспекторат во рок од пет работни дена. Државниот управен инспекторат е должен во рок од десет дена од денот на приемот на известувањето да изврши надзор во МЖСПП дали е спроведена постапката согласно со закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го информира подносителот на барањето за утврдената состојба при извршениот надзор. Притоа, инспекторатот со свое решение ќе го задолжи МЖСПП во рок од 10 дена да донесе решение со кое ќе го одобри или одбие барањето и за тоа да го извести.

Доколку министерот во дадениот рок повторно не донесе решение, инспекторот ќе поднесе барање за поведување прекршочна постапка за прекршок утврден во Законот за управната инспекција и ќе определи дополнителен рок од пет работни дена, во кој министерот ќе одлучи по поднесеното барање за што во истиот рок ќе го извести инспекторот за донесениот акт. Кон известувањето се доставува копија од актот со кој одлучил по поднесеното барање. Инспекторот во рок од три работни дена ќе го информира подносителот на барањето за преземените мерки. Доколку министерот не одлучи и во дополнителниот рок, инспекторот во рок од три работни дена ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител и во тој рок ќе го информира подносителот на барањето за преземените мерки.

*Што кога инспекторот не постапува согласно закон, односно не носи решение со кое се задолжува министерот да го донесе потребниот акт? - **Подносителот на барањето во рок од пет работни дена има право да поднесе приговор до писарницата на директорот на Државниот управен инспекторат. Доколку директорот нема писарница, барањето се поднесува во писарницата на седиштето на Државниот управен инспекторат.***

Директорот на Државниот управен инспекторат е должен во рок од три работни дена од денот на приемот да го разгледа приговорот и доколку утврди дека инспекторот не постапил по известувањето од подносителот на барањето и/или не поднел пријава, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе барање за поведување прекршочна постапка за прекршок утврден во Законот за управната инспекција за инспекторот и ќе определи дополнителен рок од пет работни дена во кој инспекторот ќе изврши надзор во МЖСПП дали е спроведена постапката согласно со закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го информира подносителот на барањето за преземените мерки.

Доколку инспекторот не постапи и во дополнителниот рок, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител против инспекторатот и во рок од три работни дена ќе го информира подносителот на барањето за преземените мерки. Директорот на Државниот управен инспекторат веднаш, а најдоцна во рок од еден работен ден ќе овласти друг инспектор да го спроведе надзорот веднаш, за што го информира барателот во рок од 3 работни дена.

Доколку директорот на Државниот управен инспекторат не преземе дејствија односно не постапува согласно закон, подносителот на барањето може да поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител во рок од осум работни дена. Доколку министерот кој раководи со МЖСПП не одлучи ниту во дополнителниот рок, подносителот на барањето може да поведе управен спор пред надлежниот суд. Постапката пред Управниот суд е итна.

Одбивање да се издаде дозвола А интегрирана еколошка дозвола- Надлежниот орган ќе донесе решение со кое се отфрла барањето, доколку:

- 1) начинот на кој се предлага да се вршат активностите може да предизвика штетни последици врз здравјето и животот на луѓето и врз животната средина;
- 2) доставеното барање не е во согласност со законот за животната средина и со другите закони и прописите донесени врз основа на нив;

3) предложените техники за вршење на активноста на инсталацијата не се во согласност со најдобрите достапни техники, за соодветниот индустриски сектор во кој припаѓа инсталацијата и/или

4) операторот не ги доставил потребните податоци на начин и во рок определен со заклучокот.

Операторот може да поднесе жалба против решението до **Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен** во рок од 15 дена од приемот на решението. Жалбата не го одложува извршувањето на решението.

Содржина на А интегрираната еколошка дозвола - А-интегрираната еколошка дозвола се заснова на примена на најдобрите достапни техники. А-интегрираната еколошка дозвола особено содржи податоци за операторот и инсталацијата, како и задолжителни услови кои се однесуваат на граничните вредности на емисиите, мерките за заштита на одделните медиуми и области на животната средина и начинот на вршење на мониторинг од страна на операторот на инсталацијата. При издавањето на дозволата, министерството задолжително води сметка за:

- природата и за видот на активноста која треба да се врши во инсталацијата,
- состојбата на животната средина на локацијата на која е сместена инсталацијата,
- барањата за заштита на животот и здравјето на луѓето и на животната средина пропишани со закон,
- информациите содржани во студијата или во извештајот за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина, доколку постојат,
- ставовите и мислењата доставени од надлежните органи,
- најдобрите достапни техники.

Нацртот на А-интегрираната еколошка дозвола му се доставува на операторот. Операторот може да ги достави своите забелешки во рок од 14 дена од денот на приемот на нацртот на дозволата. Нацртот на А интегрираната еколошка дозвола се објавува за јавноста на начин пропишан од страна на министерот кој раководи со МЖСПП. Јавноста може да ги достави своите забелешки во рок од 14 дена од објавувањето на нацртот на дозволата. На барање на јавноста, операторот е должен да организира јавна расправа за Нацрт А-интегрираната еколошка дозвола.

Решение

Надлежниот орган донесува решение со кое се издава А интегрирана еколошка дозвола во кое се наведуваат условите за работа на инсталацијата со А-интегрирана еколошка дозвола. Два примерока од А-интегрираната еколошка дозвола ги задржува МЖСПП, од кои едниот се задржува за Регистарот на А-интегрираните еколошки дозволи, а другиот служи за обезбедување увид на јавноста во дозволата. Примерок од А интегрираната еколошка дозвола се доставува до Државниот инспекторат за животна средина и до општината на чија територија се наоѓа инсталацијата и до градот Скопје кога инсталацијата е на територијата на градот Скопје. Надлежниот орган нема да издаде дозвола за работа на инсталацијата за која се прибавува А интегрирана еколошка дозвола, доколку операторот не му ја достави А-интегрираната еколошка дозвола. За инсталациите за кои е задолжителна **оцена на**

влијанијата врз животната средина, Аинтегрирана еколошка дозвола може да се издаде само по претходно донесено решение со кое се дава согласност на студијата за оцена на влијанието на проектот.

Жалба

Жалба против решението - Жалба против решението може да се поднесе од страна на засегнати правни и физички лица, како и од здруженија на граѓани основани заради унапредување и заштита на животната средина, до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од 30 дена од објавувањето на решението. Жалбата не го одложува извршувањето на решението.

Против решението операторот може да изјави жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од 15 дена единствено во однос на задолжителните услови утврдени во дозволата, а кои не биле предвидени во нацртот на дозволата или за кои операторот дал забелешки, а не биле прифатени од страна на МЖСПП. Жалбата не го одложува извршувањето на решението. Решението за издавање А-ИЕД се издава врз основа на увид во инсталацијата и нејзината работа заради утврдување на исполнувањето на барањата утврдени во А интегрираната еколошка дозвола, што го спроведува органот надлежен за вршење на стручни работи во областа на животната средина. За спроведениот увид, МЖСПП издава заклучок. Против заклучокот инвеститорот може да изјави жалба до министерот кој раководи со МЖСПП.

МЖСПП е должен да води и одржува **Регистар на А-интегрирани еколошки дозволи**.

Општи обврски на операторот

Операторот е должен, за време на важноста на А интегрираната еколошка дозвола и пет години по истекот на нејзината важност, да ги чува сите документи и податоци во врска со барањето, издавањето и мониторингот предвиден со задолжителните услови во интегрираната еколошка дозвола и да ги направи достапни по барање на МЖСПП или Државниот инспекторат за животна средина.

Обврски на носителот на А интегрираната еколошка дозвола за известување

Носителот на А интегрираната еколошка дозвола е должен да го известува органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, и тоа:

- редовно, за резултатите од мониторингот спроведуван согласно со задолжителните условите од А интегрираната еколошка дозвола,
- веднаш, за секој дефект несреќа и/или хаварија што имале или би можеле да имаат значително влијание врз здравјето на луѓето, животната средина или на имотот,
- за секоја промена во работата на инсталацијата која може да има влијание врз здравјето на луѓето, животната средина или имотот и
- за секоја планирана промена на лицата со посебни овластувања во врска со А интегрираната еколошка дозвола кои управуваат со инсталацијата.

Носителот на А-интегрирана еколошка дозвола е должен да ги почитува сите услови од дозволата при користењето и управувањето на инсталацијата. Операторот на инсталацијата е

должен да именува лице кое ќе биде одговорно за спроведувањето на условите утврдени во А-интегрираната еколошка дозвола.

Обврска за асистенција

По барање на органот на МЖСПП или Државниот инспекторат за животна средина, носителот на А-интегрираната еколошка дозвола е должен: да обезбеди целосна асистенција на државниот инспектор кој врши инспекција на инсталацијата, да овозможи пристап до местата каде што се земаат мостри и до точките на мониторинг означени во А-интегрираната еколошка дозвола и да овозможи собирање на податоци за усогласеноста на работата на инсталацијата со задолжителните услови од А-интегрираната еколошка дозвола и да ги достави потребните податоци до органот на МЖСПП за издавање, измена или за одземање на А интегрираната еколошка дозвола.

Објавување на А интегрираната еколошка дозвола

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен во рок од 15 дена од денот на издавањето да ја објави А-интегрираната еколошка дозвола на својата Интернет страница и во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на РСМ и да овозможи увид на заинтересираната јавност во информациите во врска со учеството на јавноста во постапката за издавање на дозволата и во мислењата кои се земени предвид и врз основа на кои е издадена дозволата. Објавата во дневниот весник е на трошок на барателот на дозволата.

Измени на А-интегрираната еколошка дозвола

А-интегрираната еколошка дозвола може да биде изменета **по службена должност** или **по барање на операторот**.

А. Измена на А дозвола по службена должност

МЖСПП одлучува за изменување на А-интегрираната еколошка дозвола по службена должност во следниве случаи:

- при промени во развојот на најдобрите достапни техники кои можат да овозможат значително намалување на емисиите, без прекумерни трошоци,
- кога безбедноста во работењето на инсталацијата бара употреба на поинакви технологии,
- кога загадувањето на животната средина се зголемило до таа мера што предизвикува штетни последици по животот и по здравјето на луѓето и на животната средина, поради што е потребно промена на граничните вредности на емисии, односно условите утврдени во дозволата заради почитување на стандардите за квалитет на животната средина при настанување на измени во прописите за заштита на животната средина кои можат да влијаат врз работењето на инсталацијата и/или кога генералната еколошка ревизија бара условите во А интегрираната еколошка дозвола да бидат променети.

Во сите горенаведени случаи МЖСПП донесува решение за измена на А-интегрираната еколошка дозвола. Операторот може да поднесе жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен во рок од 15 дена од доставувањето на решението за измена, доколку е незадоволен од одлуката. Органот го

определува временскиот период во кој вршителот на активноста е должен да го усогласи работењето на инсталацијата со барањата содржани во изменетата Аинтегрирана еколошка дозвола. Измените на А-интегрираната еколошка дозвола или измените на условите во А-интегрираната еколошка дозвола се вршат според постапката за издавање на нова А-интегрирана еколошка дозвола. МЖСПП е должен, редовно, секои седум години да ги провери условите утврдени со дозволата и доколку е потребно истите да ги промени. Операторот поднесува барање за обновување на А интегрираната еколошка дозвола до МЖСПП најдоцна една година пред истекот на временскиот период 7 години.

Б. Измена на А дозвола по барање на носителот на дозволата

Известувањето задолжително треба да содржи информации за обемот и за начинот на кој се извршуваат планираните промени во работењето на инсталацијата, како и за влијанието на промените врз животната средина. Како надминување на пропишаното ниво на негативни влијанија врз животната средина не се смета надминувањето кое не ги менува задолжителните услови на Аинтегрираната еколошка дозвола, а особено, ако: не ја зголемува потрошувачката на суровини или на енергија, не го зголемува количеството отпад што се создава при работењето, не го зголемува нивото на емисиите во животната средина и/или не бара изменувања во извештајот за безбедноста, кога е пропишано дека таквиот извештај се доставува задолжително. Во случај кога МЖСПП ќе утврди дека промените можат да предизвикаат поголемо надминување на пропишаното ниво на негативни влијанија врз животната средина, од операторот се бара да го дополни барањето со елементите наведени во прописот и се определува временскиот рок во кој треба да се достави дополнувањето. Ако МЖСПП утврди дека со изведувањето на промената во работењето на инсталацијата нема да се надмине нивото на негативното влијанија врз животната средина, тој треба да ја измени А-интегрираната еколошка дозвола.

Постапка за изменување на А-интегрираната еколошка дозвола

МЖСПП треба да ја измени А-интегрираната еколошка дозвола во рок од 90 дена од денот на приемот на целосната документација при што треба да ги земат во предвид одредбите од законот кои се однесуваат на: општите услови за издавање на А-интегрираната еколошка дозвола, учеството на јавноста во постапката за издавање на А-интегрираната еколошка дозвола, постапката за издавање на А-интегрираната еколошка дозвола и постапката за утврдување на исполнетоста на барањата утврдени во А-интегрираната еколошка дозвола. Министерот кој раководи со органот на МЖСПП ги пропишува начинот и постапката за изменување на А-интегрираната еколошка дозвола.

Пренос на А-интегрираната еколошка дозвола

МЖСПП може да изврши делумен или целосен пренос на А-интегрираната еколошка дозвола, по заедничко барање на операторот од кој се пренесува дозволата и на операторот на кој се пренесува дозволата. Содржината на барањето ја пропишува министерот кој раководи со МЖСПП. Кон барањето се приложува и А интегрирана еколошка дозволата, за којашто или за дел од којашто се бара пренос. МЖСПП е должен во рок од 60 дена од поднесувањето на барањето да донесе решение за делумен или целосен пренос на А-интегрираната еколошка дозвола и истото да го објави во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија

на РСМ и на својата Интернет страница.Објавата во дневниот весник е на трошок на барателот кој бара пренос на дозволата. Засегнатите правни и физички лица и здруженијата на граѓани основани заради унапредување и заштита на животната средина имаат право на жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен во рок од 15 дена од објавувањето на решението. Жалбата не го одлага извршувањето на решението. Во случај на делумен пренос на А-интегрираната еколошка дозвола, операторот е должен да достави скица на којашто е точно наведено која инсталација или дел од инсталацијата има намера да го пренесе на друг оператор. При делумен пренос на дозволата можат да се променат условите на дозволата, поради поделбата на емисиите. При делумен пренос, на операторот на кој се пренесува дозволата му се издава нова дозвола за делот на инсталацијата којашто ја презема, а на операторот од кој се пренесува дел од инсталацијата му се враќа дозволата, со точна назнака за тоа на кои делови од инсталацијата се однесува. Операторите имаат право да поднесат жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен во рок од 15 дена од приемот на решението само во однос на новите задолжителни услови утврдени во дозволата.

Одземање на А-интегрираната еколошка дозвола – Надлежниот орган донесува решение за одземање на А-интегрирана еколошка дозвола, доколку операторот:

-повеќе од трипати ги прекршил задолжителните услови утврдени во А-интегрираната еколошка дозвола, што е утврдено со правосилни решенија на Државниот инспекторат за животна средина, извршил измени на инсталацијата, без да добие дозвола од МЖСПП или активноста не ја врши во обем и во време утврдено во А-интегрираната еколошка дозвола. МЖСПП веднаш го известува операторот кој е носител на А-интегрираната еколошка дозвола, како и други надлежни органи, за започнувањето на постапката за донесување решение за одземање на А-интегрираната еколошка дозвола, како и за причините поради кои се донесува решението. Операторот може да поднесе жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен против решението, во рок од 15 дена од доставувањето на решението. Носителот на А-интегрираната еколошка дозвола нема право на надоместок за штетата настаната со одземањето на А-интегрираната еколошка дозвола.

Обврска за враќање на животната средина во задоволителна состојба, по престанокот на работата на инсталацијата - Операторот на инсталација со А-интегрирана еколошка дозвола е должен да го известува МЖСПП за намерата за престанок на работа на инсталацијата и е должен да му предложи план со мерки за ремедијација на локацијата на која се наоѓа инсталацијата. МЖСПП го одобрува планот ако оцени дека со предложените мерки ќе се обезбеди враќање на животната средина во задоволителна состојба. Доколку операторот ја врати животната средина во задоволителна состојба, МЖСПП одлучува дел од надоместокот да му биде вратен земајќи ги предвид трошоците за ремедијација на локацијата, состојбата на локацијата и одобриениот план. Доколку операторот не ја врати животната средина во задоволителна состојба органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ќе го стори тоа со средствата од надоместокот предвиден со законот.

Надоместок

Операторите на инсталациите се должни да плаќаат надоместок:

- при поднесување на барање за А-интегрирана еколошка дозвола,
- при поднесување на барање за измени или пренос на А-интегрираната еколошка дозвола,
- за поседување на А-интегрирана еколошка дозвола, кој се плаќа годишно и
- за редовен надзор на инсталацијата, во согласност со условите во А-интегрираната еколошка дозвола.

Владата на РСМ ја пропишува висината на надоместокот кој треба да го плаќаат операторите на предлог на МЖСПП. Определувањето на висината на надоместокот се врши врз основа на бројот на местата на инсталацијата од кои се испуштаат емисии во животната средина, бројот на задолжителните услови и мерки утврдени во дозволата, видот и големината на емисиите во животната средина, како и врз основа на површината што ја зафаќа инсталацијата. Висината на надоместокот, утврден за секој индустриски сектор одделно, не може да биде помалку од 1.000 денари, ниту повеќе од 9.000 денари по број, вид, големина и површина по хектар. Средствата добиени од надоместокот се уплаќаат на посебна сметка на МЖСПП, а се користат за покривање на трошоците за добивање, пренос или измена, како и за контрола на А-интегрираната еколошка дозвола, за покривање на трошоците за мерките за ремедијација, како и за работата на Комисијата за најдобри достапни техники.

Вградување на услови од друга дозвола, одобрение и/или согласност - Кога за вршење на определена дејност на инсталациите кои треба да поседуваат А-интегрирана еколошка дозвола е потребно добивање и на друга дозвола, одобрение и/или согласност од друг орган, операторот е должен да ги достави истите на МЖСПП. Условите и мерките утврдени во другата дозвола, одобрение и/или согласност соодветно се вградуваат во А-интегрираната еколошка дозвола. Кога за вршење на определена дејност на инсталациите кои треба да поседуваат А-интегрирана еколошка дозвола е потребно добивање и на дозвола, одобрение и/или согласност кои ги издава МЖСПП, тогаш условите и мерките за добивање на истите задолжително се вградуваат во А-интегрираната еколошка дозвола.

Б интегрирана еколошка дозвола

Операторите на нови инсталации со емисии штетни за животната средина и за животот и здравјето на луѓето, во случаите кога станува збор за инсталации со помал капацитет, се должни да обезбедат Б -интегрирана еколошка дозвола. Владата на Република Северна Македонија ги определува инсталациите за кои е потребна Б интегрирана еколошка дозвола. Министерот кој раководи со МЖСПП, поблиску ја пропишува постапката за издавање, измена, целосен или делумен пренос на Б-интегрираната еколошка дозвола, условите за престанок на активноста и условите за одземање и престанок на дозволата. Во постапката за добивање на Б интегрирана еколошка дозвола соодветно се применуваат одредбите за добивање на А интегрирана еколошка дозвола.

Органи надлежни за издавање на Б интегрирана еколошка дозвола

Орган надлежен за издавање на Б-интегрирана еколошка дозвола е градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје. Во случај кога инсталацијата се наоѓа во заштитено подрачје утврдено согласно со закон, орган надлежен за издавање на Б интегрирана еколошка дозвола е органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. За издавање на Б-интегрирана еколошка дозвола, општината и градот Скопје, треба да имаат определено најмалку едно лице во локалната администрација, кое има висока стручна подготовка од областа природните и на техничките науки. Општините можат да формираат заедничка администрација за издавање на Б-интегрирани еколошки дозволи.

Барање за издавање Б интегрирана еколошка дозвола

За издавање на Б интегрирана еколошка дозвола операторот поднесува барање до надлежните органи на општината, на градот Скопје или до МЖСПП. Министерот кој раководи со МЖСПП ги пропишува формата и содржината на барањето, како и начинот на кој се поднесува барањето и потребната документација која се приложува кон барањето. Доколку инсталацијата за која се бара издавање на Б интегрирана еколошка дозвола се наоѓа на подрачјето на две или повеќе општини, односно градот Скопје, операторот го доставува барањето до градоначалникот на општината, односно до градоначалникот на град Скопје на чие подрачје се наоѓа поголемиот дел од инсталацијата.

Операторот барањето го доставува во писмена форма, и тоа во три оригинални примероци и во електронска форма.

Согласно Правилникот за постапката за добивање на Б интегрирана еколошка дозвола¹⁶, барањето за издавање на Б интегрирана еколошка дозвола особено содржи:

- Податоци за операторот односно подносителот на барањето
- Податоци и опис на инсталацијата, нејзините технички активности
- Податоци за управување и контрола на инсталацијата
- Податоци за сировини и помошни материјали и енергии употребени или произведени во инсталацијата
- Податоци за цврст и течен отпад
- Податоци за емисии во атмосферата
- Податоци за емисии во површински води и канализација
- Податоци за емисии во почва
- Податоци за земјоделски и фармерски активности
- Податоци за бучава, вибрации и нејонизирачко зрачење
- Податоци за точки на мониторинг и земање на примероци
- Програма за подобрување
- Спречување на хаварии и реагирање во итни случаи
- Ремедијација, престанок со работа на инсталацијата, повторно започнување и грижа за животната средина по престанокот на активностите

¹⁶ Правилникот за постапката за добивање на Б интегрирана еколошка дозвола, линк: <http://www.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2014/09/Pravilnik%20za%20postapkata%20za%20dobivanje%20B-integrirana%20ekoloska%20dozvola.pdf> [Пристапено на 20.02.2020]

- Изјава за точност на податоците
- Табеларни прикази и прилози потребни за образложување на наводите содржани во барањето

Барањето се поднесува во пропишана форма на однапред утврден образец.

Содржина на Б интегрираната еколошка дозвола

Б-интегрираната еколошка дозвола особено содржи податоци за операторот и инсталацијата, како и барањата кои операторот мора да ги исполни во врска со работењето на инсталацијата, во согласност со условите утврдени во закон и прописите донесени врз основа на закон. Во дозволата се наведуваат и обврските во однос на мониторингот на емисиите, определувањето на методите и зачестеноста на мерењата. Министерот кој раководи со МЖСПП поблиску ја пропишува формата и содржината на дозволата. Министерот, исто така, ги пропишува супстанциите и нивните гранични вредности на емисии кои се утврдуваат со Б интегрираната еколошка дозвола, доколку не се утврдени со посебен закон.

Издавање на Б интегрираната еколошка дозвола

Ако надлежниот орган, врз основа на целосното барање, утврди дека влијанието на инсталацијата врз животната средина е во рамките на пропишаните граници и вредности, тој е должен да донесе решение со кое се издава Б интегрираната еколошка дозвола, **во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето**. Против решението на градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје, операторот на инсталација има право да поднесе жалба до МЖСПП, во рок од 15 дена од денот на донесувањето на решението. Против решението на МЖСПП, операторот на инсталација има право да поднесе жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен во рок од 15 дена од денот на донесувањето на решението. Жалба против решението можат да поднесат засегнати правни и физички лица, како и здруженија на граѓани основани заради унапредување и заштита на животната средина, до органите кои го донеле решението. Градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје се должни да водат општински, односно градски регистар на Б интегрирани еколошки дозволи за своето подрачје, како и да достават копија до МЖСПП. Надлежното министерство (МЖСПП) води и одржува регистар на издадени Б интегрирани еколошки дозволи. Министерот кој раководи со МЖСПП ги пропишува формата, содржината и начинот на водењето на регистарот, како и начинот на доставување на податоците за упис во регистарот. Кога покрај Б интегрирана еколошка дозвола за инсталацијата се потребни добивање на други дозволи поврзани со користење и експлоатација на природни богатства или дозволи за испуштања во животната средина, органот надлежен за издавање на Б интегрираната дозвола нема да ја издаде дозволата доколку инвеститорот не ги обезбеди потребните дозволи. Условите и мерките утврдени во другите дозволи соодветно се вградуваат во Б интегрираната еколошка дозвола. Органот кој ја издал Б интегрираната еколошка дозвола е должен на секои седум години да ги проверува условите утврдени со дозволата и доколку настанале измени во прописите за заштита на животната средина кои можат да влијаат врз работењето на инсталацијата е должен да покрене постапка за измена на Б интегрираната еколошка дозвола. Спроведувањето на постапката за издавање на Б интегрираната еколошка дозвола, како и водењето на регистарот може да се врши и на електронски начин.

Право на жалба и постапка по жалба

Доколку надлежниот орган не донесе решение со кое се издава Б интегрирана еколошка дозвола, односно не донесе решение со кое се одбива барањето за издавање на Б интегрирана еколошка дозвола, во рокот пропишан со законот, подносителот на барањето има право во рок од три работни дена по истекот на тој рок да поднесе барање до писарницата на министерот кој раководи со МЖСПП, односно до писарницата на градоначалникот на општината и на градот Скопје за донесување на решение со кое ќе констатира дека барањето е уважено. Доколку министерот, односно градоначалникот нема писарница барањето се поднесува во писарницата на седиштето на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, односно до седиштето на општината и на градот Скопје. Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, односно градоначалникот на општината и на градот Скопје, е должен во рок од пет работни дена од денот на поднесувањето на барањето до писарницата да донесе решение за издавање или одбивање на издавање на Б интегрирана еколошка дозвола. Доколку министерот кој раководи со МЖСПП, односно градоначалникот на општината и на градот Скопје не го донесе решението, подносителот на барањето може да го извести Државниот управен инспекторат во рок од пет работни дена. Државниот управен инспекторат е должен во рок од десет дена од денот на приемот на известувањето да изврши надзор кај надлежниот орган за издавање на Б интегрирана еколошка дозвола дали е спроведена постапката согласно со закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го информира подносителот на барањето за утврдената состојба при извршениот надзор. Инспекторот од Државниот управен инспекторат по извршениот надзор согласно со закон донесува решение со кое го задолжува министерот кој раководи со МЖСПП, односно градоначалникот на општината и на градот Скопје во рок од десет дена да одлучи по поднесеното барање, односно да го одобри или одбие барањето и да го извести инспекторот за донесениот акт. Доколку министерот, односно градоначалникот на општината и на градот Скопје не одлучи во дадениот рок, инспекторот ќе поднесе барање за поведување прекршочна постапка за прекршок утврден во Законот за управната инспекција и ќе определи дополнителен рок од пет работни дена во кој министерот, односно градоначалникот ќе одлучи по поднесеното барање за што во истиот рок ќе го извести инспекторот за донесениот акт. Кон известувањето се доставува копија од актот со кој одлучил по поднесеното барање. Инспекторот во рок од три работни дена ќе го информира подносителот на барањето за преземените мерки. Доколку министерот, односно градоначалникот не одлучи и во дополнителниот рок, инспекторот во рок од три работни дена ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител и во тој рок ќе го информира подносителот на барањето за преземените мерки. Доколку инспекторот не постапи по известувањето, подносителот на барањето во рок од пет работни дена има право да поднесе приговор до писарницата на директорот на Државниот управен инспекторат. Доколку директорот нема писарница, барањето се поднесува во писарницата на седиштето на Државниот управен инспекторат. Директорот на Државниот управен инспекторат е должен во рок од три работни дена од денот на приемот да го разгледа приговорот и доколку утврди дека инспекторот не постапил по известувањето од подносителот на барањето и/или не поднесол пријава, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе барање за поведување прекршочна постапка за прекршок утврден во Законот за управната инспекција за

инспекторот и ќе определи дополнителен рок од пет работни дена во кој инспекторот ќе изврши надзор во министерството, односно во општината и градот Скопје дали е спроведена постапката согласно со закон и во рок од три работни дена од денот на извршениот надзор да го информира подносителот на барањето за преземените мерки. Доколку инспекторот не постапи и во дополнителниот рок, директорот на Државниот управен инспекторат ќе поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител против инспекторот и во рок од три работни дена ќе го информира подносителот на барањето за преземените мерки. Во овие случаи, директорот на Државниот управен инспекторат веднаш, а најдоцна во рок од еден работен ден ќе овласти друг инспектор да го спроведе надзорот веднаш. Доколку директорот на Државниот управен инспекторат не постапи и не го информира жалителот во рок од 3 дена, подносителот на барањето може да поднесе пријава до надлежниот јавен обвинител во рок од осум работни дена. Доколку министерот, односно градоначалникот на општината и на градот Скопје не одлучи во рокот, подносителот на барањето може да поведе управен спор пред надлежниот суд. Постапката пред Управниот суд е итна.

Овие одредби во делот на дејствијата на инспекторот се **идентични** со член 21-а од **Законот за управната инспекција**, каде се наведува: Доколку до Државниот управен инспекторат е поднесено известување од правни и физички лица за непостапување по членот 293-а став 3 од ЗОУП¹⁷ од страна на функционерот кој раководи со органот, односно на раководното лице на органот, инспекторот е должен во рок од 10 дена од денот на приемот на известувањето да изврши инспекциски надзор во органот надлежен за постапување по барањето, да утврди дали е спроведена постапка пропишана со закон и во рок од 3 работни дена од денот на извршениот надзор да го извести подносителот на барањето за утврдената состојба. Потоа, инспекторот ќе донесе решение со кое ќе го задолжи функционерот кој раководи со органот во рок од 10 дена да одлучи по поднесеното барање (да го одобри или одбие барањето) и да го извести инспекторот за донесениот акт. Доколку инспекторот не постапи и по ова задолжение, инспекторот ќе поднесе барање за поведување на прекршочна постапка и ќе определи дополнителен рок од 5 работни дена во кој функционерот кој раководи со органот ќе одлучи по поднесеното барање за што во истиот рок ќе го извести инспекторот за донесениот акт. Инспекторот во рок од 3 работни дена ќе го извести подносителот на барањето за преземените мерки... Оттука, идентични се членот 105 од Законот за животната средина и членот 21-а од Законот за управната инспекција, односно има нивно преклопување.

Исполнување на барањата

Надлежниот орган нема да издаде дозвола за работа на инсталацијата, за која се прибавува Б-интегрирана еколошка дозвола, доколку операторот не му ја достави Б интегрираната еколошка дозвола. Исполнувањето на барањата утврдени во Б интегрираната еколошка дозвола, го утврдува надлежниот орган преку увид во инсталацијата и нејзината работа, за што издава решение. Против решението издадено од градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје операторот на инсталација има право да поднесе жалба до МЖСПП во рок од 15 дена од денот на издавањето на решението. Против решението издадено од МЖСПП операторот на инсталација има право да поднесе жалба до Државна комисија за

¹⁷ Член 293-а став 3 од ЗОУП гласи: “Доколку функционерот кој раководи со органот не донесе решение во пропишаниот рок (најдоцна во рок од 5 работни дена од приемот на барањето со кое ќе го уважи или одбие барањето), подносителот на барањето може да го извести Државниот управен инспекторат во рок од 5 работни дена.”

одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен во рок од 15 дена од издавањето на решението. Министерот кој раководи со МЖСПП поблиску ги пропишува начинот и постапката за вршење на увидот.

Оцена на влијанијата врз животната средина

За инсталации за кои е задолжителна оцена на влијанијата врз животната средина, Б интегрирана еколошка дозвола може да се издаде само по претходно донесено решение со кое се дава согласност за спроведување на проектот.

Надоместоци

Операторите на инсталациите се должни да плаќаат надоместок:

- при поднесување на барање за добивање Б-интегрирана еколошка дозвола,
- при поднесување на барање за измена или пренос на Б-интегрирана еколошка дозвола,
- за поседување на Б-интегрирана еколошка дозвола, која се плаќа годишно и
- за редовен надзор на инсталацијата, во согласност со условите во Б-интегрираната еколошка дозвола.

Владата на Република Северна Македонија ја пропишува висината на надоместокот кој треба да го плаќаат операторите на предлог на министерството за животна средина и просторно планирање. Определувањето на висината на надоместокот се врши врз основа на бројот на местата на инсталацијата од кои се испуштаат емисии во животната средина, бројот на задолжителните услови и мерки утврдени во дозволата, видот и големината на емисиите во животната средина, како и врз основа на површината што ја зафаќа инсталацијата. Висината на надоместокот, утврден за секој индустриски сектор одделно, не може да биде помалку од 300 денари, ниту повеќе од 3.000 денари по број, вид, големина и површина по хектар. Средствата добиени од надоместокот се уплаќаат на посебна буџетска сметка, како приход на буџетот на општината, односно како приход на Буџетот на градот Скопје, а се користат за покривање на трошоците за добивање, пренос или измени и контрола на Бинтегрираната еколошка дозвола. Средствата добиени од надоместокот за Б интегрирана еколошка дозвола во заштитено подрачје се уплаќаат на посебна сметка на МЖСПП, а се користат за покривање на трошоците за добивање, пренос или измена, како и контрола на Б интегрираната еколошка дозвола во заштитено подрачје.

Дозволи за усогласување со оперативни планови (ДУОП)

Поим за ДУОП

Операторите на инсталациите кои согласно Законот за животната средина се дефинирани како постоечки, односно кои започнале со работа пред 01.07.2007 година е предвидено да обезбедат ДУОП, како услов за продолжување, односно започнување со работа на инсталацијата, до исполнување на условите за добивање на ИЕД. Оперативниот план кој е

составен дел на дозволата содржи мерки, решенија и рокови за постигнување на условите за добивање на ИЕД. Поединечниот рок за реализација на секоја активност е утврден за секоја инсталација посебно, според влијанието врз животната средина, емисиите и обемот на емисиите од секоја инсталација, финансиската можност за реализација на оперативниот план, бројот и структурата на вработените, локацијата и местоположбата на инсталацијата и техничката опременост на инсталацијата. Реализацијата на оперативниот план се утврдува по одделни фази кои треба да се исполнат во период не подолг од 12 месеци, но не подоцна од 01.04.2014 година. По исклучок, согласно Законот за животна средина, Владата на РСМ може да утврди дополнителен рок за поединечната постоечка инсталација кој не може да биде подолг од 01.04.2019 година. Увидот на инсталациите заради утврдување на степенот на реализација на оперативните планови согласно издадените дозволи вршат овластените државни инспектори од Државниот инспекторат за животна средина.

Барање за добивање дозвола за усогласување со оперативен план

Постапката за добивање дозвола за усогласување со оперативен план започнува со доставување барање за добивање дозвола за усогласување заедно со предлогот на оперативниот план, до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, кога се работи за инсталација за која е потребна А-интегрирана еколошка дозвола, односно за Б-интегрирана еколошка дозвола за инсталација во заштитено подрачје и до градоначалникот на општината, односно градоначалникот на градот Скопје, кога се работи за инсталација за која е потребна Б-интегрирана еколошка дозвола. Барањето особено содржи:

- 1) податоци за операторот и финансиски показатели за неговото работење;
- 2) опис на инсталацијата, нејзините технички делови и директно поврзаните активности;
- 3) податоци за начинот на управување и контрола на инсталацијата;
- 4) податоци за суровините и помошните материјали, други супстанции и енергии употребени или произведени во инсталацијата;
- 5) ракување со материјалите;
- 6) емисии (приказ на емисиите во сите медиуми и области на животната средина);
- 7) состојби на локацијата и влијанието на активноста;
- 8) опис на технологиите и другите техники за спречување или, доколку тоа не е можно, намалување на емисиите на загадувачките материји;
- 9) места на мониторинг и земање примероци;
- 10) еколошки аспекти и најдобри достапни техники;
- 11) оперативен план;
- 12) опис на други планирани превентивни мерки;
- 13) ремедијација, престанок со работа, повторно започнување со работа и грижа по престанок на активностите и
- 14) нетехничко резиме на барањето.

Министерот за животна средина, поблиску ги пропишува формата, содржината и начинот на доставување на барањето, како и документацијата која се приложува кон барањето. Операторите се должни барањето да го достават до надлежниот орган, почнувајќи од 1 јануари 2006 година и најдоцна до 31 декември 2009 година, а во согласност со временскиот распоред што го утврдува Владата на Република Северна Македонија, на предлог на

министерот за животната средина. Временскиот распоред се утврдува како временски интервал од шест месеца, посебно за секој индустриски сектор.

Објавување на барањето за дозвола за усогласување со оперативен план и одржување на јавна расправа

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје се должни барањето за добивање на дозвола за усогласување со предлогот на оперативниот план да го објават во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на нивните веб страници, во рок од седум дена од денот на приемот на комплетното барање, со информации каде што јавноста може да има пристап до истото за да го разгледа во целост и/или да даде мислење. Објавата на барањето е на трошок на барателот на дозволата. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје, можат да организираат **јавна расправа** во рок не подолг од 25 дена од денот на објавувањето на комплетното барање. **Засегнатата јавност**, во рок од 30 дена од денот на објавувањето на комплетното барање, има право да **достави мислења и коментари** до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, односно до градоначалникот на општината или градоначалникот на градот Скопје. По исклучок, надлежниот орган за издавање на дозволата е должен да организира јавна расправа, кога до него е доставено барање за одржување на јавна расправа во рок од 20 дена од денот на објавувањето на барањето: од страна на најмалку едно здружение на граѓани за заштита и унапредување на животната средина, од страна на најмалку еден субјект од засегнатата јавност, и доколку тоа го барале градоначалникот на општината и/или градоначалникот на општините во градот Скопје, и/или градоначалникот на градот Скопје во случај на издавање на дозволи за усогласување со оперативен план за А-интегрирани еколошки дозволи и Б -интегрирани еколошки дозволи.

Содржина на оперативните планови и експерти за изработка на оперативните планови

Оперативниот план е составен дел на дозволата за усогласување и истиот содржи:

- мерки, фазни решенија и рокови за постигнување на условите за добивање интегрирана еколошка дозвола,
- услови за работа на инсталацијата, распоред за реализација на планот, по одделни фази,
- мониторинг и начин на известување,
- приказ на финансиските средства потребни за реализација на секоја од фазите на оперативниот план и приказ на вкупните потребни средства за реализација на планот,
- вредностите на емисиите за време на реализација на одделните фази на планот, индикатори за потрошувачка на сировини, енергија, природни богатства, вода и други материјали по одделни фази на планот и
- други работи утврдени во посебните закони за заштита на одделни медиуми и области на животната средина.

Фазата на оперативниот план претставува збир од задачи што треба да се исполнат во период кој не може да биде подолг од 12 месеца.

Постапката за добивање на дозволата и начинот на преговарање и постигнување согласност околу содржината и рокот за реализација на оперативните планови

Постапката за добивање на дозволата за усогласување со оперативен план се одвива **по пат на преговори** меѓу операторот на инсталацијата и органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, односно градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје. Постапката за преговарање и постигнување согласност за содржината на оперативниот план и рокот за реализација на оперативниот план, поблиску ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Согласноста за содржината и рокот за реализацијата на оперативниот план, треба да се постигне во рок од една година од поднесувањето на барањето за добивање дозвола за усогласување со оперативниот план. Доколку во тој рок не се постигне согласност одговорното лице во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, односно градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје се должни за тоа да го известат министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

Измени во дозволата за усогласување со оперативниот план

Дозволата за усогласување со оперативен план може да се измени, ако: операторот на инсталацијата предложи поефикасно решение од гледна точка на животната средина, потребата од измена е резултат на измената во законите и во другите прописи, дојде до промена во најдобрите достапни техники или генералната еколошка ревизија тоа го бара. Постапката за измена на дозволата за усогласување со оперативен план се спроведува во согласност со одредбите од ЗЖСПП кои се однесуваат на издавањето на дозвола за усогласување со оперативен план. По исклучок, доколку причина за измена на дозволата е измена на граничните вредности утврдени во законите и другите прописи, дозволите за усогласување со оперативен план се менуваат по службена должност од страна на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, односно општините или градот Скопје со донесување на решение за изменување на дозволата за усогласување со оперативен план без спроведување на постапката за измена на дозволата.

Решавање на споровите

Споровите во врска со содржината и рокот за реализација на оперативните планови, како и споровите во врска со преговорите, кои не завршиле со постигнување на согласност, ги решава **Комисијата за оперативни планови**. Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, формира Комисија, за секој случај одделно. Комисијата е составена од претседател и четири члена од Листата на експерти. Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина формира Листа на експерти од областа на животната средина, економијата, техничките и правните науки, од која ќе се избираат членовите на Комисијата. Комисијата донесува одлука во рок од два месеца по приемот на потребните податоци. Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина поблиску ја пропишува работата и организацијата на Комисијата, како и начинот на нејзината работа. Кога Комисијата расправа за оперативен план за кој е утврден

дополнителен рок (со предлог до Владата за добивање на дополнителен рок, кој не може да биде подолг од 01.04.2019 година), таа е надлежна да решава само за содржината на оперативниот план во однос на условите кои треба да се исполнат во утврдениот рок. Комисијата во својата работа е независна и работи во согласност со своите експертски наоди, а одлучува со мнозинство гласови. Одлуката на Комисијата е задолжителна и конечна за страните на спорот, која органот на државната управа надлежен за работите од областа за животната средина или градоначалникот на општината или градоначалникот на градот Скопје задолжително ја внесуваат во дозволата за усогласување со оперативен план. Против одлуката, може да се поведе управен спор пред надлежен суд, само за условите кои се предмет на преговарање, при што се зема предвид негативното влијание што го предизвикуваат врз животната средина и мислењето на засегнатата јавност по нив.

Надоместок

Операторите на инсталациите се должни да плаќаат **надоместок**:

- при поднесување на барање за добивање на Дозвола за усогласување со Оперативниот план, -за поседување на Дозвола за усогласување со Оперативниот план, кој се плаќа годишно (висината на надоместокот, утврден за секој индустриски сектор одделно и посебно за А и Б интегрирани еколошки дозволи, не може да биде помалку од 200 денари ни повеќе од 7.000 денари по број, вид, големина и површина по хектар),
- за измена на дозволата за усогласување со оперативниот план
- за редовен надзор на инсталацијата, во согласност со дозволата за усогласување со оперативниот план и
- при затворање на инсталацијата.

Владата на РСМ ја пропишува висината на надоместокот, а добиените средствата од надоместокот од инсталациите за кои е потребна А-ИЕД, се уплаќаат на посебна сметка на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, додека од оние за кои е потребна Б-ИЕД, средствата се уплаќаат на посебна сметка на општината, односно градот Скопје. Средствата добиени од надоместокот се користат за покривање на трошоците на надлежниот орган за добивање, пренос и/или измена, како и контрола на дозволата за усогласување со оперативниот план.

Недостатоци утврдени од страна на Државниот завод за ревизија

Државниот завод за ревизија за 2017 година со извршената ревизија на утврдувањето, наплатата и користењето на надоместоците кои се должни да ги подмируваат операторите на инсталациите кои имаат влијание на животната средина, го утврдил следното¹⁸:

-годишниот надоместок за поседување дозвола и редовен надзор во дел од пресметките не е точно и целосно утврден поради недоволно ефикасен систем на внатрешни контроли, недоволна прецизност на законските и подзаконските акти, како и поради различна и несоодветна примена на истите

¹⁸ Конечен извештај на овластениот државен ревизор бр.16-209/8 од 02.04.2018 година, линк: https://dzr.mk/Uploads/50_FR_Min_zivotna_sredina_naplata_koristenje_nadomestoci_KOMPLET_2017_REDUCE.pdf [Пристапено на 06.04.2020]

-дозволите, измените и преносите на истите, како и решенијата за надоместок не секогаш се издаваат и евидентираат соодветно и навремено поради што отсутнуваат целосни информации и не се врши редовно пресметување, следење и наплата на соодветниот надоместок

-голем број на оператори на инсталации не го запазиле законскиот рок за реализација на оперативните планови и премин од ДУОП во ИЕД, што влијае на квалитетот на животната средина и на приходите на министерството

-не е воспоставен Национален информативен систем кој би ги опфатил сите податоци и не е пропишана формата за начинот на водење и прибирање на податоците за истиот, ниту има целосни податоци во Катастарот за животна средина и Регистарот на загадувачи

-не се обезбедени потребните средства и стручни кадри за акредитација на Централната и Калибрационата лабораторија при министерството

-отсутнува пишана процедура и координација помеѓу соодветните организациона единица во делот на доведување на решенијата за евидентирање во деловните книги и усогласување на податоците

-воспоставената евиденција на побарувањата по основ на утврдените надоместоци не е комплетна, точна и ажурна, не се изготвува извештај за старосна структура на побарувањата и не се преземаат активности за навремена наплата на истите

-најголем дел од искажаните побарувања во деловните книги се однесуваат на побарувањата на три оператори на инсталации и истите не ја одразуваат реалната состојба на ненаплатени побарувања поради неможност за наплата на побарувањата од стечајна маса и неевидентирани изјави за компензација со операторите на инсталации

-средствата од уплатениот годишен надоместок за поседување дозвола и за редовен надзор на инсталацијата не се користат за намените предвидени со законот, туку за финансирање на проекти и други активности предвидени со годишните Програми за инвестирање во животната средина

-најголем дел од предвидените средства со годишните Програми за инвестирање во животната средина се наменети за активности за заштита, зачувување и подобрување на квалитетот на водите, помал дел за активности за подигање на јавната свест, едукација и обука и поттикнување образовни, истражувачки и развојни студии, програми и проекти, и воопшто не се предвидуваат средства за заштита и унапредување за подобрување на квалитетот на воздухот, санирање и изградба на депонии за отпад, преработка и селектирање на отпадот, ниту за други области од животната средина

-објавените критериуми во јавните конкурси не обезбедуваат доволно конкурентност и објективност при евалуацијата и изборот на апликантите и проектите/програмите за кои ќе се користат средствата

-отсутствува целосен мониторинг и контрола дали средствата доделени за проектите се користат согласно склучените договори и постои ризик средствата не секогаш да се користат за поттикнување, зачувување, заштита и унапредување на животната средина.

-Државниот инспекторат за животна средина има ограничувачки фактори кои влијаат врз ефикасното извршување на законските надлежности на државните инспектори над инсталациите кои имаат влијание на животната средина и нема доволна транспарентност и отчетност за вршењето инспекциски надзор и резултатите од истиот пред надлежното министерство и јавноста.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Во Законот за животната средина дејствијата што се сметаат за сторени прекршоци се категоризирани во три групи, од кои во првата група е определена најниска глоба за правните лица (3.000 евра), во втората група глобата е двојно повисока (6.000 евра) и во третата група според тежината на сторениот прекршок за правните лица е предвидена глоба од 70.000 до 100.000 евра.

Прекршоците по категории се определени како што е подолу наведено:

Прекршоци од I категорија

Глоба во износ од **3.000 евра** во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на правното лице доколку:

- 1) не изработи елаборат за заштита на животна средина и истиот не го достави на одобрување до надлежниот орган, врши дејности и активности без решение за одобрување на елаборатот за заштита на животната средина издадено од надлежниот орган и доколку не ги исполнува мерките пропишани во елаборатот;
- 1а) постапува со средства за ладење и/или производи кои содржат средства за ладење без добиена лиценца;
- 1б) физичкото и правното лице кое постапува со средства за ладење и/или со производи кои содржат средства за ладење до органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на животната средина, не достави извештај за видовите и количините на собраните, обновените и рециклираните средства за ладење со кои постапувал;
- 2) се пуштаат во промет производи, полупроизводи, суровини, хемикалии како и нивните пакувања, на кои нема ознака за можноста за загадување или за можно штетно влијание врз животната средина;
- 3) се пуштаат во промет полупроизводи, суровини, хемикалии во пакување кое не е означено согласно законот;
- 4) се рекламира, етикетира и пушта во промет производ означен со еколошка ознака, на начините и според критериумите кои не се во согласност со законот;
- 5) не се користат уреди и инструменти одобрени во постапката за верификација на мерилата и истите не се одржуваат во исправна состојба;
- 6) на изготвувачот не му се доставуваат потребните податоци за изготвување и одржување на Регистарот на загадувачки материји и супстанции и нивните карактеристики;
- 7) на изготвувачот не му се доставуваат потребните податоци за изготвување и одржување на Катастарот на животната средина;

8) субјектите (правните и физичките лица на кои, во согласност со закон, им се доверени јавни овластувања, вклучувајќи и специјални должности, активности и услуги во областа на животната средина и/или правните и физичките лица кои, врз основа на закон или договор, вршат дејност или услуга од јавен интерес во областа на животната средина) не обезбедуваат пристап до информациите за животна средина кои ги поседуваат или не го сториле тоа во определениот рок и форма;

9) субјектите информациите за животна средина кои ги поседуваат, не ги ажурираат и не ги одржуваат информациите;

10) не е доставено барањето за дозвола за усогласување со оперативен план во пропишаниот рок;

11) не е добиена дозвола за усогласување со оперативен план за продолжување, односно започнување на работата на инсталацијата;

12) не е поднесено известување за реализацијата на оперативните планови и исполнувањето на обврските од оперативниот план заради добивање на интегрирана еколошка дозвола и/или тоа не е сторено во определениот рок и

13) операторот не поднел известување во случаите од членот 141 став (4)¹⁹ од ЗЖС.

И одговорното лице во правното лице сноси одговорност за наведените дејствија и ќе му биде изречена **глоба во износ од 700 евра во денарска противвредност.**

Глоби ќе бидат изречени и на службено лице во правното лице, како и на физичко лице за наведените дејствија, а глобата изнесува 500 евра во денарска противвредност.

Глоба во висина на трикратен износ, ќе се изрече на правното или физичкото лице што не го платил предвидениот надоместок, од износот што требал да го плати врз основа на количината на извезени производи од извозната царинска декларација.

Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе се изрече за физичкото лице доколку:

1) не им овозможува право на увид на државните и овластените инспектори за животна средина;

2) не ги обезбеди сите потребни информации неопходни за спроведување на надзорот во определениот рок

3) дава лажна изјава и неточни податоци и

4) не се легитимира на местото на инспекцискиот надзор и не ги дава своите лични податоци на барање на државниот и овластениот инспектор.

Прекршоци од II категорија

Глоба во износ од **6.000 евра** во денарска противвредност ќе се изрече на правното лице за прекршок доколку:

¹⁹ “Во случај кога градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје, односно органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина нема да постапат согласно со ставот (3) од овој член (Согласноста за содржината и рокот за реализацијата на оперативниот план, треба да се постигне во рок од една година од поднесувањето на барањето за добивање дозвола за усогласување со оперативниот план. Доколку во тој рок не се постигне согласност одговорното лице во, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, односно градоначалникот на општината и градоначалникот на градот Скопје се должни за тоа да го известат министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина), одговорното лице во операторот е должен за тоа да го известат министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.”

- 1) гради или реконструира инсталации, без добивање на дозвола и без притоа да се исполнат утврдените норми и стандарди од системот за заштита на животната средина;
- 2) произведува и увезува превозни средства кои не ги исполнуваат условите пропишани за емисиите кај мобилните извори на загадување и за бучава;
- 3) произведува, пушта во промет и употребува одделни производи, супстанции и врши одделни активности и услуги и покрај забраната;
- 4) не известува за увезените и/или извезените супстанции што ја осиромашуваат озонската обвивка и/или производи кои содржат супстанции што ја осиромашуваат озонската обвивка и/или со супстанциите и/или производите кои ја осиромашуваат озонската обвивка не постапува согласно со законот,
- 5) користи домашна или увезена технологија, или технолошка линија, производ, полупроизвод и суровина којашто не ги исполнува пропишаните норми за заштита на животната средина;
- 6) увезува технологии или технолошки линии, производи, полупроизводи и суровини коишто се забранети во земјата производител или во земјата извозник, од причини за заштита на животната средина;
- 7) не се чуваат податоците за користењето на природните богатства, суровини и енергијата, за емисиите на загадувачки материи и супстанции, видовите, карактеристиките и количеството отпад и другите податоци предвидени со закон;
- 8) не се почитуваат условите утврдени од доброволниот договор;
- 9) не се врши мониторинг, во согласност со интегрираната еколошка дозвола;
- 10) податоците добиени од мониторингот не се доставуваат или не ги доставуваат на начин и под услови што ги пропишува органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;
- 11) правните и физички лица не доставуваат податоци и информации за животната средина согласно со законот;
- 12) не го известил органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина за намерата за изведување проект;
- 13) не е изготвена студија за оцена на влијанието на проектот врз животната средина и истата не е доставена до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;
- 14) не е донесено решение со кое се дава согласност за спроведувањето на проектот, односно не е донесено решение;
- 15) не е добиена А или Б интегрирана еколошка дозвола;
- 16) утврди дека за време на важноста на А интегрираната еколошка дозвола и пет години по истекот на важноста не се чуваат сите документи и податоци во врска со барањето, издавањето и мониторингот предвиден со обврзувачките услови во интегрираната еколошка дозвола и дали се направени достапни, по барање на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина или на инспекторатот за животна средина;
- 17) спроведувањето на одделните фази од оперативните планови не се спроведуваат во утврдените рокови за реализација;
- 18) не постапиле согласно со издадените решенија од државниот или овластениот инспектор;
- 19) започне со активности за реализација на проектот без добиено решение за спроведување на проектот;
- 20) не го пресмета и/или неточно го пресмета надоместокот и/или надоместокот не го уплати во пропишаните рокови согласно со законот и
- 21) не поднесе извештај за реализација на средствата определени со договорот за доделување на средства .
- 22) не го пресметува и уплатува надоместокот согласно закон.

Глоба во износ од **800 евра** во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за погоренаведените дејствија. Глоба во износ од **700 евра** во денарска

противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице за наведените дејствија. Глоба во износ од **500 евра** во денарска противвредност ќе се изрече на физичкото лице за наведените дејствија. Глоба во износ од 600 евра во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во правното лице кое е одговорно за спроведување на дејствијата утврдени во овој закон доколку: 1) не ги чува податоците за користењето на природните богатства, суровини и енергијата, за емисиите на загадувачки материји и супстанции, видовите, карактеристиките и количеството отпад и другите податоци предвидени со закон; 2) податоците добиени од мониторингот не ги доставува на начин и под услови што ги пропишува органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина; 3) лицето овластено за посредување со информации од областа на животната средина не постапува согласно законот; 4) службеното лице не води евиденција согласно со законот; 5) службеното лице податоците не ги чува како службена тајна ако тоа е определено со закон; 6) дава лажна изјава и неточни податоци при инспекцискиот надзор; 7) не ги обезбедат сите потребни информации неопходни за спроведување на надзорот на барање на државниот и овластениот инспекторат за животна средина; 8) не им овозможува право на увид на државните и овластените инспектори за животна средина; 10) не е извршена генерална еколошка ревизија, како и не е приложен извештај од извршена еколошка ревизија; 11) еколошката ревизија е изработена од лице кое не е регистрирано и не поседува соодветен сертификат; 12) активностите во инсталацијата не се спроведуваат согласно со условите утврдени во дозволата и оперативниот план; 13) информациите за мерките за безбедност не се достапни на начин утврден во законот; 14) одговорното лице не определи лице кое ќе биде присутно за време на надзорот; 15) не ги обезбедат сите потребни информации неопходни за спроведување на надзорот и 16) не им овозможува право на увид на државните и овластените инспектори за животна средина.

Глоба во износ од **600 евра** во денарска противвредност ќе се изрече на службеното лице во органите кое е одговорно за спроведување на овој закон, како и на лицето кое е овластено за спроведување на дејствијата утврдени во законот доколку: 1) службеното лице во органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на животната средина, вклучувајќи ги и органите во состав, како и службените лица во органите на општината, на градот Скопје и општините во градот Скопје не ги презело навремено и ефикасно сите неопходни мерки и постапки за спроведување на ЗЖС; 2) службеното лице во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, вклучувајќи ги и органите во состав, општината, градот Скопје и општините во градот Скопје, не го известил министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина дека не е постигната согласност за содржината и рокот на реализација на оперативниот план; 3) лицето овластено за посредување со информации од областа на животната средина не постапува согласно со одредбите од законот; 4) службеното лице не води евиденција согласно со одредбите од законот; 5) службеното лице податоците не ги чува како службена тајна, ако тоа е определено со закон; 6) не ги обезбедило сите потребни информации неопходни за спроведување на надзорот на барање на државниот и овластениот инспекторат за животна средина; 7) не им овозможува право на увид на државните и овластените инспектори за животна средина; 8) експертот во подготовката на планските документи даде неточни податоци; 9) експертот за оцена на влијанието врз животната средина во подготовката на документите за оцена на влијанието врз животната средина даде

неточни податоци; 10) ја потпише како одговорно лице студијата за оцена на влијанието врз животната средина без да е вклучено на листата за експерти за оцена на влијанието врз животната средина; 11) изработило еколошка ревизија, а не е регистрирано и не поседува соодветен сертификат; 12) не поднесе барање за поведување на прекршочна постапка кога се исполнети условите за тоа и 13) издаде потврда или извештај за извршена општокорисна работа без истата да биде извршена од страна на лицето упатено на извршување општокорисна работа.

Доколку постои опасност правното лице да изврши повторен прекршок опасен по животот или здравјето на луѓето, може да му се изрече санкција привремена забрана на вршење одделна дејност во траење од најмногу 30 дена.

Прекршоци од III категорија

Глоба во износ **од 70.000 до 100.000 евра** во денарска противвредност ќе се изрече на правното лице за прекршок доколку:

- 1) произведува и испушта загадувачки материи и супстанции во животната средина, коишто ги надминуваат пропишаните норми, како и не постапува со нив на пропишаниот начин;
- 2) врши увоз, извоз и транзит во/од/низ Република Македонија на опасните супстанции, штетните материи и производи, спротивно на забраната, ограничувањето или контролата со закон;
- 3) емисиите на супстанциите определни во дозволата не се испуштаат согласно со определените гранични вредности;
- 4) проектот не се спроведува во согласност со мерките утврдени во решението со кое се дава согласност за спроведување на проектот;
- 5) операциите во инсталацијата не се спроведуваат согласно со условите утврдени во интегрираните дозволи;
- 6) емисиите на супстанциите определни во дозволата за усогласување не се испуштаат согласно со определените гранични вредности;
- 7) емисиите што се испуштаат или истекуваат во животната средина не се во рамките на определените гранични вредности утврдени со овој или друг закон или пропис донесен врз основа на закон;
- 8) не е доставено известување за присуство на опасни супстанции и/ или тоа не е сторено во определениот рок;
- 9) не е изготвен извештај за мерките за безбедност со соодветна содржина, и/или не е доставен во соодветен рок и/или не е соодветно анализиран и обновуван во определениот рок;
- 10) не се преземени неопходните мерки за спречување на хаварии и за ограничување на последиците врз животот и здравјето на луѓето, во производствениот, транспортниот или во системот за складирање во кој се присутни опасни супстанции, во количества поголеми или еднакви на пропишаните;
- 11) не е извршена анализа и ревизија на мерките за безбедност и активностите за спречување на хаварии, како и на извештајот за мерките за безбедност и за тоа не е известен надлежниот орган;
- 12) надлежниот орган не е известен, веднаш, за настанатата хаварија и не му се доставени веднаш штом станале достапни податоците за околностите во кои се случила несреќата, опасните супстанции кои се присутни, податоците кои се потребни за проценување на последиците од несреќата по здравјето на луѓето и по животната средина, како и за преземените вонредни мерки;

- 13) надлежниот орган не е известен за мерките предвидени за ублажување на среднорочните и на долгорочните последици од хаваријата и за спречување на хаваријата и/или не ги дополни предвидените мерки и активности со дополнителни факти откриени во истрагата;
- 14) не е изготвен внатрешен план за вонредни состојби и не е доставен на надлежниот орган во согласност со закон;
- 15) не се анализирани и тестирани, обновувани и ревидирани внатрешните планови за вонредни состојби, водејќи сметка за новите технички достигнувања на полето на справувањето со хавариите, во период не подолг од три години;
- 16) покрај ограничувањето или забраната за работа изречена од државниот инспектор правното или физичкото лице продолжило со своите активности, или не ги ограничува своите емисии се додека квалитетот на животната средина не биде доведен во рамките на утврдените стандарди за квалитет.

Глоба во износ од **8.000 до 13.000 евра** во денарска противвредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице. Надлежен орган за изрекување на прекршочните санкции е надлежниот суд. Доколку поради прекршокот настане поголема штета врз животот и здравјето на луѓето се изрекува санкција сразмерна на причинетата штета, но најмногу до седумкратен износ од предвидениот. Зависно од видот на прекршокот, на правното лице може да му се изрече дополнителна санкција забрана на вршење на дејност на правното лице во времетраење од 30 дена. Кога прекршокот е сторен исклучиво сторителот за себе или за друго лице да прибави имотна корист, надлежниот суд ќе изрече глоба во висина од 130.000 евра во денарска противвредност. Доколку се утврди дека прекршокот е сторен од организирана група на лица составена од најмалку три лица, надлежниот суд ќе изрече глоба во висина од 150.000 евра во денарска противвредност.

*По однос на изрекувањето на прекршоци, според **Законот за прекршоци**, важат следните начела:*

Начело на законитост во определувањето на прекршоците и во пропишувањето на прекршочните санкции²⁰: Никому не може да му биде изречена прекршочна санкција за прекршок кој пред да е сторен не бил со закон определен како прекршок и за кој со закон не била пропишана прекршочна санкција.

Забрана за двојно изрекување санкции²¹: Никој не може повторно да биде санкциониран за прекршок за кој веќе била водена постапка и за истото дејствие му била изречена кривична или прекршочна санкција.

Начело на пропорционалност²²: При водењето на прекршочната постапка судот, односно прекршочниот орган треба да и овозможи на странката да ги оствари и заштити своите права и правни интереси, доколку истите не се на штета на правата и правните интереси на другите странки или трети лица и не се на штета на јавниот интерес утврден со закон. (2) Кога на странките во прекршочната постапка им се наложуваат обврски, судот односно прекршочниот орган е должен да ги примени оние дејствија кои се поповолни за странките, ако таквите дејствија се доволни за да се постигне целта утврдена со закон.

Глоба (според Законот за прекршоци член 26)

²⁰ Член 4 од Законот за прекршоци („Службен весник на Република Северна Македонија”, бр.96 од 17 мај 2019 година)

²¹ Ibid член 5

²² Ibid член 6

Глобата за физичко лице се состои во плаќање на определен паричен износ кој не може да биде помал од 15 евра во денарска противвредност, ниту поголем од 250 евра во денарска противвредност, освен ако со законодавството на Европската Унија не е поинаку определено. Глобата за одговорно лице во правно лице и овластено службено лице не може да биде помала од 15 евра во денарска противвредност, ниту поголема од 500 евра во денарска противвредност, освен ако со законодавството на Европската Унија не е поинаку определено. За прекршоци од областа на даноците, царините, јавните набавки, јавните финансии и јавниот долг може да се пропише глоба во поголем паричен износ во зависност од затаената давачка или износ на набавка, но најмногу во двократен износ од утврдениот.

За прекршоци во областа на заштита на здравјето на луѓето, заштита на природни богатства, животна средина, заштита на културното наследство, заштита од природни и други непогоди, може да се пропише глоба во трикратен износ од износите наведени погоре. За прекршоци од областа на конкуренцијата, енергетиката, електронските комуникации, трговијата со забранети и/или ограничени стоки за употреба, прекршоци сторени од користољубие или за прекршоци со кои се предизвикува поголема имотна штета, може да се пропише глоба до двојниот износ од максимумот или во сразмер со висината на причинетата штета или прибавената корист, но најмногу до десеткратен износ од веќе наведениот. Во одлуката за прекршокот се определува рокот за плаќање на глобата кој не може да биде пократок од осум дена ниту подолг од 30 дена од денот на правосилноста на одлуката, по што се спроведува присилна наплата, согласно со одредбите од Законот за даночната постапка. Во оправдани случаи кога сторителот нема доволно имот, не е вработен, боледува од некоја болест и други слични околности што го оправдуваат тоа, може да се дозволи глобата да се исплати на рати. Во тој случај ќе се определи начинот и рокот на плаќање кој не може да биде подолг од шест месеци.

ДЕЛ 4: Преглед на Законот за минералните суровини

Законот за минералните суровини е исклучително важен закон од областа на животната средина. Со овој закон согласно член 1 од истиот се уредуваат условите и начинот на вршење геолошки истражувања, поттикнувањето и унапредувањето на геолошките истражувања со цел да се обезбеди нивна оптимална искористеност во согласност со начелата на одржлив развој и заштита на животната средина, поттикнувањето и унапредувањето на експлоатацијата на минералните суровини, како и зајакнување на мерките за безбедност, заштита на животната средина и здравјето на луѓето, поттикнувањето и унапредувањето на преработката на минералните суровини, како и зајакнување на мерките за безбедност, заштита на животната средина и здравјето на луѓето, надзорот и условите при вршењето на геолошките истражувања, експлоатацијата и преработката на минералните суровини и мерките и начинот со кои се спречува или намалува до најмала можна мерка штетното влијание врз животната средина и здравјето на луѓето кое може да настане како последица од управувањето со отпадот што се создава и веќе создадениот отпад од истражувањата, експлоатацијата и преработката на минералните суровини.

На постапките утврдени со Законот за минералните суровини се применуваат **Законот за концесии и јавно приватно партнерство, Законот за општа управна постапка, Законот за безбедност и здравје при работа и Законот за животната средина**, доколку со наведениот закон поинаку не е уредено. На постапките на инспекциски надзор се применува **Законот за инспекциски надзор**, доколку со овој закон не е поинаку уредено.

Минералните суровини се добра од општ интерес, сопственост на Република Северна Македонија, без оглед на сопственоста на земјиштето на кое се наоѓаат. Минералните суровини **според видот** можат да бидат:

- енергетски минерални суровини и тоа: сите видови на фосилни јаглени, јаглероди во цврста, течна и гасовита состојба, радиоактивни елементи (уран и ториум), сите видови на битуминозни и масни шкрилци и други гасови кои се наоѓаат во земјата,
- металични минерални суровини и тоа: железо, манган, никел, хром, олово, цинк, бакар, волфрам, калај, платина, молибден, антимон, талиум, арсен, жива, сребро, злато и други видови на метали кои можат да се појават при експлоатација,
- техногени минерални суровини и тоа: минерални суровини кои настануваат во процесот на преработка на енергетските или металичните минерални суровини, вклучувајќи го и јаловинскиот отпад кој настанува при експлоатација и преработка на архитектонско-украсен камен,
- неметалични минерални суровини и тоа: варовник-калцит, варовник-доломит, кварц, кварцит, кварцен песок, дијабаз, фелдспат, лискун, дистен, дијатомејска земја, талк, опалска бреча, базалт, графит, перлит, туф, гипс, лапорец, сулфур, барит, магнезит, флуорит, андезит, гнајс, азбест, сите видови на глини и други,
- архитектонско-украсен камен: мермер, гранит, габро, травертин, оникс, базалт, сијанит, бреча и други, - минерални, термоминерални, термални води и минерални води и гас CO₂ и
- песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) и собирниот кварц.

Од јавен интерес е:

- вршењето на детални геолошки истражувања и експлоатација на енергетските металични, техногените минерални сировини и термоминералните и термалните води и
- кога експлоатацијата на минералната сировина е од стратешко значење и е неопходна за реализација на проекти од јавен интерес утврден со друг закон (овие минерални сировини ги определува Владата на РСМ).

Според **Законот за концесии и јавно приватно партнерство**²³, **“концесија на добра од општ интерес”** е договор различен од концесијата за јавна работа и концесијата за јавна услуга која за предмет има доделување на право на користење на добра од општ интерес. Овој закон исто така го дефинира и поимот **“електронска аукција”** кој е предвиден во постапките опишани подолу, а претставува повторлив процес на позитивно или негативно наддавање кој се реализира по првична целосна евалуација на понудите, во кој понудувачите имаат можност, исклучиво со користење на електронски средства да ги ревидираат дадените цени, така што рангирањето се врши автоматски со помош на електронски средства.

Концесија за детални геолошки истражувања

Право за вршење на детални геолошки истражувања се стекнува со добивање на концесија за детални геолошки истражувања, која ја **доделува Владата** на РСМ во својство на **концедент**.

Право за добивање на концесија за детални геолошки истражувања има секое правно лице, вклучувајќи ги и странските правни лица со подружница запишана во Централниот регистар на Република Северна Македонија, доколку ги исполнуваат условите пропишани со закон.

Концесија за детални геолошки истражувања се доделува врз основа на **јавен повик** со електронска аукција под услови и на начин утврден со овој закон и Законот за концесии и јавно приватно партнерство.

Исклучок за јавниот повик - Во случај кога барањето за добивање на концесија за детални геолошки истражувања го поднесуваат сопственикот на резултатите од извршените проспекциски геолошки истражувања јавните претпријатија, јавните установи, трговските друштва основани од Република Северна Македонија и друштвата врз кои државата има директно или индиректно влијание преку сопственоста над нив, односно ако поседува поголем дел од капиталот на друштвото, има мнозинство гласови на акционерите/содружниците и доколку именува повеќе од половина од членовите на управниот или надзорниот одбор, односно органите на управување на друштвото и другите правни лица кои вршат јавни овластувања во делот на вршењето на јавните овластувања, концесијата за детални геолошки истражувања им се доделува врз основа на барање, без спроведување на постапка за доделување на концесија по пат на јавен повик.

За минералните сировини Владата дава **претходна согласност** по однос на поднесената иницијатива за детални геолошки истражувања.

Постапка за доделување на концесија за вршење на детални геолошки истражувања

Доколку органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини (Министерство за економија) не ја одбие иницијативата, во рок од осум дена е должен да изврши увид на локалитетот за кој е поднесена иницијативата за вршење на

²³ Закон за концесии и јавно приватно партнерство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 6/12, 144/14, 33/15, 104/15 и 215/15 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 153/19 и 261/19)

детални геолошки истражувања за што се составува записник. На увидот присуствува и овластен претставник на подносителот на иницијативата, кој и го потпишува записникот. По извршениот увид, **во рок од осум дена**, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини **по службена должност бара мислење** од органите на државната управа надлежни за работите од областа на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, шумарството и водостопанството, земјоделството, како и од другите органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини по службена должност бара мислење и од единицата, односно единиците на локалната самоуправа на чија територија е поднесена иницијативата за вршење на детални геолошки истражувања.

Органите се должни своето мислење да го дадат во рок од 15 дена, сметано од денот на приемот на барањето. Доколку органите на државната управа надлежни за работите од областа на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, шумарството и водостопанството, земјоделството, како и од другите органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област нема да дадат мислење во определениот рок, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од пет дена, сметано од истекот на рокот е должен да ја информира Владата. Владата ќе го задолжи органот на државната управа надлежен за работите од соодветната област во рок од три дена да достави соодветно мислење.

Доколку и по истекот на рокот не се достави соодветно мислење, се смета дека е дадено позитивно мислење по однос на доставеното барање за давање на мислење.

Одлука за започнување на постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања

По добивање на мислењата, во рок од 15 дена органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини до концедентот доставува образложен предлог и одлука за започнување на постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања. По разгледување на образложениот предлог, Владата донесува одлука за започнување на постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања.

Постапката за доделување на концесија за детални геолошки истражувања се врши по пат на **јавен повик** и ја спроведува **Комисија за спроведување на постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања**. Јавниот повик се објавува во “Службен весник на РСМ”, во еден дневен весник кој се издава на македонски јазик, во еден дневен весник кој се издава на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик, како и на системот е-концесии на Министерството за економија.

Секое домашно или странско правно лице има право да се регистрира на системот е-концесии на Министерството за економија. Со регистрацијата се добива лозинка со која се пристапува во системот е-концесии на Министерството за економија. Тендерската документација може да се преземе електронски по регистрација на системот. Во постапката за доделување на концесија за детални геолошки истражувања Комисијата врши целосна евалуација на способноста на понудувачите и на првично доставените понуди.

Способноста на понудувачите, пред сè, се докажува со следниве документи:

- документ за регистрирана дејност,
- изјава на понудувачот дека во последните пет години не му била изречена правосилна пресуда за учество во злосторничка организација, корупција, измама или перење пари,
- потврда дека не е отворена постапка за стечај од надлежен орган,
- потврда дека не е отворена постапка за ликвидација од надлежен орган,

- потврда дека со правосилна пресуда не му е изречена прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност, односно привремена забрана за вршење на одделна дејност,
- потврда за платени даноци и придонеси,
- потврда дека со правосилна пресуда не му е изречена казна за кривично дело и
- позитивни финансиски извештаи, најмалку за последната година. Доколку правното лице е регистрирано во период пократок од овој, финансиските извештаи се доставуваат за периодот од регистрацијата.

Врз основа на извршената евалуација Комисијата електронски ги известува сите понудувачи кои поднеле прифатливи понуди да учествуваат на електронска аукција како завршна фаза пред доделување на концесија за детални геолошки истражувања. Почетната цена и основа за наддавање во електронската аукција е највисокиот понуден концесиски надоместокот од страна на понудувачите кои поднеле прифатливи понуди во спроведената постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања. Електронска аукција е повторлив процес на позитивно наддавање кој се реализира по првична целосна евалуација на понудите во кој подобните понудувачи имаат можност, исклучиво со користење на електронски средства, да ги ревидираат дадените цени, така што рангирањето се врши автоматски со помош на електронски средства.

На подносителите на понудите, кои се комплетни во јавното отворање од јавниот повик, Комисијата им доставува покана за учество на електронската аукција за доделување на концесија за детални геолошки истражувања, а на подносителите на понудите кои не доставиле комплетна документација им доставува електронско известување дека нема да учествуваат на електронската аукција. Електронската аукција ќе се одржи доколку по објавата се пријавил и само еден учесник кој ги исполнува условите дадени во јавниот повик и тендерската документација и неговата понуда ќе се смета за највисока понуда на електронската аукција. Електронската аукција започнува со објавување на почетната цена и се спроведува по пат на наддавање од страна на учесниците. За успешно спроведена постапка на јавно наддавање е потребно да има најмалку една понуда. Јавното наддавање не може да трае пократко од 15 минути. Висината на минималниот чекор на зголемување на вредноста по концесија за детални геолошки истражувања изнесува од 1 до 10 проценти од почетната цена.

Електронската аукција се смета за завршена во моментот на истекот на времето определено во објавата, при што доколку во истекот на последните три минути од определеното време за траење на јавното наддавање од страна на учесниците е дадена понуда, крајниот рок за завршување на јавното наддавање се продолжува за уште три минути, а ќе заврши кога за период од следните три минути нема нова дадена понуда. Електронската аукција продолжува неограничено се додека во временски интервал од три минути има нова понуда. За најповолен понудувач се смета учесникот на јавното наддавање кој понудил последна цена и која претставува највисока цена за доделување на концесија за детални геолошки истражувања. Комисијата по завршувањето на јавната аукција изготвува записник за спроведеното јавно наддавање, кој е составен дел од писмениот извештајот за евалуација со предлог за избор на најповолна понуда. Извештајот се доставува до концедентот. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини управува и оперира со електронскиот систем за електронска аукција за доделување на концесија за детални геолошки истражувања.

Во случај на добиено **негативно мислење од органите**, концедентот може да донесе одлука за одбивање на иницијативата за започнување на постапка за вршење на детални геолошки истражувања или одлука за започнување на постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини за одлуката во рок од 15 дена го известува подносителот на иницијативата. Против одлуката за одбивање на иницијативата за вршење на детални геолошки истражувања, незадоволната странка може да поведе **управен спор**.

Содржина на одлука за доделување на концесија за детални геолошки истражувања

Одлуката за доделување на концесија за детални геолошки истражувања содржи податоци за:

- правното лице на кое му е доделена концесијата за вршење на детални геолошки истражувања,
- минералните сировини што се предмет на деталното геолошко истражување,
- целите и начинот на вршењето на деталните геолошки истражувања на минерални сировини,
- просторот за вршење на детални геолошки истражувања,
- рокот за поднесување на извештај или елаборат за извршените детални геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини и
- други услови определени со закон.

Одлуката за доделување на концесија се објавува во "Службен весник на Република Северна Македонија".

Договор за концесија за детални геолошки истражувања

Врз основа на одлуката за доделување на концесијата за детални геолошки истражувања на минерални сировини, концедентот и концесионерот склучуваат **договор за концесија за детални геолошки истражувања**. Договорот за концесија за детални геолошки истражувања во име на концедентот го склучува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини (министерот за економија) во рок од 15 дена, сметано од денот на влегувањето во сила на одлуката за доделување на концесија.

Договорот за концесија за детални геолошки истражувања на минерални сировини содржи одредби утврдени согласно со уредбата за содржината на договорот за воспоставување на јавно приватно партнерство и договорот за концесија на добра од општ интерес.

Постапка за доделување на концесија за вршење на детални геолошки истражувања по истекот на рокот од договорот за концесија

Доколку е доделена концесија за вршење на детални геолошки истражувања во рок пократок од законскиот максимум и за која имателот на концесијата во рок од 120 дена по истекот на концесијата за детални геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на минералните сировини доставил извештај со кој се потврдува дека деталните геолошки истражувањата не се во целост завршени, имателот на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања може да поднесе барање за доделување на концесија за вршење на детални геолошки истражувања на ист простор и за ист вид на минерални сировини за кои е доставен извештајот. Барањето се поднесува во рок не подолг од една година од денот на истекот на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања.

Кон барањето се приложува:

- топографска карта во размер 1:25.000 или 1:50.000 на која се нанесени координатите на граничните точки на локацијата за која се бара вршење на детални геолошки истражувања и

- извештај со кој се потврдува дека деталните геолошки истражувања не се во целост завршени.

Органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на минералните сировини во рок од осум дена сметано од денот на приемот на барањето со решение ќе го одбие истото, ако:

- барателот не ја приложи потребната документација и
- на просторот за кој е поднесено барањето за доделување на концесија за детални геолошки истражувања е веќе доделена дозвола за детални геолошки истражувања или концесија за детални геолошки истражувања или експлоатација на минерални сировини.

Против негативното решение во рок од 15 дена може да се поднесе жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

По доставување на барањето, органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на минералните сировини **во рок од 30 дена од доставеното барање врши увид** на самото место и составува записник од извршениот увид. Органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на минералните сировини во рок од 30 дена од денот на извршениот увид до концедентот доставува образложен предлог и одлука за доделување на концесија за детални геолошки истражувања. По разгледување на образложениот предлог, Владата донесува одлука за доделување на концесија за детални геолошки истражувања. Врз основа на одлуката, концедентот и концесионерот склучуваат **договор за концесија за детални геолошки истражувања**. Концесијата за детални геолошки истражувања се доделува за преостанатиот период од крајниот рок утврден во законот, сметано од денот на потпишувањето на договорот. Концесионерот кој го склучил договорот е должен да плаќа годишен надоместок согласно со членот 74 од овој закон за преостанатиот период од крајниот рок утврден во член 12 од овој закон.

Обврски на имателот на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања

Концесионерот во рок од 15 дена пред започнувањето на деталните геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини, а најдоцна во рок од една година сметано од денот на склучување на договорот за концесија мора да достави ревидиран проект за детални геолошки истражувања.

Имателот на концесија за детални геолошки истражувања при вршењето на детални геолошки истражувања е должен:

- работите да ги изведува согласно со проектот за вршење на детални геолошки истражувања, стандардите и техничките нормативи со кои е регулирано изведувањето на такви работи,
- да ги спроведува мерките за безбедност при работа согласно со законите,
- навремено да презема мерки за безбедност на граѓаните, нивниот имот, сообраќајот и соседните објекти,
- на свој товар да спроведува мерки за заштита на животната средина,
- да изврши рекултивација на земјиштето на кое се вршени деталните геолошки истражувања,
- до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини најмалку еднаш годишно да доставува извештај за извршените детални геолошки

истражувања согласно со динамиката утврдена во договорот за концесија за вршење на детални геолошки истражувања,

- во рок од 120 дена по истекот на концесијата за детални геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини да достави елаборат од извршените детални геолошки истражувања и
- да ги надомести евентуално настанатите штети причинети со вршењето на деталните геолошките истражувања на сопствениците, односно корисниците на земјоделското земјиште. Имателот на концесија е должен на просторот за деталните геолошки истражувања да има: - проект за вршење на детални геолошки истражувања,
- книга во која се водат извршените истражни работи за деталните геолошки истражувања,
- елаборат за уредување на објектите со мерки за заштита при работа и
- решение за назначување на одговорно лице кое поседува лиценца за изведување на работите при вршење на детални геолошки истражувања.

Проширување на концесија за вршење детални геолошки истражувања

Заради доистражување на минералните сировини предмет на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања на определен простор, а кој се граничи со просторот на кој е доделена концесијата за детални геолошки истражувања и е во функција на рационално истражување на минералните сировини може да се врши проширување на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања. Владата донесува одлука за проширување на концесијата за детални геолошки истражувања. За проширување на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања, концесионерот може да поднесе барање најрано три месеци, сметано од почетокот на вршење на детални геолошки истражувања. Просторот за кој се бара проширување **не може да изнесува повеќе од една третина** од просторот на постојната концесија за вршење на детални геолошки истражувања. Периодот за кој се врши проширување на концесијата **не може да биде подолг** од периодот за кој е доделена концесијата за вршење на детални геолошки истражувања.

Кон барањето за проширување на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања концесионерот приложува:

- извештај од дотогаш извршените детални геолошки истражувања и
- образложение на потребата од проширување на концесијата заедно со топографска карта во размер 1:25.000 на која е вцртан просторот и се внесени координатите на кои би се вршеле деталните геолошки истражувања заради проширување на концесијата. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини **во рок од осум дена** сметано од денот на приемот на барањето, со решение ќе го одбие истото, ако:
 - барателот не ја приложи потребната документација и
 - на просторот за кој е поднесено барањето за проширување на концесијата е веќе доделена дозвола за детални геолошки истражувања или концесија за детални геолошки истражувања или експлоатација на минерални сировини.

Против решението **во рок од 15 дена може да се поднесе жалба** до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Доколку органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини не го одбие барањето за проширување на концесијата, во рок од осум дена е должен да изврши увид на локалитетот за кој е поднесена иницијативата за вршење на

детални геолошки истражувања за што се составува записник. На увидот присуствува и овластен претставник на подносителот на барањето за проширување на концесијата, кој и го потпишува записникот. По извршениот увид, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок 15 дена по службена должност бара мислење од органите на државната управа надлежни за работите од областа на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, земјоделството, шумарството и водостопанството, како и од другите органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област.

Покрај наведените органи, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена по службена должност бара мислење и од единицата, односно единиците на локалната самоуправа на чија територија е поднесена иницијативата за вршење на детални геолошки истражувања. Органите се должни своето мислење да го дадат во рок од 15 дена, сметано од денот на приемот на барањето, а во спротивно ќе се смета дека е дадено позитивно мислење по предметното барање за проширување на концесијата.

Одлука за проширување на концесија за вршење на детални геолошки истражувања

По добивање на мислењата на органите, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена до Владата доставува образложен предлог за проширување на концесијата за детални геолошки истражувања. По разгледување на образложениот предлог, Владата донесува одлука за проширување на концесијата за вршење на детални геолошки истражувања. Одлуката за проширување на концесијата се објавува во "Службен весник на Република Северна Македонија". По објавувањето на одлуката, концедентот и концесионерот склучуваат **анекс кон постојниот договор за концесија** за детални геолошки истражувања во рок од 15 дена, сметано од денот на влегувањето во сила на одлуката за проширување на концесијата. Анексот на договорот во име на концедентот го склучува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини. Анексот особено содржи одредби за површината на концесијата, како и други услови утврдени со одлуката за проширување на концесијата. Анексот на договорот или одделни негови одредби кои се во спротивност со закон, се ништовни и не произведуваат правно дејство.

Во случај доколку се работи за добиено негативно мислење од субјектите, Владата може да донесе одлука за одбивање на барањето за проширување на концесијата за детални геолошки истражувања или одлука за проширување на концесијата. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини за одлуките во рок од 15 дена го известува подносителот на иницијативата. Против одлуката подносителот на иницијативата може да поведе управен спор.

Концесионерот има **рок од 8 дена** пред започнување на деталните геолошки истражувања заради проширување на концесијата, а **најдоцна во рок од 90 дена**, сметано од денот на склучување на анексот на договорот за проширување на концесијата, должен е **да достави проект** за детални геолошки истражувања на просторот за кој е проширена концесијата за вршење на детални геолошки истражувања.

Предвидено е еднострано раскинување на договорот, доколку концесионерот:

- не достави согласност за земјиштето на начин и под услови утврдени со законот,
- не започне со вршење на деталните геолошки истражувања во рок од една година, сметано од денот на склучувањето на договорот за концесија,
- прекине со вршење на деталното геолошко истражување подолго од една година,
- не постапува по решение на државниот инспектор за техничка инспекција во случаите кога не се придржува на одредбите од законот,
- започне со вршење на детални геолошки истражувања пред да достави проект за детални геолошки истражувања,
- со истражните работи вади поголеми количини на минерални сировини од предвидените со проектот за вршење на деталните геолошки истражувања,
- не постапи по изречените мерки во постапката на надзор согласно со закон и
- нема да го плати надоместокот за концесија.

Одлуката за ваквото еднострано раскинување ја донесува Владата на РСМ на предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини (МЕ), и истата се објавува во "Службен весник на Република Северна Македонија". За ваквата одлука се известува концесионерот во рок од 15 дена од донесувањето на одлуката, кој пак доколку е незадоволен од одлуката, има право да поведе управен спор, кој не го одлага извршувањето на одлуката.

Концесијата за вршење на детални геолошки истражувања престанува да важи кога ќе истече рокот за периодот за кој била доделена концесијата, со предвремено завршување со деталните геолошки истражувања, во случај на стечај или ликвидација на концесионерот и со еднострано раскинување на концесијата. Во сите случаи на престанок на важење на концесијата, Владата донесува одлука против која незадоволната странка има право да поведе **управен спор**.

Во законот јасно е предвидено дека резултатите добиени со вршење на детални геолошки истражувања заедно со извршената стручна оценка (ревизија) се сопственост на имателот на концесијата, односно дозволата за детални геолошки истражувања. Имателот на концесијата, во рок од 120 дена, сметано од денот на истекот на периодот за кој е доделена концесијата за детални геолошки истражувања, резултатот може да го пренесе во сопственост на друго лице за што склучуваат договор кој мора да биде заверен од нотар. Во рокот преносот може да се направи само еднаш и само на еден субјект.

Резултатите добиени со вршење на деталните геолошки истражувања дадени во елаборатот заедно со извршената стручна оценка (ревизија) преминуваат во сопственост на Република Северна Македонија доколку во периодот од 120 дена сопственикот на резултатите не поднесе барање за доделување на концесија за експлоатација и во случај на одземање на концесијата за експлоатација на минерални сировини.

Дозвола за детални геолошки испитувања

Дозвола за детални геолошки истражувања се доделува заради доистражување на минералните сировини за потребите на проширување на концесијата за експлоатација на определен простор кој се граничи со просторот на кој е доделена концесијата за експлоатација на минерални сировини и е во функција на рационална и одржлива експлоатација на

минералните сировини. Во зависност од видот на минералните сировини на кои се однесува, таа може да се издава за период од две или четири години, односно²⁴:

- четири години за енергетски минерални сировини,
- четири години за металични минерални сировини,
- две години за техногени минерални сировини,
- две години за неметалични минерални сировини,
- две години за архитектонско-украсен камен и
- две години за минерални, термо-минерални, термални води и минерални води и гас CO₂.

Дозволата ја издава органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини (Министерството за економија), само за ист вид на минерални сировини за кои и е доделена концесијата за експлоатација.

Постапката за издавање на дозвола за вршење на детални геолошки истражувања се покренува со барање. Кон **барањето за добивање на дозвола за вршење на детални геолошки истражувања** се приложува:

- студија за оправданоста на барањето за издавање на дозволата за детални геолошки истражувања,
- студија за оценка на влијанието и режимот на минералните, термоминералните и термалните води во случај кога се работи за барање за издавање на дозвола за вршење на детални геолошки истражувања на минерални, термоминерални, термални води и минерални води и гас CO₂;
- топографска карта во размер 1:25.000 или 1:50.000 на која се нанесени координатите на граничните точки на локацијата за која се бара вршење на детални геолошки истражувања,
- елаборат од извршените детални геолошки истражувања за состојбата со резервите на минералните сировини заедно со извршена стручна оценка (ревизија) на просторот на кој е доделена постојната концесија за експлоатација и

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од осум дена сметано од денот на приемот на барањето, со решение ќе го одбие истото, ако:

- барателот не ја приложи потребната документација и
- на просторот за кој е поднесено барањето за издавање на дозвола за детални геолошки истражувања е веќе доделена дозвола за детални геолошки истражувања или концесија за детални геолошки истражувања или експлоатација на минерални сировини.

Против решението, во рок од 15 дена може да се поднесе **жалба** до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен. Доколку органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини не го одбие барањето за издавање на дозвола за вршење на детални геолошки истражувања, во рок од осум дена, е должен да изврши **увид на локалитетот** за која е поднесено барањето за издавање на дозвола за вршење на детални геолошки истражувања за што се составува **записник**.

По извршениот увид, во рок од 15 дена, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини по службена должност бара мислење од органите на државната управа надлежни за работите од областа на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, шумарството и водостопанството, земјоделството, како и од другите органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена по добивање на

²⁴ Член 25 став 2 од Законот за минерални сировини („Службен весник на Република Македонија“ бр. 136/12, 25/13, 93/13, 44/14, 160/14, 129/15, 192/15, 39/16, 53/16, 120/16, 189/16 и 7/19)

мислењето од надлежните органи определени со законот ќе донесе позитивно или негативно решение, а за последново, во рок од 15 дена може да се поднесе жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Дозволата за вршење на детални геолошки истражувања содржи податоци за:

- правното лице на кое му е издадена дозволата за вршење на детални геолошки истражувања,
- минералните сировини што се предмет на деталното геолошко истражување,
- целите и начинот на вршење на детални геолошки истражувања на минерални сировини,
- видот и обемот на истражните работи што треба да се извршат,
- просторот за вршење на детални геолошки истражувања со одредени координати,
- периодот за кој е доделена дозволата,
- рокот за започнување на истражните работи,
- рокот за известување во случај на откривање на нов вид на минерални сировини, освен за оние што не се опфатени со проектот за вршење на детални геолошки истражувања,
- рокот за поднесување на извештај за извршените детални геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини,
- надоместокот за вршење на деталните геолошки истражувања,
- обврската и начинот за уредување на просторот за истражување за време и по завршувањето на деталните геолошки истражувања на минералните сировини,
- условите за продолжување и престанување на дозволата за вршење на детални геолошки истражувања и
- други податоци.

Експлоатација на минерални сировини

Согласно член 36 од Законот за минерални сировини, Владата на РСМ доделува концесија за експлоатација на минерални сировини и истата е **концедент** во постапката, додека концесионер може да биде секое правно лице, вклучувајќи ги и странските правни лица со подружница запишана во Централен Регистар на РСМ доколку ги исполнуваат законските услови. Со концесијата концедентот на концесионерот му ги доделува минералните сировини кои се во сопственост на концедентот заради нивна експлоатација на определен простор на определен временски период на сметка и ризик на концесионерот. Концесионерот во рок од 15 дена пред започнувањето со експлоатација до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини, Државниот инспекторат за техничка инспекција и Државниот инспекторат за животна средина е должен писмено да извести за започнувањето со експлоатацијата и до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини да достави финансиска гаранција. Просторот на концесијата е ограничен со законот, односно истиот може да изнесува до:

- 30 км² за енергетски минерални сировини сировини,
- 30 км² за металични минерални сировини,
- 30 км² техногени минерални сировини, - 2 км² за неметални минерални сировини,
- 5 км² за архитектонско-украсен камен,
- 2 км² за минерални, термоминерални, термални води и минерални води и гас СО₂ и
- 0,10 км² за песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) и собирен кварц.

Освен просторот, ограничен е и временскиот период на важност на концесијата, и истиот е определен за период **до 30 години**, со можност за продолжување за период од **дополнителни 30 години**. Постапката за продолжување на рокот на концесијата почнува со поднесување на барање од страна на концесионерот во рок од шест месеци пред истекот на рокот за кој е доделена постојната концесија за експлоатација, а кон барањето се доставува и студија за оправданост на концесијата и елаборат од извршените детални геолошки истражувања за состојбата со резервите на минералните сировини заедно со извршена стручна оцена (ревизија) на просторот на кој е доделена постојната концесија за експлоатација. По доставеното барање, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена врши увид на самото место и составува записник од извршениот увид, а на увидот присуствува и лице овластено од барателот кое го потпишува записникот. Против решение за одбивање на барањето за продолжување на концесијата за експлоатација може да се поднесе **жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен**. Во случај пак на позитивно решение, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини е должен во рок од 15 дена од извршениот увид, до Владата да достави предлог за продолжување на концесијата за експлоатација, а одлуката за продолжување на концесијата за експлоатација се објавува во "Службен весник на Република Северна Македонија". По влегувањето во сила на одлуката, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини и концесионерот склучуваат **анекс кон постојниот договор за концесија** за експлоатација. **Исклучок постои кај минералните сировини песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) и собирен кварц**, каде концесијата за експлоатација се доделува за период до десет години, без можност за продолжување.

Начини на доделување на концесија

А. Врз основа на јавен повик

Со електронска аукција (според Законот за минералните сировини и Закон за концесии и јавно приватно партнерство), по иницијатива на управата за минерални сировини, кога:

- сопственик на резултатите од извршените детални геолошки истражувања е Република Северна Македонија
- на определениот простор престанала да важи концесијата за експлоатација, а кога на просторот се преостанати доволно рудни експлоатабилни резерви на минерални сировини кои се утврдени од страна на концедентот и
- утврден е вишок на неексплоатирани количини на термоминерални и термални води од експлоатациони објекти/бунари на простор на кој веќе е доделена концесија за експлоатација на термоминерални и термални води, освен во случај кога термоминералните и термалните води се користат за полнење на водата во шишиња за комерцијални потреби.

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини по службена должност бара мислење од органите на државната управа надлежни за работите од областа на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, шумарството и водостопанството, земјоделството, како и од другите органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област, како и од единицата (единиците) на локалната самоуправа на чија територија е поднесена

иницијативата. Мислењето се дава во рок од 15 дена. Доколку органите не го достават мислењето, управата за минерални сировини во рок од 5 дена за тоа ја известува Владата, која пак им наложува на органите во рок од три дена да го достават соодветното мислење. Доколку и тогаш мислење не е дадено, се смета дека е дадено позитивно мислење.

Јавниот повик се објавува во “Службен весник на Република Северна Македонија”, во еден дневен весник кој се издава на македонски јазик, во еден дневен весник кој се издава на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик, како и на системот е-концесии на Министерството за економија. Секое домашно или странско правно лице има право да се регистрира на системот е-концесии на Министерството за економија. Со регистрацијата се добива лозинка, со која се пристапува во системот е-концесии на Министерството за економија. Тендерската документација може да се преземе електронски по регистрација на системот. Во постапката за доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини Комисијата врши целосна евалуација на способноста на понудувачите и на првичните доставени понуди.

Способноста на понудувачите, пред сè, се докажува со следниве документи:

- документ за регистрирана дејност,
- изјава на понудувачот дека во последните пет години не му била изречена правосилна пресуда за учество во злосторничка организација, корупција, измама или перење пари,
- потврда дека не е отворена постапка за стечај од надлежен орган,
- потврда дека не е отворена постапка за ликвидација од надлежен орган,
- потврда дека со правосилна пресуда не му е изречена прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност, односно привремена забрана за вршење на одделна дејност,
- потврда за платени даноци и придонеси,
- потврда дека со правосилна пресуда не му е изречена казна за кривично дело и
- позитивни финансиски извештаи, најмалку за последната година. Доколку правното лице е регистрирано во период пократок од овој, финансиските извештаи се доставуваат за периодот од регистрацијата.

Врз основа на извршената евалуација Комисијата електронски ги известува сите понудувачи кои поднеле прифатливи понуди да учествуваат на електронска аукција како завршна фаза пред доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини. Почетната цена и основа за наддавање во електронската аукција е највисокиот понуден концесиски надоместокот од страна на понудувачите кои поднеле прифатливи понуди во спроведената постапка за доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини. Електронска аукција е повторлив процес на позитивно наддавање кој се реализира по првична целосна евалуација на понудите во кои подобните понудувачи имаат можност, исклучиво со користење на електронски средства, да ги ревидираат дадените цени, така што рангирањето се врши автоматски со помош на електронски средства.

На подносителите на понудите кои се комплетни во јавното отворање од јавниот повик Комисијата им доставува покана за учество на електронската аукција за доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини, а на подносителите на понудите кои не доставиле комплетна документација им доставува електронско известување дека нема да учествуваат на електронската аукција. Електронската аукција ќе се одржи доколку по објавата се пријавил и **само еден учесник** кој ги исполнува условите дадени во јавниот повик и тендерската документација и неговата понуда ќе се смета за највисока понуда на електронската аукција. Електронската аукција започнува со објавување на почетната цена и се спроведува по пат на наддавање од страна на учесниците. За успешно спроведена постапка на јавно наддавање е потребно да има најмалку една понуда. Јавното наддавање не може да трае пократко од 15 минути. Висината на минималниот чекор на зголемување на вредноста по концесија за експлоатација на минерални сировини изнесува **од 1 до 10 проценти од почетната цена**. Електронската аукција се смета за завршена во моментот на истекот на

времето определено во објавата, при што доколку во истекот на последните три минути од определеното време за траење на јавното наддавање од страна на учесниците е дадена понуда, крајниот рок за завршување на јавното наддавање се продолжува за уште три минути, а ќе заврши кога за период од следните три минути нема нова дадена понуда. Електронската аукција продолжува неограничено се додека во временски интервал од три минути има нова понуда. За најповолен понудувач се смета учесникот на јавното наддавање кој понудил последна цена и која претставува највисока цена за доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини. Комисијата по завршувањето на јавната аукција изготвува записник за спроведеното јавно наддавање кој е составен дел од писмениот извештајот за евалуација со предлог за избор на најповолна понуда. Извештајот се доставува до концедентот. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини управува и оперира со електронскиот систем за електронска аукција за доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини.

Б. Доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини по барање од заинтересирано лице

Концесија за експлоатација на минерални сировини се доделува врз основа на **барање од сопственикот на резултатите** од извршените детални геолошки истражувања. Во случај кога барањето за доделување на концесија за експлоатација се поднесува од барателот кој е сопственик на резултатите од извршените детални геолошки истражувања од ист степен на истраженост од две или повеќе концесии за детални геолошки истражувања кои непосредно граничат меѓусебно, се доставува едно барање за доделување на концесија за експлоатација. Барањето се поднесува до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини најдоцна во рок од 120 дена, сметано од денот на истекот на концесијата за детални геолошки истражувања.

Кон барањето за добивање концесија се приложува:

- податоци за барателот на концесијата,
- топографска карта во мерка 1:25.000 или 1:50.000 со координати на граничните точки на локацијата на определен простор,
- геодетски елаборат за посебни намени со катастарски индикации за просторот на кој се бара доделување на концесија за експлоатација, изработен од трговци поединци - овластени геодети и трговски друштва за геодетски работи кои ги исполнуваат условите од Законот за катастар на недвижности,
- Ревизиска клаузула издадена од Комисијата за вршење на стручна оцена (ревизија) на елаборатот од извршените детални геолошки истражувања, со која се потврдува дека геолошката документација е изработена во согласност со овој закон.
- студија за оправданост на концесијата,
- техничко-технолошки елаборат за постапката за експлоатација на минерални сировини со техниките и супстанциите што ќе се применат,
- потврда за депонирана финансиска гаранција во случај на штетни ефекти по животната средина.

По доставување на барањето органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена врши увид на самото место и составува записник од извршениот увид. На увидот присуствува и лице овластено од барателот на концесијата за експлоатација, кој го потпишува и записникот од извршениот увид. По спроведување на дејствијата, само во случај кога е поднесено барање за доделување на концесија за експлоатација на енергетските и металичните минерални сировини, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15

дена по службена должност бара мислење од органите на државната управа надлежни за работите од областа на заштитата на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, земјоделството, шумарството, водите, како и од други органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област.

Во случај кога е поднесено барање за доделување на концесија за експлоатација на енергетски и металични минерални сировини, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини по службена должност во рок 15 дена бара мислење и од единицата, односно единиците на локалната самоуправа на чија територија е поднесено барање за доделување на концесија.

Органите се должни своето мислење да го дадат во рок од 30 дена, сметано од денот на приемот на барањето.

Доколку органите на државната управа надлежни за работите од областа на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, шумарството и водостопанството, земјоделството, како и од другите органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област нема да дадат мислење во рокот, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини е должен во рок од пет дена да ја информира Владата. Владата ќе го задолжи органот на државната управа надлежен за работите од соодветната област во рок од три дена да достави соодветно мислење. Доколку и по истекот на определениот рок не се достави соодветно мислење се смета дека е дадено позитивно мислење по однос на доставеното барање за давање на мислење.

По истек на рокот, во случај кога е поднесено барање за доделување на концесија за експлоатација на енергетски и металични минерални сировини, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини е должен во рок од 30 дена до Владата да достави предлог-одлука за доделување на концесија за експлоатација.

Доделување на концесија за експлоатација на песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) собирен кварц

Концесија за експлоатација на песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) собирен кварц се доделува врз основа на барање од сопственикот на земјиштето на кое се наоѓаат.

Барањето за концесија за експлоатација се поднесува до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини. Кон барањето за добивање на концесија се приложува:

- податоци за барателот на концесијата,
- топографска карта во мерка 1:5.000 со координати на граничните точки на локацијата на определен простор,
- геодетски елаборат за посебни намени со катастарски индикации за просторот на кој се бара доделување на концесија за експлоатација, изработен од трговци поединци овластени геодети и трговски друштва за геодетски работи кои ги исполнуваат условите од Законот за катастар на недвижности и
- студија за оправданост на концесијата.

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од осум дена сметано од денот на приемот на барањето, со решение ќе ја одбие истата, ако:

- не ја приложи потребната документација и
- на просторот за кој е поднесено барање за доделување на концесија е веќе доделена дозвола за детални геолошки истражувања или концесија за детални геолошки истражувања или експлоатација на минерални сировини.

Против решението во рок од 15 дена може да се поднесе жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Доколку органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини не го одбие барањето за доделување на концесија, во рок од 15 дена, врши увид на самото место и составува записник од извршениот увид. На увидот присуствува и лице овластено од барателот на концесијата за експлоатација, кој го потпишува и записникот од извршениот увид. По спроведување на дејствијата, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена по службена должност бара мислење од органите на државната управа надлежни за работите од областа на заштитата на животната средина и просторното планирање, заштитата на културното наследство, транспортот и врските, земјоделството, шумарството, водите, како и од други органи на државната управа надлежни за работите од соодветната област.

Покрај нив, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини по службена должност во рок 15 дена бара мислење и од единицата, односно единиците на локалната самоуправа на чија територија е поднесено барање за доделување на концесија. Органите се должни своето мислење да го дадат во рок од 15 дена, сметано од денот на приемот на барањето. Во спротивно, во рок од 5 дена се известува Владата на РСМ, која ќе го задолжи органот на државната управа надлежен за работите од соодветната област во рок три дена да достави соодветно мислење. Доколку и по истекот на определениот рок, не се достави соодветно мислење, се смета дека е дадено позитивно мислење по однос на доставеното барање за давање на мислење.

По истек на рокот, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини е должен во рок од 15 дена до Владата да достави **предлог-одлука** за доделување на концесија за експлоатација.

Концесија за експлоатација на друг вид на минерални сировини на ист простор и ограничувања за доделување на концесија за експлоатација

Концесија за експлоатација може да се додели и за друг вид на минерални сировини на простор на кој веќе е доделена концесија за експлоатација на минерални сировини, под услов да не се нарушува нормалната експлоатација на минералните сировини за кои претходно е доделена концесија за експлоатација. Во случај кога се работи за минерални сировини кои се неделиви во процесот на нивната експлоатација од минералните сировини што се предмет на веќе доделената концесија за експлоатација и се наоѓаат на истиот простор, концесија за експлоатација може да му се додели на постојниот имател на концесијата и за тие минерални сировини. Во случај кога се работи за техногени минерални сировини кои се наоѓаат на простор на кој е доделена концесија за експлоатација, а создадени пред доделувањето на концесијата за експлоатација, концесионерот е должен да даде согласност на иницијативата за започнување на постапка за доделување на концесија за детални геолошки истражувања.

Меѓусебните права и обврски концесионерот којшто врши експлоатација на минерални сировини и идниот концесионер за детални геолошки истражувања, односно експлоатација на техногени минерални сировини ќе ги уредат со меѓусебен договор.

Владата може да донесе одлука за одбивање на иницијативата, односно барањето за концесија за експлоатација во следниве случаи:

- јавниот интерес ја исклучува експлоатацијата на минералната сировина на локацијата на бараниот простор за концесија и
- доколку со експлоатацијата на минералните сировини би се предизвикало нарушување на пазарот или би се создале услови за создавање на доминантна позиција на пазарот на минералната сировина за која се бара доделување на концесија.

За одлуката, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена го известува подносителот на барањето, односно

иницијативата за доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини. Против одлуката може да се поведе **управен спор**.

Одлука за доделување на концесија за експлоатација

Одлука за доделување на концесија за експлоатација на минерални сировини ја донесува Владата на предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини.

Одлуката за доделување на концесија за експлоатација, покрај елементите утврдени во Законот за концесии и јавно приватно партнерство, а наведени подолу, задолжително треба да ги содржи и следниве одредби:

- видот на минералната сировина,
 - површината на просторот на кој се доделува концесијата за експлоатација, дефиниран со координати,
 - видот на постапката за експлоатација на минерални сировини со техниките и супстанциите што ќе се применат,
 - податоци за депонирана финансиска гаранција во случај на штетни ефекти по животната средина,
 - должностите на носителот на концесијата во поглед на санацијата и рекултивацијата на земјиштето што е деградирано од рудничките активности и
 - други услови определени со тендерската документација и поднесената понуда.
- Одлуката за доделување на концесија се објавува во "Службен весник на РСМ".

Согласно Законот за концесии и јавно приватно партнерство²⁵, одлуката за избор на најповолна понуда содржи:

- назив на концедентот со број и датум на одлуката за започнување на постапката за доделување на договор за концесија на добра од општ интерес,
- образложение на причините за избор на најповолен понудувач,
- назив на понудувачот со бројот и датумот на поднесување на понудата,
- предмет на концесијата на добра од општ интерес,
- местото на вршење на предметот на концесијата на добра од општ интерес,
- времетраење на договорот за концесија на добра од општ интерес,
- посебни услови утврдени во тендерската документација кои понудувачот треба да ги исполнува во текот на времетраењето на концесијата на добра од општ интерес,
- висината на концесискиот надоместок кој го плаќа концесионерот за доделената концесија на добра од општ интерес или основот за утврдување на износот на надоместокот за концесијата кој треба да го плаќа концесионерот, доколку истиот е предвиден,
- рокот во кој најповолниот понудувач е должен да го потпише договорот за концесија на добра од општ интерес со концедентот,
- надлежен орган за склучување на договорот за концесија на добра од општ интерес,
- надлежен орган за спроведување и вршење надзор над доделената концесија на добра од општ интерес и
- правна поука.

Одлуката за избор на најповолна понуда може да содржи и други податоци во согласност со тендерската документација и поднесената понуда.

²⁵ Член 37 од Законот за концесии и јавно приватно партнерство („Службен весник на Република Македонија“ бр. 6/12, 144/14, 33/15, 104/15 и 215/15 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 153/19 и 261/19)

Договор за концесија за експлоатација на минерални сировини

Врз основа на одлуката за доделување на концесијата за експлоатација на минерални сировини, концедентот и концесионерот склучуваат **договор за концесија**. Во име на концедентот договорот за концесија за експлоатација на минерални сировини го склучува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена, сметано од денот на влегувањето во сила на одлуката за доделување на концесијата.

Договорот за концесија за експлоатација на минерални сировини содржи одредби утврдени согласно со уредбата за содржината на договорот за воспоставување на јавно приватно партнерство и договорот за концесија на добра од општ интерес. Договорот за концесија за експлоатација има **статус на извршна исправа**. Примерок од договорите за концесија за експлоатација на минерални сировини, како и анексите на договорите за концесија за експлоатација, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини, ги доставува до Државниот инспекторат за техничка инспекција, Државниот инспекторат за животна средина, Агенцијата за катастар на недвижности на РСМ, Управата за јавни приходи и општината на чие подрачје се врши концесиската дејност.

Пренос на концесија за експлоатација

Концесијата за експлоатација може да се пренесува **само во целост**. Барање за пренос на концесија за експлоатација поднесува концесионерот до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини.

Кон барањето се приложува:

- одлука на содружниците, односно акционерите во друштвото со која се дава согласност за преносот на концесијата за експлоатација,
- договор за пренос на концесијата за експлоатација склучен меѓу концесионерот и правното лице на кое се бара да се изврши преносот на концесијата,
- потврда дека не е отворена постапка за стечај од надлежен орган за концесионерот и за правното лице на кое се бара да се изврши преносот на концесијата за експлоатација,
- потврда дека не е отворена постапка за ликвидација од надлежен орган за концесионерот и за правното лице на кое се бара да се изврши преносот на концесијата за експлоатација,
- потврда за платени даноци, придонеси и други јавни давачки од надлежен орган за концесионерот и за правното лице на кое се бара да се изврши преносот на концесијата за експлоатација,
- потврда од Регистарот на казни за сторени кривични дела на правните лица дека не е изречена споредна казна привремена или трајна забрана за вршење на одделна дејност за концесионерот и за правното лице на кое се бара да се изврши преносот на концесијата за експлоатација и
- потврда дека со правосилна пресуда не е изречена прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност, односно привремена забрана за вршење на одделна дејност за концесионерот и за правното лице на кое се бара да се изврши преносот на концесијата за експлоатација.

Формата и содржината на барањето ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на минералните сировини.

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од осум дена сметано од денот на приемот на барањето, по службена должност, доставува барање до Бирото за судски вештачења да изврши процена на деловниот потфат на концесионерот со примена на приходната метода, согласно со Законот за процена.

Бирото за судски вештачења е должно процената да ја изврши во рок од 30 дена сметано од денот на приемот на барањето и до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини да достави извештај за извршената процена, согласно со Законот за процена.

Владата донесува одлука со која дава согласност за пренос на концесијата за експлоатација на минерални сировини под истите услови под кои е доделена концесијата што се пренесува.

Со преносот на концесијата новиот концесионер ги стекнува правата и обврските кои произлегуваат од издадените дозволи и одобренија од надлежните органи, а што се поврзани со експлоатацијата на минералните сировини кои се предмет на концесијата за експлоатација. За преносот на концесијата концедентот и концесионерот склучуваат **договор за пренос на концесијата**. За давање на согласноста за пренос на концесијата за експлоатација на минерални сировини се плаќа **надоместок во висина од седум проценти од проценетата вредност** на концесијата за експлоатација на минерални сировини, а врз основа на извештајот за процена. Имателот на концесија за експлоатација по извршениот пренос на концесијата, е должен во рок од 30 дена по денот на склучувањето на договорот за пренос на концесијата да го плати надоместокот. Во случај кога имателот на концесија за експлоатација по извршениот пренос на концесијата нема да го плати надоместокот, Владата со одлука ќе ја поништи постапката за давање на согласноста за пренос на концесијата за експлоатација на минерални сировини. Наведениот надоместок е јавна давачка и претставува приход на Буџетот на РСМ.

Престанок на важење на концесијата за експлоатација

Концесијата за експлоатација на минерални сировини престанува да важи во случај на:

- истекот на рокот за периодот на кој била доделена концесијата;
- едностран раскин на договорот за концесија од страна на концедентот;
- едностран раскин на договорот за концесија од страна на концесионерот и
- со отворање на стечајна постапка над концесионерот или ликвидација на концесионерот.

Во случаите на престанок на важење на концесијата престануваат да важат сите дозволи, решенија и одобренија непосредно сврзани со концесијата за експлоатација.

Во случаите на престанок на важење на концесијата за експлоатација заради истек на рокот, стечај или ликвидација на концесионерот, Владата на предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини донесува одлука за престанок на важење на концесијата за експлоатација. Одлуката се објавува во "Службен весник на Република Северна Македонија".

Еднострано раскинување на концесијата за експлоатација на минерални сировини од страна на концедентот

Владата еднострано ќе го раскине договорот за концесија за експлоатација во случај кога:

- концесионерот ќе го пренесе предметот на концесија за експлоатација на минерални сировини на друг концесионер без согласност на концедентот,
- кај концесионерот ќе настапи состојба на присоединување, спојување и поделба без добиена писмена согласност од концедентот,
- ќе се изврши пренос на акции или удели кај концесионерот на кој му е доделена концесија за експлоатација кои, поединечно или во збир, би довеле до промена на управувачкиот пакет во друштвото без претходна писмена согласност на концедентот на начин утврден со овој закон,
- концесионерот ќе го издаде предметот на концесија под закуп,
- концесионерот ќе започне со експлоатација на минералните сировини пред да добие дозвола за експлоатација,
- концесионерот не постапил по изречените мерки во постапката на надзор согласно со закон,

- концесионерот не поднесе барање за издавање на дозвола за експлоатација во рокот,
- концесионерот не започнал со експлоатација на минералните сировини во рокот, освен во случај на настанување на виша сила,
- концесионерот не ги платил концесиските надоместоци за доделената концесија на начин и под услови утврдени со закон,
- концесионерот не извршил геодетско снимање и не изготвил геодетски елаборат со пресметка на откопаните количини на минерални сировини или пак геодетскиот елаборат не го доставил до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во текот на две години послеователно,
- концесионерот не достави извештај за извршеното тестирање на експлоатационите објекти за експлоатација на минералните сировини од членот 4 став (2) алинеја 6 од овој закон во текот на две години последователно,
- концесионерот не доставува вистинити податоци за содржината на минералните сировини во концентратите, односно металите кои се добиваат во процесот на нивната преработка,
- концесионерот прекинал со изведување на рударските работи подолго од една година и
- концесионерот не се придржувал кон решенијата и мерките во однос на заштитата на животната средина утврдени со прописите од областа на животната средина.

Владата на предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини, донесува одлука за едностран раскин на договорот за концесија за експлоатација на минерални сировини. Одлуката за едностран раскин на договорот за концесија се објавува во "Службен весник на Република Северна Македонија".

Врз основа на одлуката, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена го известува концесионерот за едностраното раскинување на договорот за концесија за експлоатација. Против одлуката, незадоволната странка може да поведе управен спор. Поведувањето на управниот спор не го одлага извршувањето на одлуката. Во случај на едностран раскин на договорот за концесија за експлоатација, концесионерот е должен да ги плати достасаните концесиски надоместоци, како и надоместокот за користење на просторот.

Еднострано раскинување на концесијата за експлоатација на минерални сировини од страна на концесионерот

Концесионерот може еднострано да го раскине договорот за концесија во случај кога:

- концедентот не ги извршува обврските кои произлегуваат од договорот,
- концедентот извршил битна повреда на одредбите од договорот или на законите и прописите што се применуваат на договорот и
- концесионерот нема економски интерес за натамошно извршување на концесијата за експлоатацијата.

Во случај на едностран раскин на договорот за концесија за експлоатација, концесионерот е должен да ги плати достасаните концесиски надоместоци, како и надоместокот за користење на просторот. Во случај на едностран раскин на договорот за концесија за експлоатација, кога е истечена една третина од периодот за кој е доделена концесијата за експлоатација, концесионерот е должен да го плати само надоместокот за достасаните концесиски надоместоци. Барање за едностран раскин на договорот за концесијата се поднесува до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини.

Владата на предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини, донесува одлука за едностран раскин на договорот за концесија за експлоатација на минерални сировини од страна на концесионерот.

Одлуката за едностран раскин на договорот за концесија од страна на концесионерот се објавува во "Службен весник на Република Северна Македонија". Врз основа на одлуката,

органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 15 дена го известува концесионерот за едностраното раскинување на договорот за концесија за експлоатација. Против одлуката незадоволната странка може да поведе управен спор. Поведувањето на управниот спор не го одлага извршувањето на одлуката. Формата и содржината на барањето ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на минералните сировини.

Дозвола за експлоатација на минерални сировини - Со експлоатација на минерални сировини и изведување на рударски работи може да се започне откако концесионерот ќе добие дозвола за експлоатација на минерални сировини. Дозволата ја издава органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини (МЕ).

Рок за поднесување на барање за издавање на дозвола за експлоатација и рок за започнување со експлоатација - По склучување на договорот за концесија за експлоатација, концесионерот е должен да поднесе барање за издавање на дозвола за експлоатација во рок од:

- четири години за енергетски и металични минерални сировини,
- една година за техногени минерални сировини, неметалични минерални сировини, архитектонско-украсен камен, минерални, термоминерални, термални води и минерални води и гас CO₂ и
- шест месеци за песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) и собирен кварц.

По издавањето на дозволата за експлоатација, концесионерот е должен да започне со експлоатација на минералните сировини во рок од:

- три години за енергетски и металични минерални сировини,
- две години за техногени минерални сировини, неметалични минерални сировини, архитектонско-украсен камен, минерални, термоминерални, термални води и минерални води и гас CO₂ и
- шест месеци за песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) и собирен кварц.

Барање за издавање на дозвола за експлоатација - Барање за издавање на дозвола за експлоатација го поднесува концесионерот до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини.

Кон барањето се приложува:

- доказ за решени имотнoправни односи во делот на земјиштето на кое ќе се врши експлоатација на минерални сировини, освен во случај кога се работи за подземна експлоатација во услови кога експлоатацијата нема влијание на површината;
- геодетски елаборат за посебни намени со катастарски индикации изработен од трговци поединци - овластени геодети и трговски друштва за геодетски работи кои ги исполнуваат условите од Законот за катастар на недвижности,
- главен рударски проект за експлоатација на минералните сировини кои се предмет на концесијата заедно со ревизија (стручна) оцена на истиот,
- решение за одобрување на студијата за оцена на влијанието врз животната средина или решение за одобрување на елаборатот за оцена на влијанието врз животната средина,
- план за управување со отпад,
- сообраќајна согласност за приклучок за јавен пат,

- дозвола за користење на вода и/или дозвола за испуштање на вода која ја издава надлежниот орган на државната управа надлежен за управување со води, доколку е потребно издавање на таква дозвола кое го утврдува надлежниот орган на државната управа надлежен за управување со води и

- доказ за мерење на експлоатираната и продадена количина на минерална суровина.

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните суровини е должен во рок од 30 дена, сметано од денот на приемот на барањето за издавање на дозвола за експлоатација, да ја издаде дозволата за експлоатација. Примерок од дозволата за експлоатација, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните суровини доставува до Државниот инспекторат за техничка инспекција, Државниот инспекторат за животна средина, Агенцијата за катастар на недвижности на Република Македонија, Управата за јавни приходи и општината на чие подрачје се врши концесииската дејност. Планот за управување со отпад не го приложуваат концесионерите кои вршат експлоатација на:

- песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации) и собирен кварц,

- сите видови на глини и

- минерални, термоминерални и термални води и минерални води и гас CO₂.

Одбивање на барањето за издавање на дозвола за експлоатација - Органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на минералните суровини со решение ќе го одбие барањето, ако:

- барањето за издавање на дозвола за експлоатација не е поднесено во рокот определен со закон и

- барањето не ја содржи документацијата утврдена со закон.

Против решението во рок од 15 дена може да се поднесе жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Содржина на дозволата за експлоатација на минерални суровини - Дозволата за експлоатација на минерални суровини особено ги содржи следниве податоци:

- за концесионерот,

- за рокот на важење на дозволата за експлоатација,

- за минералните суровини што се предмет на експлоатација,

- за големината, границите и положбата на експлоатационото поле,

- катастарски податоци за земјиштето на просторот за коешто е издадена дозволата,

- главниот рударски проект за експлоатација на минералните суровини,

- планот за управување со отпадот од минерални суровини и

- за други податоци определени со закон и договорот за концесија.

Престанок на важење на дозволата за експлоатација - Дозволата за експлоатација на минерални суровини престанува да важи со:

- престанок на важење на концесијата за експлоатација,

- престанок на функционалноста на експлоатационите објекти за кои е издадена и

- истекување на рокот на важност на дозволата за експлоатација.

Дозвола за изведување на рударски работи според дополнителен рударски проект

Изведување на рударски работи и објекти во постојните рудници за отворање и експлоатација на минерални суровини на нови хоризонти, ревири, изработка на нови извозни, ветрени и истражни окна, битно изменет метод на откопување, реконструкција на рударски

објекти и нови одлагалишта кои не се опфатени со главниот рударски проект, санирање на големи свлечишта, измени во поглед на рекултивирањето на земјиштето од главниот рударски проект, како и други работи, се врши врз основа на дозвола за изведување на рударски работи според дополнителен рударски проект.

Дозволата се издава само на просторот на кој е издадена дозволата за експлоатација, дефиниран со главниот рударски проект каде што се и утврдени и границите и положбата на експлоатационото поле, освен за нови одлагалишта кои се поставуваат во рамките на просторот на кој е доделена концесијата за експлоатација.

Дозволата за изведување на рударски работи според дополнителен рударски проект се издава врз основа на барање од концесионерот, односно имателот на дозволата за експлоатација при што е должен да приложи:

- дополнителен рударски проект заедно со стручна оцена (ревизија),
- ажуриран план за управување со отпад од минерални сировини и
- доказ за решени имотно правни односи во делот на земјиштето на кое ќе се постави одлагалиштето со геодетски елаборат за посебни намени со катастарски индикации изработен од трговци поединци
- овластени геодети и трговски друштва за геодетски работи кои ги исполнуваат условите од Законот за катастар на недвижности, само во случај кога се бара издавање на дозвола за изведување на рударски проекти според дополнителен рударски проект за поставување на одлагалиште.

Дозволата ја издава органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини во рок од 30 дена, сметано од денот на приемот на барањето. Таа содржи податоци за барателот, за просторот за кој се издава дозволата, дополнителниот рударски проект за изведување на рударски работи заедно со ревизија (стручна оцена) на истиот и образложение за причините за нејзино издавање. Примерок од дозволата за изведување на рударски работи според дополнителен рударски проект, органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини, доставува до Државниот инспекторат за техничка инспекција, Државниот инспекторат за животна средина, Агенцијата за катастар на недвижности на РСМ, Управата за јавни приходи и општината на чие подрачје се врши концесиската дејност.

Рударски проекти

Рударски проекти за експлоатација на минерални сировини, изведување на рударски работи и изведба на рударски објекти се:

- главен рударски проект кој се изработува заради изведба на рударски објекти за експлоатација на нови наоѓалишта на минерални сировини, како и одвојување на составните, корисни од некорисни, делови на минералните сировини преку технолошките фази на преработка на минералните сировини во облик на концентрат, техноген цврст облик или метал,
- дополнителен рударски проект кој се изработува заради изведување на рударски работи и објекти во постојните рудници за отворање и експлоатација на минерални сировини на нови хоризонти, ревири, изработка на нови извозни, ветрени и истражни окна, битно изменет метод на откопување, реконструкција на рударски објекти кои не се опфатени со главниот рударски проект, рестартирање на постојни рудници, новопронајдени резерви на минерални сировини во постојното наоѓалиште и за затворање на рударски објекти, санирање на големи свлечишта, измени во поглед на рекултивирањето на земјиштето од главниот рударски проект, проширување на концесијата за експлоатација, одвојување на составните, корисни од некорисни, делови на минералните сировини преку технолошките фази на преработка на минералните сировини во облик на концентрат, техноген цврст облик или метал, како и изведување на други работи,

- рударски проект за експлоатација на минерални, термоминерални, термални води и минерални води и гас CO₂,
- упростен рударски проект кој се изработува заради разработка на одделни делови од главниот, односно дополнителниот рударски проект кој заради прилагодување на условите на лежиштето на минералните сировини кои пред изведувањето на рударските работи не било можно да се предвидат со главниот, односно дополнителниот рударски проект, за помали реконструкции на постојните рударски објекти, а кои битно не ја менуваат концепцијата на главниот, односно дополнителниот рударски проект и
- проект за изведување на рударски истражни работи кој се изработува во услови кога со проектот за вршење на детални геолошки истражувања се предвидени истражувања со изведба на рударски објекти.

Стручна оцена (ревизија) на рударските проекти - Заради проверка и контрола во поглед на пропишаните мерки, стандарди и технички нормативи за заштита при работа, сигурноста на луѓето, на подземните, површинските и соседните објекти и заштитата на животната средина, како и во поглед на примената на современите достигнувања и методи во рударството и другите научни и технички дисциплини над изработените рударски проекти се **врши стручна оцена (ревизија)**.

Субјекти за изработка на рударски проекти - Изработка на рударски проекти за површинска и подземна експлоатација, преработка на минерални сировини и други рударски проекти од областа на рударството можат да вршат правни лица кои се запишани во Централниот регистар и кои поседуваат овластување за изработка на рударски проекти за површинска и подземна експлоатација и преработка на минерални сировини. За добивање на овластувањето, правните лица кои се запишани во Централниот регистар, вклучувајќи ги и странските правни лица со подружница запишана во Централниот регистар на РСМ, мора да имаат вработено најмалку едно лице во редовен работен однос и кое поседува лиценца за изработка на рударски проекти за површинска и подземна експлоатација, преработка на минерални сировини и други рударски проекти од областа на рударството.

Овластувањето го издава органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини. Лицето кое врши изработка на рударски проекти за површинска и подземна експлоатација и преработка на минерални сировини мора да поседува **лиценца** за изработка на рударски проекти за површинска и подземна експлоатација, преработка на минерални сировини и други рударски проекти од областа на рударството и да е во редовен работен однос.

Надоместок за вршење на детални геолошки истражувања - Концесионерот кој врши детални геолошки истражувања на минерални сировини плаќа еднократен надоместок за користење на просторот, а во зависност од видот на минералната сировина определен во концесијата, односно дозволата за вршење на детални геолошки истражувања.

Надоместок за концесија за експлоатација на минерални сировини - Концесионерот којшто врши експлоатација на минерални сировини е должен да плаќа:

- годишен надоместок за користење на просторот доделен со концесијата за експлоатација, а во зависност од видот на минералната сировина што е предмет на концесијата за експлоатација и
- надоместок за експлоатирана количина на минерална сировина, предмет на концесијата.

Надзор

Надзор над спроведувањето на Законот за минералните сировини и прописите донесени врз основа на овој закон врши **Министерството за економија**.

Инспекцискиот надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон го врши **Државниот инспекторат за техничка инспекција** преку државни геолошки инспектори, државни рударски инспектори и државни инспектори за електрика во рударството и други инспекциски органи согласно со овластувањата утврдени со закон.

Инспекцискиот надзор над спроведувањето на одредбите кои се однесуваат на животната средина го врши **Државниот инспекторат за животна средина** преку државни инспектори за животна средина.

Надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон во однос на вршењето на детални геолошки истражувања и/или експлоатација на минерални сировини без концесија и дозвола за експлоатација на минерални сировини, покрај надлежните инспекциски органи врши и **Министерството за внатрешни работи**.

Доколку при вршењето на инспекцискиот надзор се утврди дека деталните геолошки истражувања или експлоатацијата на минералните сировини се вршат без концесија или дозвола за експлоатација согласно со одредбите од овој закон, предметите и средствата со кои се врши ископ, односно експлоатација, транспорт, како и минералната сировина **привремено ќе се одземат**.

Надзор и контрола над плаќањето на надоместоците за вршење на детални геолошки истражувања и за концесија за експлоатација на минерални сировини врши **Управата за јавни приходи**. Управата за јавни приходи е должна на секои три месеци да доставува извештај за платените концесиски надоместоци за секоја концесија одделно.

Државниот инспекторат за техничка инспекција е должен секој месец до Министерството за економија да доставува извештај за извршените инспекциски надзори.

Прекршочни одредби

Предвидените глоби за прекршоци во Законот за минералните сировини се значително повисоки од оние кои се предвидени согласно Законот за животната средина. Па така, тие се движат од **2.500 евра во денарска противвредност за правните лица па се до 250.000 евра во денарска противвредност**. Одмерувањето на висината на глобата за правно лице се врши согласно **Законот за прекршоците**. Во продолжение се наведени дел од предвидените глоби.

Глоба од **20.000 евра** во денарска противвредност ќе му се изрече на правното лице, ако:

- врши детални геолошки истражувања на енергетски, металични и/или техногени минерални сировини без доделена концесија или дозвола за детални геолошки истражувања,
- пред започнувањето со вршење на детални геолошки истражувања не обезбеди писмена согласност за земјиштето каде што се вршат деталните геолошки истражувања,
- во рок од 120 дена по завршување на деталните геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини не достави елаборат од извршените детални геолошки истражувања,
- го попречува државниот геолошки инспектор во вршењето на инспекцискиот надзор и не му ја стави на увид потребната документација за вршење на тој надзор и
- не постапува по извршното и конечното решение на државниот геолошки инспектор.

Покрај глобата, на правното лице може да му се изрече и прекршочна санкција **привремена забрана на вршење одделна дејност**. Траењето на забраната не може да биде пократко од шест месеци ниту подолго од три години, како и дејноста чие вршење му се забранува на правното лице. Покрај прекршочната санкција на лицата, за дејствијата: вршење детални геолошки истражувања на енергетски, металични и/или техногени минерални сировини без доделена концесија или дозвола за детални геолошки истражувања и ако пред започнувањето со вршење на детални геолошки истражувања не обезбеди писмена согласност за земјиштето

каде што се вршат деталните геолошки истражувања, може да се изрече **посебна прекршочна мерка одземање на предмети со кои се вршени геолошките истражувања.**

Глоба во износ од 30% од одмерена глоба за правното лице ќе се изрече за прекршок за сторените дејствија и на одговорното лице во правното лице и за тоа ќе му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење од една година.

Глоба во износ **од 5.000 евра во денарска противвредност** ќе му се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- врши детални геолошки истражувања на неметалични минерални сировини, архитектонско-украсен камен, песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации), сите видови на глини и собирен кварц и минерални, термоминерални и термални води, без доделена концесија или дозвола за детални геолошки истражувања;

- не достави извештај од извршените научни и проспекциски истражувања,

- во рок од 120 дена по завршување на деталните геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини не достави елаборат од извршените детални геолошки истражувања и

- во рок од 15 дена пред започнувањето на деталните геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини не го достави проектот за вршење на детални геолошки истражувања.

Покрај глобата, на правното лице може да му се изрече и прекршочна санкција **привремена забрана на вршење одделна дејност.** Траењето на забраната не може да биде пократко од шест месеци ниту подолго од три години, како и дејноста чие вршење му се забранува на правното лице. Покрај тоа, за недоставување извештај од извршените научни и проспекциски истражувања може да се изрече посебна прекршочна мерка одземање на предмети со кои се вршени геолошките истражувања. Глоба во износ од 30% од одмерена глоба за правното лице ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице и ќе му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење од една година.

Глоба во износ од **2.500 евра во денарска противвредност** ќе му се изрече за прекршок на правното лице, ако:

- врши изработка, изведување и надзор на геолошки истражувања без овластување за изработка на геолошка документација, изведување и надзор на геолошки истражувања,

- депонира штетни, радиоактивни и други опасни и отпадни материи во напуштените рударски објекти во кои се вршеле геолошки истражувања,

- при вршењето на деталните геолошки истражувања се откријат и други видови на минерални сировини освен оние за кои е доделена концесија за детални геолошки истражувања, а истите не се опфатени со елаборатот од извршените детални геолошки истражувања и соодветно прикажани по квалитет и квантитет,

- врши научни и проспекциски истражувања без да достави известување,

- не ги спроведува мерките за безбедност и здравје при работа согласно со овој или со друг закон и

- работите при геолошките истражувања не ги изведува согласно со проектот за вршење на детални геолошки истражувања, стандарди и технички нормативи со кои е регулирано изведувањето на такви работи.

Покрај глобата, на правното лице може да му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана на вршење одделна дејност. Траењето на забраната не може да биде пократко од шест месеци ниту подолго од две години, како и дејноста чие вршење му се забранува на правното лице. Глоба во износ од 30% од одмерена глоба за правното лице ќе се изрече за

прекршок и на одговорното лице во правното лице. На физичко лице за сторен прекршок ќе му се изрече глоба во износ од 250 до 375 евра во денарска противвредност.

Глоба во износ од **250.000 евра** во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице кое врши експлоатација на енергетски, металични и техногени минерални сировини, ако:

- експлоатацијата ја врши надвор од експлоатационото поле дефинирано со главниот рударски проект,
- врши експлоатација на новооткриени неметалични минерални сировини, архитектонско-украсен камен, песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации и минерални, термоминерални и термални води без да му е доделна концесија и дозвола за експлоатација,
- не изврши геодетско мерење и не достави известување во рок, на начин и под услови утврдени со закон,
- не води евиденција на произведените количини на минерални сировини на начин и под услови утврдени со овој закон и прописите донесени со врз основа на законот,
- врши промет со минералните сировини доделени со концесијата од членот 40-а став (1) од овој закон;
- концесионерот не доставува вистинити податоци за содржината на минералните сировини во концентратите, односно металите кои се добиваат во процесот на нивна преработка,
- не постапува по извршното и конечно решение на државниот рударски инспектор и државниот инспектор за електрика во рударството,
- го попречува инспекторот во вршењето на инспекцискиот надзор и не му ја стави на увид потребната документација за вршење на тој надзор,
- експлоатацијата ја врши спротивно на одобрените рударски проекти,
- при вршење на експлоатација не ги изведува рударските работи согласно со дозволата, стандардите и техничките нормативи кои важат за изведување на тие работи,
- изведува рударски работи и објекти во постојните рудници кои не се опфатени со главниот рударски проект, а без дополнителен рударски проект и дозвола за изведување на рударски работи според дополнителен рударски проект,
- техничкото водење и надзор го врши лице без да ги исполнува условите утврдени со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон,
- при експлоатацијата не спроведува мерки за заштита на животната средина и природата и културното наследство, како и мерки за рекултивација на земјиштето согласно со закон,
- не изведе и не изведува санација на просторот во согласност со проектот за вршење на детални геолошки истражувања, проектот за санација кој е составен дел од главниот или дополнителниот рударски проект, договорот за концесија и дозволата за експлоатација,
- врши складирање на штетни, опасни, радиоактивни и отпадни материјали во напуштените простори и копови,
- не постапува по планот за управување со отпад,
- не врши класификација и прекатегоризација на рудните резерви на начин и под услови утврдени со овој закон и прописите донесени со врз основа на овој закон и
- при изведување на рударските работи не обезбеди техничко водење и надзор на изведувањето на рударските работи според рударските проекти, техничките прописи, како и според прописите за безбедност при работа.

Покрај глобата, на правното лице може да му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана на вршење одделна дејност. Траењето на забраната не може да биде пократко од шест месеци ниту подолго од три години, како и дејноста чие вршење му се забранува на правното лице.

Покрај прекршочната санкција, може да се изрече посебна прекршочна мерка одземање на предмети со кои е сторен прекршокот.

Глоба во износ од 30% од одмерена глоба за правното лице ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице и за тоа ќе му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење од една година.

Глоба во износ од 30.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице кое врши експлоатација на неметалични минерални сировини, архитектонско-украсен камен, песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации), сите видови на глини и собирен кварц, минерална вода и гас CO₂ и минерални, термоминерални и термални води, ако:

- експлоатацијата ја врши надвор од експлоатационото поле дефинирано со главниот рударски проект,
- врши експлоатација на новооткриени неметалични минерални сировини, архитектонско-украсен камен, песок и чакал кои не се наоѓаат на коритата и бреговите на површинските водни тела (водотеци, езера и акумулации), сите видови на глини и собирен кварц, минерална вода и гас CO₂ и минерални, термоминерални и термални води без да му е доделна концесија и дозвола за експлоатација,
- не изврши геодетско мерење и не достави известување во рок, на начин и под услови утврдени со законот,
- не води евиденција на произведените количини на минерални сировини на начин и под услови утврдени со овој закон и прописите донесени со врз основа на законот,
- не постапува по извршното и конечно решение на државниот рударски инспектор и државниот инспектор за електрика во рударството,
- го попречува инспекторот во вршењето на инспекцискиот надзор и не му ја стави на увид потребната документација за вршење на тој надзор,
- експлоатацијата ја врши спротивно на одобрените рударски проекти,
- при вршење на експлоатација не ги изведува рударските работи согласно со дозволата, стандардите и техничките нормативи кои важат за изведување на тие работи,
- изведува рударски работи и објекти во постојните рудници кои не се опфатени со главниот рударски проект, а без дополнителен рударски проект и дозвола за изведување на рударски работи според дополнителен рударски проект,
- техничкото водење и надзор го врши лице без да ги исполнува условите утврдени со овој закон и прописите донесени врз основа на законот,
- при експлоатацијата не спроведува мерки за заштита на животната средина и природата и културното наследство, како и мерки за рекултивација на земјиштето согласно со закон,
- не изведе и не изведува санација на просторот во согласност со проектот за вршење на детални геолошки истражувања, проектот за санација кој е составен дел од главниот или дополнителниот рударски проект, договорот за концесија и дозволата за експлоатација,
- врши складирање на штетни, опасни, радиоактивни и отпадни материјали во напуштените простори и копови,
- не постапува по планот за управување со отпад,
- не врши класификација и прекатегоризација на рудните резерви на начин и под услови утврдени со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон,
- при изведување на рударските работи не обезбеди техничко водење и надзор на изведувањето на рударските работи според рударските проекти, техничките прописи, како и според прописите за безбедност при работа и
- не врши реинјектирање на водата, доколку истото е предвидено со дозволата за експлоатација и одобрените рударски проекти.

Покрај глобата, на правното лице ќе му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана на вршење одделна дејност. Траењето на забраната не може да биде пократко од шест месеци ниту подолго од три години, како и дејноста чие вршење му се забранува на правното лице. Покрај прекршочната санкција, може да се изрече посебна прекршочна мерка одземање

на предмети со кои е сторен прекршокот. Глоба во износ од 30% од одмерена глоба за правното лице ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице и за тоа ќе му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење од една година. На физичко лице ќе му се изрече глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност.

Глоба во износ од **10.000 евра** во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице кое врши експлоатација на минерални сировини, ако:

- изврши пренос на концесијата спротивно на одредбите од овој закон,
- ја даде концесијата под закуп,
- кај концесионерот се изврши пренос на уделите или акциите кои поединечно или во збир довеле до промена на управувачката структура,
- стави во употреба средства за работа кои не се прегледани и испитани за безбедно работење, односно ако не се исправни за безбедна работа таквите средства за работа,
- веднаш, а најдоцна во рок од 48 часа по настанот, писмено не го извести Државниот инспекторат за техничка инспекција за секој смртен случај, колективна несреќа и секоја појава која претставува непосредна опасност и ја загрозува безбедноста на вработените при работа,
- при вршењето на деталните геолошки истражувања се откријат и други видови на минерални сировини освен оние за кои е доделена концесија за детални геолошки истражувања, а истите не се опфатени со елаборатот од извршените детални геолошки истражувања и соодветно прикажани по квалитет и квантитет,
- навремено не презема мерки за безбедност на граѓаните, нивниот имот, сообраќајот и соседните објекти,
- во рок од 15 дена пред започнувањето на деталните геолошки истражувања до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини не достави проект за вршење на детални геолошки истражувања,
- најдоцна 24 часа по запирање на работите, а во случај на опасна појава, веднаш не го пријави на органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини и Државниот инспекторат за техничка инспекција за временото прекинување на изведувачкото на рударски работи при истражување и експлоатација на минералните сировини поради непредвидени геолошки, рударски или економски причини (појава на гас или вода, горски удари, јамски пожари, пореметување на главни патишта за проветрување и одводнување, лизгање на терен и слично),
- планира времено запирање на работите повеќе од шест месеци, а не го извести Државниот инспекторат за техничка инспекција во определениот рок и не изврши рударски мерења на состојбите, како и дополнување на рударските планови и не направи записник за причините за престанување на работите и за опасностите кои можат да настанат во текот на запирањето и при повторниот почеток на работите,
- не изготви дополнителен рударски проект во согласност со одредбите од овој закон доколку не продолжи со експлоатација на минералните сировини по определениот рок,
- пушти во употреба рударскиот објект без извршен технички преглед и издадено решение за употреба, како и без добиена писмена согласност од државниот рударски инспектор,
- при изведувачкото на рударски работи не преземе мерки заради заштита на животот и здравјето на граѓаните, како и безбедност на недвижните и движните работи,
- инфраструктурните објекти (пат, далновод и друго) кои поминуваат низ концесискиот простор ги уништува и загрозува и го оневозможува нивното користење од страна на други лица,
- не ги спроведува мерките за безбедност при работа согласно со овој закон,
- при вршењето на детални геолошки истражувања и експлоатација на минерални сировини не организира, уреди и не спроведува навремено мерки за безбедност при работа,
- при изведувачкото на рударските работи не обезбеди водење на евиденција во пишана форма за техничко водење и надзор,

- при изведба на подземни рударски работи не организира служба за безбедност при работата,
- не организира служба за спасување и служба за против пожарна заштита при изведување на рударски работи каде што постои опасност од пожар, експлозија, појава на отровни гасови, или пак можности од навлегување на гасови, вода и тиња,
- во периодот на временото прекинување на рударските работи не ги одржува јамските простории и објекти во стабилна, сигурна и безбедна состојба,
- пред распоредувањето на работите, односно на работните задачи, работникот со кој засновал работен однос не го запознае со прописите и мерките за безбедност при работа во врска со работите кои ќе ги врши, со опасностите кои можат да настанат при таа работа, како и со организирањето и спроведувањето на безбедносните мерки при работа и не определи работник кој целосно ќе го запознае со правата и обврските во врска со безбедноста при работа и условите за работа,
- работникот кој првпат се распоредува на рударските работи постепено, а најмалку 15 дена не се внесува во работата под непосредно раководење и надзор на работник и инструктор определен од работник со посебни овластувања и одговорности,
- работниците кои се распоредени на работно место во јама при нивното прераспоредување на друго работно место на кое не работеле дотогаш не се запознаат со специфичните опасности на новото работно место и со мерките за безбедност при работа и опасностите кои можат да настанат при вршење на работите на кои се распоредуваат,
- работниците кои се распоредени на работно место во површинските погони кои во јамата влегуваат повремено заради извршување на одделни работи, претходно не се запознати со специфичностите на работата во јама, со сите опасности кои произлегуваат од таквата работа и со мерките за безбедност при работа на кои мора да се придржуваат,
- средствата за работа не ги одржува во исправна состојба, не ја проверува нивната исправност и безбедност за работа со повремени прегледи и испитувања на начин и во рокови пропишани со актот што тој го донесува, односно со упатството на производителот, техничките прописи и стандарди,
- не организира запознавање на сите работници со прописите и мерките за безбедност при работа, како и со мерките за спроведување на плановите за одбрана и акциите за спасување во случај на ненадејни несреќи и за таа цел еднаш годишно не организира обука и
- еднаш годишно не изврши проверка на познавањето на прописите и мерките за заштита при работа, како и плановите за одбрана и акциите за спасување во случај на ненадејни несреќи на работниците со посебни овластувања и одговорности кои вршат надзор, палител на мини, како и други работници со посебни овластувања.

Покрај глобата, на правното лице може да му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана на вршење одделна дејност. Траењето на забраната не може да биде пократко од шест месеци ниту подолго од три години, како и дејноста чие вршење му се забранува на правното лице. Глоба во износ од 30% од одмерена глоба за правното лице ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице и за тоа ќе му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење од една година. Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице, доколку при вршењето на геолошките истражувања и експлоатацијата на минералните сировини не го извести непосредниот раководител за несреќа при работа, потешка повреда при работа или појава што го загрозува животот на работниците, како и за причините за настанување на истите.

Глоба во износ од **6.000 евра** во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице кое врши експлоатација на минерални сировини, ако:

- до органот на државната управа надлежен за работите од областа на минералните сировини најмалку еднаш годишно не доставува извештај за извршените детални геолошки

истражувања согласно со динамиката утврдена во проектот за вршење на детални геолошки истражувања,

- на просторот за вршење на деталните геолошки истражувања ја нема предвидената документација,
 - на местото каде што се изведуваат рударските работи и врши експлоатација на минерални сировини ја нема утврдената документација,
 - податоците за товарената експлоатирана минерална сировина не ги пополни во информацискиот систем пред товарот да го напушти концесискиот простор,
 - товарената експлоатирана минерална сировина го напушти концесискиот простор без издадена потврда од Управата за јавни приходи,
 - лицата кои вршат работи на одделни работни места не ги исполнуваат условите за стручна подготовка,
 - работниците кои се распоредени на работно место надвор од јама влегуваат во јама без дозвола на раководителот на јамата или од него овластено лице и
 - не донесе посебни програми за стекнување, дополнување и усовршување на знаењето за областите за безбедност при работа според видовите на работите, односно работните задачи.
- Глоба во износ од 30% од одмерена глоба за правното лице ќе се изрече и на одговорното лице во правното лице. Глоба во износ од 500 до 900 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице. Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице и службеното лице во органот надлежен за работите од областа на минералните сировини, ако не започне постапка за едностран раскин на концесијата за експлоатација на минерални сировини во рокот определен со закон или започне постапка за едностран раскин на концесијата за експлоатација на минерални сировини без да ја достави опомената за плаќање на концесискиот надоместок до концесионерот.

Согласно **Законот за инспекциски надзор** чии одредби важат во постапките предвидени со Законот за минерални сировини, целта на инспекцискиот надзор е превентивно делување или преземање на мерки за спречување или отстранување на последиците врз заштитените добра, права или интереси, како и изрекување на инспекциски мерки за отстранување на утврдените неправилности и недостатоци²⁶.

Инспекциски надзор е надзор над примената на законите и другите прописи и општи акти во работењето на субјектите на надзор;

Субјект на инспекциски надзор е правно и физичко лице утврдено со законите во кои е предвидено вршење на инспекциски надзор;

Инспектор е службено лице со овластувања, одговорности, права и обврски утврдени со закон, кое врши инспекциски надзор;

Инспекциска постапка е вид на постапка уредена со овој закон, со Законот за општата управна постапка или со друг посебен закон;

Инспекциски акти и дејствија се сите акти и дејствија, коишто инспекторите ги донесуваат и преземаат во инспекциската постапка;

Инспекциски мерки се мерки предвидени со овој и со друг закон, кои ги преземаат инспекторите при инспекцискиот надзор, заради отстранување на утврдените неправилности и недостатоци.

Основни начела на инспекцискиот надзор, согласно законот се:

Начело на законитост

²⁶ Член 64 од Законот за инспекциски надзор („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 50/10, 162/10, 157/11, 147/13, 41/14, 33/15, 193/15, 53/16, 11/18, 83/18 и 120/18)

Во вршење на инспекцискиот надзор, инспекторот е должен да постапува согласно со Уставот, законите, меѓународните договори ратификувани согласно со Уставот и други прописи донесени врз основа на закон.

Начело на заштита на јавниот интерес

При вршење на инспекцискиот надзор, инспекторот обезбедува заштита на јавниот интерес.

Начело на еднаквост, непристрасност и објективност

Инспекторот во вршењето на инспекцискиот надзор обезбедува еднаквост, непристрасност и објективност кон субјектите на инспекциски надзор.

Начело на одговорност

Инспекторот е одговорен за стручно и совесно извршување на инспекцискиот надзор и за штетата предизвикана со незаконито дејствие или незаконито одбивање да преземе соодветно дејствие.

Начело на материјална вистина

Инспекторот, по службена должност, ја утврдува фактичката состојба и изведува докази во постапката на инспекцискиот надзор.

Начело на сослушување на субјектите на инспекцискиот надзор

Пред преземањето на инспекциските мерки за отстранување на неправилностите и недостатоците, утврдени кај субјектите на инспекцискиот надзор, инспекторот е должен да им даде можност на субјектите на инспекцискиот надзор да се изјаснат за фактите и околностите кои се утврдуваат при инспекцискиот надзор.

Начело на самостојност

Инспекторот во рамките на своите овластувања и надлежност, утврдени со закон, е самостоен и независен во вршењето на инспекцискиот надзор и во преземањето на инспекциски мерки утврдени со закон.

Начело на јавност

Инспекцискиот надзор е јавен. Инспекциските служби, преку своите веб страници и веб страницата на Инспекцискиот совет, редовно објавуваат информации од значење за јавноста, за спроведените дејствија и за преземените инспекциски мерки заради заштита на животот и здравјето на луѓето или имотот или заради потешки нарушувања на јавниот интерес.

Начело на пропорционалност

При вршењето на инспекцискиот надзор инспекторот презема инспекциски мерки согласно со закон, кои се неопходни за отстранување на утврдените неправилности и недостатоци, кои се најповолни за субјектот на инспекцискиот надзор, внимавајќи при тоа да не го попречува ефикасното функционирање на субјектот на инспекцискиот надзор.

При определувањето на инспекциските мерки и рокот за отстранување на утврдените недостатоци инспекторот се раководи од тежината на недостатокот, штетните последици предизвикани кон јавниот интерес или интересот на трети лица, како и времето кое е потребно субјектот на инспекцискиот надзор да ги отстрани утврдените недостатоци.

Начело на превенција

При вршењето на инспекцискиот надзор инспекторот првенствено врши превентивна функција, а презема инспекциски мерки тогаш кога со превентивната функција не може да се обезбеди целта на инспекцискиот надзор.

Начело на супсидијарност

Во инспекциската постапка се применуваат одредбите од Законот за општата управна постапка, доколку со овој или друг закон поинаку не е уредено.

Видови на инспекциски надзор

Согласно Законот за инспекциски надзор, инспекцискиот надзор може да биде редовен, вонреден и контролен.

Редовен инспекциски надзор

Редовниот инспекциски надзор е инспекциски надзор врз спроведувањето на соодветните закони и прописите донесени врз основа на тие закони и се врши според однапред предвиден распоред во годишниот и месечниот план. Редовниот инспекциски надзор се најавува со доставување на писмено известување до субјектот на инспекциски надзор за времето и обемот на инспекцискиот надзор. Известувањето придружено со листата за проверка, се доставува најдоцна три работни дена пред отпочнување на вршењето на инспекцискиот надзор.

По исклучок, редовниот инспекциски надзор нема да се најави кога постојат причини за неодољно постапување или оправдана загриженост дека најавата ќе го спречи или намали остварувањето на целта на инспекцискиот надзор или кога за тоа постои јавен интерес за отстранување на опасност по животот и здравјето на луѓето и животната средина. Инспекторот е должен причините да ги внесе во записникот за инспекциски надзор.

На барање на инспекторот, субјектот на инспекциски надзор подготвува и доставува извештај за самопроверка за исполнување на барањата наведени во листата за проверка, придружен со соодветни документи со кои се докажува веродостојноста на наводите во извештајот. Редовен инспекциски надзор од иста инспекциска служба кај ист субјект на инспекциски надзор се врши **не повеќе од еднаш годишно, освен ако со друг закон не е поинаку определено.**

Вонреден инспекциски надзор

Вонредниот инспекциски надзор се врши по службена должност или врз основа на иницијатива поднесена од физички или правни лица, органи на државната или локалната власт, како и по налог на Советот или писмена наредба на министерот, директорот или раководното лице на органот, односно градоначалникот во чиј состав се наоѓа инспекциската служба.

Вонредниот инспекциски надзор по правило е ненајавен инспекциски надзор и истиот се спроведува веднаш, а најдоцна во рок од десет работни дена од приемот на иницијативата или налогот или писмената наредба, од ставот (1) на овој член, во писарницата на инспекциската служба или на службената електронска адреса на инспекциската служба, доколку таква постои.

Контролен инспекциски надзор

Контролниот инспекциски надзор е инспекциски надзор кој се врши по службена должност со цел инспекторот да утврди дали субјектот на инспекцискиот надзор, по истекот на рокот определен во инспекцискиот акт, при претходно извршен редовен или вонреден инспекциски надзор:

- 1) постапил по инспекцискиот акт во целост;
- 2) делумно постапил по инспекцискиот акт и
- 3) не постапил по инспекцискиот акт.

Непостапувањето односно делумното постапување по инспекцискиот акт, претставува основа за примена на инспекциска мерка во согласност со закон.

Право на субјектот на инспекциски надзор²⁷

Субјектот на инспекциски надзор односно од него определеното лице, има право:

- 1) да предлага и да поднесува докази кои се од значење за утврдување на фактичката состојба, во текот на постапката за вршење на инспекцискиот надзор;
- 2) да одбие да го потпише записникот ако не се согласува со фактите кои се наведени во записникот или ако му е оневозможено правото да даде забелешка на истиот;
- 3) да даде забелешка со образложение, на записникот за извршен инспекциски надзор, во однос на:
 - законитоста на постапката на инспекцискиот надзор,
 - однесувањето на инспекторот и
 - точноста на утврдената фактичка состојба;
- 4) на писмено известување за предметот и времетраењето на редовниот инспекциски надзор, придружено со листа за проверка;
- 5) да биде запознаен со правата и должностите кои ги има во контекст на инспекцискиот надзор;
- 6) да биде запознаен со правниот основ за вршењето на инспекцискиот надзор;
- 7) да го предупреди инспекторот на тајноста на информации кои му ги става на располагање;
- 8) да го придружува инспекторот/ите за време на инспекцискиот надзор кој се врши во просториите на субјектот;
- 9) да добие примерок од секоја листа за проверка која ќе се употреби при инспекцискиот надзор.

Обврска на субјектот на инспекциски надзор

Субјектот на инспекциски надзор е должен на инспекторот да му овозможи пристап до просториите, производите, електронските бази на податоци или кое било друго средство кое е предмет на инспекцискиот надзор, како и увид во целокупната документација и информации неопходни за утврдување на фактичката состојба. Субјектот на инспекциски надзор е должен по писмено барање на инспекторот, во рокот определен со барањето, на инспекторот да му достави или подготви точни и целосни податоци, извештаи, материјали или други документи кои се неопходни за извршување на инспекцискиот надзор. Субјектот на инспекциски надзор е должен на инспекторот да му ги обезбеди условите неопходни за спроведување на инспекцискиот надзор. Субјектот на инспекциски надзор е должен да определи лице кое ќе биде присутно при вршењето на инспекцискиот надзор. Субјектот на инспекциски надзор е должен по образложено писмено барање на инспекторот, да го прекине работењето за време на инспекцискиот надзор, доколку инспекторот на друг начин не може да го изврши инспекцискиот надзор. Субјектот на инспекциски надзор е должен веднаш по истекот на рокот определен за извршување на инспекциската мерка, а најдоцна во рок од три дена, писмено и/или по електронска пошта, да го известува инспекторот дали е извршена инспекциската мерка.

Начин и постапка на спроведување на инспекциски надзор

Инспекцискиот надзор се спроведува во согласност со месечниот план за работа на секој инспектор или по писмена наредба на директорот или раководното лице на органот односно градоначалникот, во чиј состав се наоѓа инспекциската служба како и по налог издаден од Советот. Постапката на вршење на инспекциски надзор се состои од четири фази и тоа: планирање, спроведување, затворање и документирање на инспекцискиот надзор. Поради обемот или сложеноста, инспекциски надзор може да вршат повеќе инспектори. При

²⁷ Член 62 од Законот за инспекциски надзор („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 50/10, 162/10, 157/11, 147/13, 41/14, 33/15, 193/15, 53/16, 11/18, 83/18 и 120/18)

вршење на инспекциски надзор од повеќе инспектори од иста инспекциска служба, се составува еден записник и се донесува еден инспекциски акт, кој се потпишува од сите инспектори кои учествувале во инспекцискиот надзор. При вршење на инспекциски надзор, не смее да биде повредена тајноста на личните податоци. Начинот на спроведување на инспекциски надзор, на предлог на Советот, со упатство го пропишува Владата.

Иницијатива за инспекциски надзор

Иницијативата за инспекциски надзор треба да содржи: назив на инспекциската служба до која се поднесува, име и презиме и адреса на живеење на подносителот односно назив и седиште на правното лице, законски застапник или полномошник доколку го има, краток опис на повредата и назначување на субјектот кај кој се бара вршење на инспекциски надзор. Инспекторот нема да постапи по иницијативата за инспекциски надзор, во случај кога истата е нецелосна или нејасна и за тоа го известува подносителот, најдоцна во рок од 15 денови од денот на прием на иницијативата. Инспекторот нема да постапи по анонимна иницијатива за инспекциски надзор, освен ако содржината на иницијативата не покренува прашање од јавен интерес утврден со закон или е неопходно отстранување на непосредна опасност по животот или здравјето на луѓето или имотот од поголема вредност или животната средина. Во случај кога иницијативата за инспекциски надзор не е во надлежност на инспекциската служба, инспекторот во рок од три работни денови од денот на добивањето, истата ја доставува до надлежната инспекциска служба за натамошно постапување и за истото го известува подносителот на иницијативата. Најдоцна во рок од 15 дена по завршувањето на вонредниот инспекциски надзор извршен врз основа на поднесена иницијатива, инспекторот е должен да го извести подносителот за резултатите од инспекцискиот надзор.

Право на инспекторот при вршење на инспекциски надзор

Инспекторот има право да врши инспекциски надзор над субјектите на инспекциски надзор, во секое време и на лице место, во деловните простории, инсталациите и други објекти што не се користат како живеалиште, како и над средствата и опремата за вршење на дејноста и/или активноста за која со соодветен акт, издаден од соодветен орган на државната управа, е регулирано вршењето на дејноста и/или активноста и се пропишани условите под кои истите можат да се вршат.

Инспекторот при вршењето инспекциски надзор, има право:

- 1) на пристап онаму каде што смета дека е неопходно и во секое време, во простори и деловни простории, локации и транспортни средства и право непречено да ја разгледува целокупната потребна документација на субјектот на инспекцискиот надзор;
- 2) на пристап во технолошките, производствените и други процеси коишто се дел од дејностите и/или активностите на субјектот на инспекцискиот надзор;
- 3) да запечати простории и/или предмети во временски период потребен за обезбедување на докази потребни за спроведување на прекршочна или кривична постапка;
- 4) да изврши увид во документ за идентификација на лицата овластени од субјектот на инспекциски надзор, други вработени или работно ангажирани лица во субјектот на инспекциски надзор, како и физички лица кои се затекнати на местото на инспекцискиот надзор;

- 5) да го фотографира и снима просторот во кој се врши инспекцискиот надзор, како и предмети кои се предмет на инспекциски надзор;
 - 6) да му изрече на субјектот на инспекциски надзор опомена или друга инспекциска мерка и рок за отстранување на утврдените неправилности и недостатоци, согласно со овој или друг закон;
 - 7) да го надгледува спроведувањето на инспекциските мерки за отстранување на неправилностите и недостатоците, во рокот што го определил;
 - 8) да поднесе барање за поведување на прекршочна и/или кривична постапка против субјектот на инспекциски надзор, до надлежен орган, кој пак е должен, за својата одлука да го извести инспекторот.
- (3) Инспекторот има право и обврска да го предупреди или отстрани лицето кое го попречува вршењето на инспекцискиот надзор.
- (4) Во случај кога при вршењето на инспекциски надзор, инспекторот ќе утврди прекршување на закон или друг пропис или акт кој е во надлежност на друга инспекциска служба, самиот ја утврдува фактичката состојба и изготвува извештај за неговите наоди кој го доставува до надлежната инспекциска служба.

Соработка со државни органи и други институции - Инспекторот има право при вршењето на инспекцискиот надзор, да побара податок од државен орган или правно лице кое води регистар, и тие се должни да соработуваат со инспекторот. Инспекторот има право при вршењето на инспекциски надзор, да побара присуство на овластено службено лице од органот на државната управа надлежен за внатрешни работи, кое е должно да учествува во спроведувањето на инспекцискиот надзор. Инспекторот има право при вршењето на инспекциски надзор, да побара присуство на службено лице од стручен орган, соодветна организациска единица на општината, општината во Градот Скопје односно Градот Скопје, други стручни установи и правни лица, ако за утврдување на битни факти или околности е потребно такво стручно мислење.

Составување **записник** - За извршениот инспекциски надзор, утврдената фактичка состојба, констатираните и утврдени неправилности и недостатоци, забелешки, изјави и други релевантни факти и околности, инспекторот составува писмен записник на местото на вршење на инспекцискиот надзор. Записникот го потпишуваат инспекторот и субјектот на инспекцискиот надзор на кој му се предава еден примерок. Ако субјектот на инспекцискиот надзор одбие да го потпише записникот, инспекторот ќе ги наведе причините за одбивањето. По исклучок, кога поради обемот и сложеноста на инспекцискиот надзор, неговата природа и околностите на работа, не е можно да се состави записник на местото на вршење на надзорот, записникот се составува во службените простории на инспекциската служба во рок од три дена од денот на инспекцискиот надзор со образложение за причините за тоа.

Примерок од записникот се доставува на потпишување до субјектот на инспекциски надзор. Доколку во рок од осум дена од денот на приемот, субјектот на инспекциски надзор не се произнесе во однос на доставениот записник или не го врати потпишан, се смета дека е согласен со неговата содржина. Формата и содржината на записникот за извршен инспекциски надзор, на предлог на Советот, ги пропишува министерот за информатичко општество и администрација.

ДЕЛ 5: СОГЛЕДУВАЊА И ЗАКЛУЧОЦИ

1. Законот за животна средина:

- Недоволната прецизност на законските и подзаконските одредби, кои имаат за последица нивна несоодветна и различна примена, како и недоволно ефикасен систем на внатрешни контроли доведува до неточно и нецелосно утврдување на годишните надоместоци за поседување дозвола и редовен надзор.
- Во законот не се дадени точни дефиниции за тоа за која инсталација е потребно издавање на А интегрирана еколошка дозвола, а за која Б интегрирана еколошка дозвола.
- Отсуствува прецизно утврдување дали за секој вид емисија наведена во дозволите треба да се пресметува поединечен надоместок или се пресметува еднократен надоместок со кој се опфатени сите емисии од тој вид.
- Изостанува уредување на начинот и пресметката на годишниот надоместок во случај кога одредени емисии се во функција само определен дел од годината.
- Отсуството на законски и подзаконски одредби, но и недоволната прецизност на постојните, упатува на недоволно ефикасен систем на надлежните при утврдување на надоместокот за поседување дозвола и редовен надзор.
- Не е воспоставен Национален информативен систем за животна средина кој би ги опфатил сите податоци кога би биле прецизирани со Законот за животната средина, не е пропишана формата, условите и начинот на негово водење, како и роковите за доставување на податоци и информации за состојбата со животната средина.
- Голем дел оператори на инсталации не го запазиле законскиот рок за реализација на оперативните планови и премин од дозвола за усогласување со оперативен план во интегрирана еколошка дозвола, што влијае на квалитетот на животната средина и на приходите на министерството.
- Во дел од издадените дозволи, површината на инсталацијата не е наведена како податок, а е потребна заради правилна пресметка на годишниот надоместок.

- Постојењето односно недостигот на стручната подготвеност на вработените во надлежните органи, доволниот број на вработени, современа опрема и обезбедување на сите современи технички и други услови потребни за работа директно влијаат на Министерството за животната средина и на Државниот инспекторат за животна средина во практичното и ефикасно применување на законот по кој се должни да постапуваат.

2. Законот за минералните сировини

- Честата промена на законската регулатива од областа на минералните сировини создава конфузии и недоследна примена на законите
- Потребно е целосно следење, односно водење на детална евиденција (досие) за секоја доделена концесија, заради ефикасно следење на состојбата и навремено утврдување на нерегуларности од страна на концесионерите
- Потребно е воспоставување на добра и ефикасна соработка и координираност на Министерството за економија и Управата за јавни приходи, бидејќи истите се надлежни за воспоставениот систем на контрола на наплата на концесиските надоместоци, а се важни и се однесуваат на контролата врз навременото плаќање на концесиските надоместоци за простор и експлоатација на минералните сировини од страна на концесионерите.
- Потребна е поголема транспарентност и поголемо присуство на јавноста, особено од стручната јавност, под чиј притисок можат да се корегираат низа неправилности кои би можеле да произлезат од постапките за доделување на концесии.
- Со последните измени и дополнувања на законот од 2019 година, концесија за експлоатација на минерални сировини не може да се додели за постапки со лужење или флотација на метални минерални сировини со цијаниди или со сулфурна киселина во рудници со отворен коп. Исклучок се концесиите на постојните рудници, меѓутоа не е прецизирано кои постојни рудници не се опфатени со ваквата измена, што внесува забуна и ризик од евентуални манипулации и неправилности.

Користена литература:

1. Државен завод за статистика на Република Северна Македонија, <http://www.stat.gov.mk/> [пристапено на 30.02.2020]
2. Стратегија за животна средина и климатски промени 2014-2020 на МЖСПП, мај 2015; линк: <http://www.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2014/12/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82-%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B8-%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8.pdf> [пристапено на 30.03.2020]
3. Закон за животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18) и Закон за изменување и дополнување на Законот за животна средина („Службен весник на РСМ“ бр.44/2015 од 19.03.2015 година)
4. Правилник за постапка за добивање на А-интегрирана еколошка дозвола, линк: <http://www.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2014/09/Pravilnik%20za%20postapkata%20za%20dobivanje%20A-integrirana%20ekoloska%20dozvola.pdf> [Пристапено на 20.03.2020]
5. Правилник за постапка за добивање на Б-интегрирана еколошка дозвола, линк: <http://www.moepp.gov.mk/wp-content/uploads/2014/09/Pravilnik%20za%20postapkata%20za%20dobivanje%20B-integrirana%20ekoloska%20dozvola.pdf> [Пристапено на 20.03.2020]
6. Закон за општата управна постапка („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр.145 од 23.07.2015 година)
7. Закон за минералните сировини („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 136/12, 25/13, 93/13, 44/14, 160/14, 129/15, 192/15, 39/16, 53/16, 120/16, 189/16 и 7/19)
8. Закон за инспекциски надзор („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 50/10, 162/10, 157/11, 147/13, 41/14, 33/15, 193/15, 53/16, 11/18, 83/18 и 120/18)
9. Закон за концесии и јавно приватно партнерство („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 6/12, 144/14, 33/15, 104/15 и 215/15 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 153/19 и 261/19)

10. Закон за управната инспекција („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 69/04, 22/07, 115/07, 51/11, 164/13, 41/14, 33/15, 156/15, 193/15, 53/16 и 11/18)

11. Закон за прекршоци („Службен весник на Република Северна Македонија“, бр. 96 од 17 мај 2019 година)